

KÜRESEL DİYALOG

7.4

1 yılda 17 dilde 4 sayı

Kari Polanyi Levitt
ile Söyleşi

Trumpizm'in
Doğası

Peter Evans,
Raka Ray,
Cristina Mora,
Ruth Milkman,
Dylan Riley,
Cihan Tuğal,
Gay Seidman

Arjantin'de
Sosyolojiyi Savunmak

Juan Piovani,
Fernanda Beigel,
Alejandro Grimson,
Agustin Salvia,
Berenice Rubio,
Gabriel Kessler

Özel Köşeler

- > Ali Şeriatî'yi Anma
- > Çince Küresel Diyalog

BÜLTEN

International
Sociological
Association
isa

CİLT 7 / SAYI 4 / ARALIK 2017
<http://isa-global-dialogue.net>

KD

Küresel Diyalog'un Kısa Tarihi

Küresel Diyalog, yayın hayatına sekiz-sayfalık bir bülten olarak 2010 yılında başladı. Dört dilde - İngilizce, Fransızca, İspanyolca ve Çince - ve dört kişinin çalışmasından oluşan, basit bir Microsoft programıyla yola çıktı. Yedi yılın ardından ise, on yedi dilde yayınlanan, her biri 40 sayfayı bulan yılda dört sayıyla tam teşekküllü bir dergi halini aldı. Her sayı, dünyadan 100'ü aşkın kişinin işbirliğinden doğmaktadır. Bugüne kadar yayınlanan 31 sayıda, 69 ülkeden yazarın 550 makalesi bulunmaktadır. En başından beri hem çeviri kolaylığı hem de bir yayın ilkesi olarak, makaleleri herkese ulaşılabilir kılmaya çabalıyoruz. Ne de olsa sosyoloji, birçok felaketle sarsılan bir dünya adına önemli mesajlar vermek- hatta bu mesajlar giderek daha da önemli hale gelmektedir.

Elimizin altındaki yeni teknolojiler bu felaketleri hızlandır- sa da, bize yeni olanaklar da sunmaktalar. Dijital medya *Küresel Diyalog*'u mümkün kıldı ancak, özellikle belirtmek gerekir ki, bu birçok kişinin emeğiyle oldu. Her ne kadar ISA, özverileri için onlara sadece bir miktar maddi kaynak sağlıyorsa da, kıdemli meslektaşları tarafından yönlendirilen genç sosyologlar, özellikle küreselleşme sürecinde bir kenara itilenler olmak üzere, *Küresel Diyalog*'u kendi dillerine çevirme fırsatını değerlendirmekteler. Onların bu şevk dolu işbirliği, en neşe verici şeylerden biri olmaktadır.

İlk zamanlarda, grafik tasarımcımız August Bagà (namı diğer Arbu) *Küresel Diyalog*'a heyecan verici görsel bir görünüm kazandırmayı önerdi. ISA'nın çeviri dillerinden üçünü bilen Lola Busuttil ile bir ekip oluşturup, yönetici editör oldular. Lola, tüm işleyişi denetleyerek, yayınlanan her dildeki her bir sayının en yüksek standartlarda olmasını sağlamaktadır. Bu ortaklık güzel ve titiz bir dergiyi meydana getirmekte, *Küresel Diyalog*'un internet sitesinin tasarımını ve devamlılığını sağlayan Gustavo Taniguti aracılığı ile de herkes için ulaşılabilir olmaktadır.

ISA'da Başkan Yardımcılığı ve sonrasında Başkanlık yaptığım dönemde, dünyanın her köşesindeki sosyologlarla tanışma ayrıcalığına sahip oldum. Bu ilişkiler, dergi içeriklerinin sürdürülmesini de sağladı. Makaleleri erişilebilir formata getirmek için yeniden düzenlenme görevi güçleştiğinde Gay Seidman'dan bana yardım etmesini istedim. Seçkin bir sosyolog olmadan önce, gazetecilik ve editörlük yapıyordu. Tüm cömertliğiyle, zaman zaman fazlasıyla çetrefilli olabilen "sosyolojice"yi basit ama zarif bir İngilizceye dönüştürme görevini gönüllü olarak üstlendi. Yazarlara gös-

terdiği ilgide özenli, işinde verimli ve etkili ve tüm süreçte paha biçilmez bir danışman oldu. Gay, incelikli sanatını uygulamadan önce, Berkeley'de lisansüstü öğrencilerin oluşturduğu bir ekip, İngilizce dilinde olmayan içerikleri İngilizce'ye çeviriyorlardı.

Teşekkür edecek o kadar çok kişi var ki ancak bu listenin başında, hiçbir karşılık beklemeden SAGE fonundan yararlanılmasını sağlayan Robert Rojek bulunmalıdır. En başından beri, ISA'nın organizasyon dahisi ve kendini bu işe adanmış koruyucusu Izabela Barlinska, *Küresel Diyalog*'un şampiyonudur. Yedi yıl boyunca, ISA'nın idari komitesi- nin onayını aldım, onlar olmadan bu girişimin gerçekleşmesi asla mümkün olmazdı. Başkanlık görevim bittikten sonra da, Margaret Abraham ve Vineeta Sinha hevesle *Küresel Diyalog*'un devam etmesi için katkıda bulundu. Şimdi ise, iki tane muhteşem yeni editörümüz oldu, Brigitte Aulenbacher ve Klaus Dörre, *Küresel Diyalog*'u üst seviyelere çıkaracaklar. *Küresel Diyalog*'un içeriğine, yönetimine dair yeni fikir ve önerilerinizi onlara iletmekten çekinmeyin.

Küresel Diyalog'un ilerleyen sayfalarında, küresel tarihin gel gitleri izlenebilir. 2010 yılına, 2008'deki küresel durgunluğun yansıması ve iyimser toplumsal hareketler-Occupy, Arap Baharı, Indignados ve Piqueteros ile beraber işçi, çevreci, feminist ve diğer toplumsal adalet hareketlerinin yükselişle başladık. Ancak, 2013 yılından başlayan süreçte, bulutlar ufukta belirdi ve aşırı sağcı, anti-demokratik yön değişimine tanık olduk. Karl Polanyi'yi peygamberimiz olarak benimsedik. Polanyi'nin yıllar önce bize *Büyük Dönüşüm*'de öğrettiklerini: serbestleşen piyasalara karşı hareketlerin faşist olabildiği gibi sosyalist; otoriter olabildiği gibi demokratik de olabileceğini yeniden öğrendik. Dolayısıyla son sayımı, babasının dehasını, içinde yaşadığı dünya ile ilişkilendiren Kari Polanyi Levitt ile yaptığım söyleşiyi açmak daha da uygun düşmektedir.

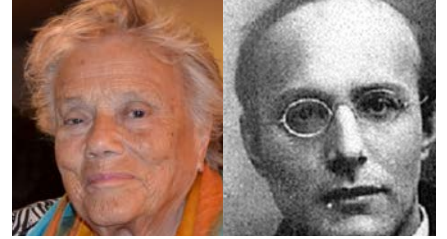
Bu yedi yıl boyunca, ulusal sosyolojilere dikkat çekmek için sempozyumlar düzenledim ama hiçbir zaman Amerika üzerinde durmadım. Öte yandan, *Küresel Diyalog*'un editörlüğünü yaptığım bu son sayımda, kendi ilgi alanlarının merceğinden Trumpizm'in yükselişini değerlendirmeleri için yedi arkadaşım ve meslektaşına çağrıda bulundum. Amerika'yı, sağ yönelimli tarihsel ve küresel bağlamda ele aldılar. Bu aşırı sağcı dönemin özelliklerinden biri sosyolojiyi- sadece neoliberalizm karşısında değil artan otoriterleşme karşısında da- defansif konuma getirmesidir. Arjantin'de Juan Piovani'nin başını çektiği sosyal bilimciler,

sosyoloji için ulusal bir savunma başlatarak, sosyolojinin profesyonel, politika üreten, eleştirel ve kamusal boyutlarını gösteren çalışmalar yürütmektedirler. Buradaki bes makale bu vizyonu yansıtmaktadır. Henüz ilk adımlarını atan bu proje, diğer ulusal sosyolojiler için de yol gösterici olmalıdır.

Hepsi bu kadar olmamakla beraber, nihayetinde, öngördüğü İran Devrimi'nden iki yıl önce, 1977 yılında hayatını kaybeden ünlü Marxist ve İslam düşünürü Ali Shariati gibi otoriterliğe karşı savaşan sosyologları- öncülleri, unutmamalıyız. Fikirleri hala devrimin ne olduğu ve ne olabileceğine dair öneriler sunmaktadır. Bugün de, determinizm ve ütopya arasında denge kurabilen bir sosyolojiye ilham veren böylesi peygamberlere şiddetle ihtiyaç duyulmaktadır. Küresel Diyalog, kolektif olarak yeni olanaklar yaratabileceğimiz ve hayal kurabileceğimiz, aynı zamanda da küçük gezegenimizin yok olmasına karşı uyarılarda bulunabileceğimiz bir yerdir. ■

- > **Küresel Diyalog 17 dilde yayınlanmaktadır. Küresel Diyalog'un tüm sayılarına Uluslararası Sosyoloji Derneği (ISA)'nın internet sitesinden ulaşılabilir.**
- > **Yayınlanması istenen yazılar [Brigitte Aulenbacher](#) ve [Klaus Dörre](#)'ye gönderilmelidir.**

Karl Polanyi Levitt Michael Burawoy'la ünlü babası Karl Polanyi hakkında konuşuyor.

Peter Evans, Raka Ray, Cristina Mora, Ruth Milkman, Dylan Riley, Cihan Tuğal ve Gay Seidman Trumpizm'in kökenleri ve anlamı hakkında konuşuyor.

Küresel Diyalog, SAGE Yayınları'nın cömert bağışı ile hazırlanmaktadır.

> Yayın Kurulu

Editör: Michael Burawoy.

Yardımcı Editör: Gay Seidman.

Yönetici Editörler: Lola Busuttil, August Bagà.

Danışman Editörler:

Margaret Abraham, Markus Schulz, Sari Hanafi, Vineeta Sinha, Benjamin Tejerina, Rosemary Barbaret, Izabela Barlinska, Dilek Cindoğlu, Filomin Gutierrez, John Holmwood, Guillermina Jasso, Kalpana Kannabiran, Marina Kurkchian, Simon Mapadimeng, Abdul-mumin Sa'ad, Ayse Saktanber, Celi Scalón, Sawako Shirahase, Grazyna Skapska, Evangelia Tastsoglou, Chin-Chun Yi, Elena Zdravomyslova.

Bölge Editörleri

Arap Dünyası:

Sari Hanafi, Mounir Saidani.

Arjantin:

Juan Ignacio Piovani, Pilar Pi Puig, Martín Urtasun.

Bangladeş:

Habibul Haque Khondker, Hasan Mahmud, Juwel Rana, US Rokeya Akhter, Toufika Sultana, Asif Bin Ali, Khairun Nahar, Kazi Fadia Esha, Helal Uddin, Muhaimin Chowdhury.

Brezilya:

Gustavo Taniguti, Andreza Galli, Ângelo Martins Júnior, Lucas Amaral, Benno Alves, Julio Davies.

Hindistan:

Rashmi Jain, Jyoti Sidana, Pragya Sharma, Nidhi Bansal, Pankaj Bhatnagar.

Endonezya:

Kamanto Sunarto, Hari Nugroho, Lucia Ratih Kusumadewi, Fina Itriayati, Indera Ratna Irawati Pattinasarany, Benedictus Hari Juliawan, Mohamad Shohibuddin, Dominggus Elcid Li, Antonius Ario Seto Hardjana.

İran:

Reyhaneh Javadi, Sina Bastani, Mina Azizi, Hamid Gheissari, Vahid Lenjanzadeh.

Japonya:

Satomi Yamamoto, Masataka Eguchi, Kota Nakano, Aya Sato, Kaori Saeki, Riho Tanaka, Marie Yamamoto.

Kazakistan:

Aigul Zabirowa, Bayan Smagambet, Adil Rodionov, Almash Tlespayeva, Kuanysh Tel.

Polonya:

Jakub Barszczewski, Katarzyna Dębska, Paulina Domagalska, Adrianna Drozdowska, Łukasz Dulniak, Jan Frydrych, Krzysztof Gubański, Sara Herczyńska, Kinga Jakiela, Justyna Kościńska, Karolina Mikołajewska-Zajac, Adam Müller, Zofia Penza-Gabler, Anna Wandzel, Jacek Zych, Łukasz Żołądek.

Romanya:

Cosima Rughiniş, Raisa-Gabriela Zamfirescu, Maria-Loredana Arsene, Timea Barabaş, Diana Alexandra Dumitrescu, Radu Dumitrescu, Iulian Gabor, Dan Gîţman, Alina Hoară, Alecsandra Irimie Ana, Alexandra Isbăşoiu, Rodica Liseanu, Cristiana Lotrea, Mădălina Manea, Anda-Olivia Marin, Bianca Mihăilă, Andreea Elena Moldoveanu, Rareş-Mihai Muşat, Oana-Elena Negrea, Mioara Paraschiv, Codruţ Pînzaru, Ion Daniel Popa, Anda Rodideal, Adriana Sohodoleanu.

Rusya:

Elena Zdravomyslova, Anna Nikiforova, Anastasia Daur.

Tayvan:

Jing-Mao Ho.

Türkiye:

Gül Çorbacioğlu, Irmak Evren.

Medya Danışmanı: Gustavo Taniguti.

> Bu Sayıda

Editörden: *Küresel Diyalog*'un Kısa Tarihi

2

Büyük Dönüşüm'ü Şekillendirmek: Kari Polanyi Levitt ile Söyleşi

Michael Burawoy, ABD

5

> TRUMPİZM'İN TOPLUMSAL KÖKENLERİ

Trump'ın Ekonomik Ulusalçılık Retoriğinin Perde Arkası

Peter Evans, ABD

11

Trumpizm ve Beyaz İşçi Sınıfı Erkekleri

Raka Ray, ABD

14

Göç ve Trump Dönemi Politikaları

G. Cristina Mora, ABD

16

Trump'ın İşçilere Yönelik Saldırısı

Ruth Milkman, ABD

18

Amerikan Brumaire'i mi ?

Dylan Riley, ABD

21

Leninist Sağın Yükselişi

Cihan Tuğal, ABD

24

Brezilya ve Güney Afrika'da Demokratik Huzursuzluk

Gay W. Seidman, ABD

27

> ARJANTİN'DE SOSYOLOJİYİ SAVUNMAK

Arjantin Toplumu İnceleme Altında

Juan Ignacio Piovani, Arjantin

30

Arjantin'in Sosyal Bilimlerini Haritalandırmak

Fernanda Beigel, Arjantin

32

Arjantin'de Sosyal ve Kültüre Çeşitlilik

Alejandro Grimson, Arjantin

35

Çağdaş Arjantin'de Toplumsal Eşitsizlik

Agustín Salvia ve Berenice Rubio, Arjantin

38

Arjantin'de Sosyal Sermayeyi İncelemek

Gabriel Kessler, Arjantin

41

> ÖZEL KÖŞELER

Ali Şeriatı, İslam'ın Unutulmuş Sosyoloğu

Suheel Rasool Mir, Hindistan

43

Çince Küresel Diyalog

Jing-Mao Ho, Tayvan

45

> *Büyük Dönüşüm*'ü Şekillendirmek:

Kari Polanyi Levitt ile Söyleşi

Kari Polanyi Levitt.

MB: En başından başlayalım. Karl Polanyi'nin Macar olduğuna dair sözlere alışınız ama aslında kendisi Viyana'da doğdu, değil mi?

KPL: Evet, bu doğru. Tuftadır ki, babam ve ben Viyana'da- elbette, burası onun entelektüel yaşamının merkezi ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun da başkentiydi, ve annem de Viyana'ya yakın küçük bir şehirde dünyaya geldi.

Karl Polanyi'nin annesi ve babası, ailesi, ilk başta Viyana'daydı. Karl'ın annesi Cecilia Wohl, babası tarafından, ticaret öğrenmesi için Vilna'ya, Rusya'ya ve Viyana'ya gönderildi. Aldığı eğitim dolayısıyla, Rusça ve Almanca konuşabiliyordu. Karl'ın babası- genç Macar Yahudisi bir mü-

Karl Polanyi sosyoloji ve onun ötesindeki diğer disiplinler için de klasikler içinde yer alan bir düşünürdür. *Büyük Dönüşüm* adlı kitabı, sosyolojinin her bir alt alanına dokunan klasik bir eserdir. Bu kitap, sosyolojiden ekonomiyeye, siyasi bilimlere, coğrafya ve antropolojiye kadar birçok disiplini etkilemiştir. Toplumun dokusunu tahrip ettiği için piyasa ekonomisine eleştiri getiren bu kitap, neoliberal düşünce ve pratiğine son kırk yılda daha da çok takipçi kazandırmıştır. Bu kitap, hem metalaşmanın kaynakları ve sonuçlarını sorgularken hem de metalaşma karşıtı hareketleri- Faşizm ve Stalinizm ile beraber sosyal demokrasiye meydana getiren hareketler, anlatmaktadır. Dolayısıyla, günümüzdeki küresel bağlamla da apaçık bir ilişki içindedir. Karl Polanyi, 1886 yılından 1964'e kadar yaşamını sürdürmüştür. Kızı Kari Polanyi Levitt ile gerçekleştirilen bu söyleşinin konusunu babasının hayatı ve *Büyük Dönüşüm*'ün yazılmasına etki eden unsurlar oluşturmaktadır. Ayrıca babasının, bir siyasi aktivist ve entelektüel olan annesi Ilona Duczynska ile olan özel ilişkisi de anlatılmaktadır. **Kari Polanyi Levitt**, Karl Polanyi'nin yaşamının dört evresinin izini sürmektedir: Macaristan evresi, Avusturya evresi, İngiltere evresi ve Kuzey Amerika evresi. Dr. Levitt, Montreal'de yaşamını sürdüren bir ekonomisttir, aralarında *From the Great Transformation to the Great Financialization* (*Büyük Dönüşümden Büyük Finansallaşmaya*, 2013) ve editörlüğünü üstlendiği *The Life and Work of Karl Polanyi*'nin (Karl Polanyi'nin Hayatı ve Çalışmaları, 1990) de bulunduğu birçok eserin yazarıdır. Okuyacağınız söyleşi, Brigitte Aulenbacher ve meslektaşlarının Linz'te (Avusturya) Johannes Kepler Üniversitesi'nde 10-13 Ocak 2017 tarihlerinde düzenlediği Karl Polanyi konferansının- dünya üzerinde kendisi adına yapılan konferanslardan birisonunda **Michael Burawoy** tarafından gerçekleştirilen görüşmenin kısaltılmış halidir.

hendis olan- Mihaly Pollacsek- ile Viyana'da tanıştı. O da Macarca ve Almanca biliyordu.

Böylece, Almanca konuşulan bir ailenin temeli atılmış oldu. Ve, aradan çok geçmeden, bir yazışmada, babamın Budapeşte'de *Gymnasium*'a girene kadar Macarca bilmediğini öğrendim.

Babamın Macaristan'da yaşadığı dönem, elbette çok önemlidir, aynı zamanda Rus etkisiyle de- bu etki siyasi olarak Rus sosyalistlerden geliyordu, o dönemin sosyal demokratlarından oldukça farklılardı, şekillenmişti. Bu daha çok, kırsala, köylülere yönelik bir sosyalizmdi. Anarşist unsurlar da taşıyordu. Komünler, tabii ki, bu siyasi oluşumun çok önemli bir parçasıydı.

Ve kendimi bunu söylemek zorunda hissediyorum, söz konusu Rus etkisi anglofil olan babasının tarafıyla dengeleniyordu. Babamın hayatındaki iki önemli edebi figürden bahsedecek olursak, bunlar Shakespeare- savaşa giderken yanına İngilizce toplu eserlerinin basıldığı bir cildi almıştı- ve Rus yazarların en büyüğü olan Dostoyevski'dir.

MB: Ve, göçmen Rus devrimcilerinin de etkisi vardı, onların arasında bulunan Klatchko'nun.

KPL: Evet, Samuel Klatchko, olağanüstü bir karakterdir. Viyana'da yaşamıştır. Rusya'daki devrimcilerin uluslararası ve Avrupa'dakilerle iletişimini sağlayan gayriresmi bir temsilciydi. Vilna'daki bir Yahudi aileden gelmekteydi ve gençliği Kansas'taki bir Rus komününde geçti. Komün hayatı çok uzun sürmedi. Komün, nihayetinde bölündü ve söylediklerine göre 3,000 tane büyükbaş hayvanla Chicago'ya gitti ve akabinde New York'ta bulunan Uluslararası Kadın Giyim İşçileri Sendikası'na katıldı. Bir aktivistti. Kansas komünü adını, önemli bir Rus figür olan Nikolai Tchaikovsky'den almıştı.

Ancak, Klatchko Viyana'ya geldiğinde, Pollacsek ailesiyle yakın ilişkiler kurdu ve Viyana'ya Marx'ın kitaplarını almaya ya da herhangi bir amaçla gelen Rus halkına göz kulak olmuştu.

Babam, bana- bu hep aklımdadır- bu adamların onda büyük bir etki bıraktığını söylemiştir, ve aynı zamanda kuzeni Irvin Szabo'da da, kendisi Macar entelektüel hayatında önemli bir rol oynamış olan, anarşist sosyalisttir. Bazılarının ayağında ayakkabısı dahi yokmuş ve ayaklarına gazete bağlıyorlarmış. Babam, onların kahramanlıkları ve cesaretlerinden muazzam boyutta etkilenmiştir. Ve, bununla birlikte babamın, bu devrimcilere karşı... "romantik" olarak dile getirebileceğim, ama ne olursa olsun, büyük bir saygısı vardı- özellikle de, sanıyorum diğerleri arasındaki en önemli figür olan, Avrupa'daki tüm hapisanelerden kaçmayı başaran, Bakunin'e karşı.

MB: Sosyal devrimcilere olan sempatisi ömrü boyunca devam etti, aslında bu da Bolşevikler ile olan anlaşmazlığını da açıklamaktadır.

KPL: Evet, ömrü boyunca devam etti. Bu durum, Rusya'da Bolşevikler'in çoğunluk grubu oluşturduğu sosyal demokratlara karşı muhalif tavrını açıklamaktadır.

MB: Babanız, öğrencilik yıllarında da siyasi olarak aktif biriydi, değil mi?

KPL: Evet, Galileo Çevresi olarak bilinen ve "Özgür Düşünce" anlamına gelen *Szabad Gondolat* adını taşıyan bir dergi çıkardıkları öğrenci hareketinin başındaydı. Monarşiye, aristokrasiye, kiliseye, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na karşıydılar. Hareketin içinde yer alanların birçoğunun sosyalist olmasına rağmen, sosyalist bir hareket değildi. Velhasıl, *gymnasium* ve üniversitelerdeki genç insanları da aralarına dahil ettiler. Bir yerde okumuştum, yılda nerdeyse 2000 tane okuma-yazma dersi vermişlerdi. Ana faaliyetleri eğitimdi.

MB: Ve ardından Birinci Dünya Savaşı geldi.

KPL: Savşta, Rus cephesinde süvari olarak görev almıştı. Durum korkunçtu. Avusturya-Macaristan için durum ne kadar kötüyse Ruslar için de öyleydi. Tifüse yakalanmıştı, ki bu berbat bir hastalıktır. Ve bana anlattığına göre, atı tökezleyip, üzerine düşünce öleceğini düşünmüş ama daha sonra Budapeşte'deki askeri bir hastanede gözlerini açmış.

MB: Ve savaşın sonunda Macar Devrimi yaşanmıştı.

KPL: 1918'deki Macar Devrimi savaşı sonlandırmıştı, o yılın sonbaharında İlk Cumhuriyet kurulmuş ve Kont Karolyi ilk başkan olmuştu. Bu yüzden, genellikle sonbaharı çağrıştıran çiçeklerden olan Yıldızçiçeği ya da Krizantem Devrimi adıyla anılır.

Bunu, kısa süreli de olsa Konsey Devrimi takip etti, bu devrim 1919'un Ağustos'unda, Viyana'da sürgünde olan Macar entelektüeller, aktivistler, komünistler, sosyalistler ve liberaller tarafından yapılan karşı-devrim nedeniyle sona erdi. Onların arasında babam da vardı.

MB: O zaman, babanız devrimin sona ermesinden önce ayrılmıştı, değil mi?

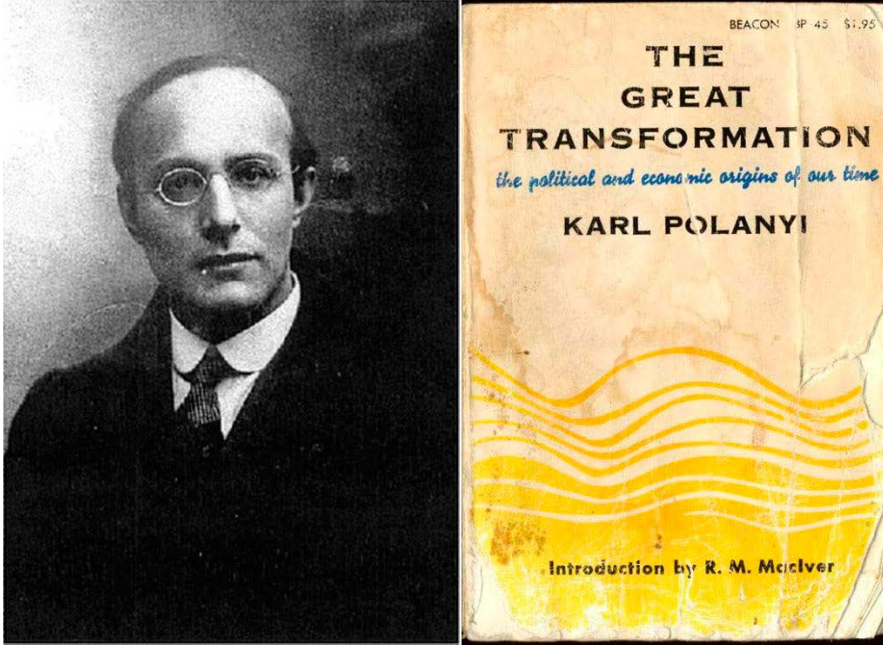
KPL: Evet, bitmeden önce ayrılmış.

MB: Macar Devrimi'ni nasıl değerlendiriyordu?

KPL: Birçok kişi gibi karışık hisler içindeydi. Bence, ilk aşamada ülkenin dört bir yanında kurulan konseyleri iyi karşılamışlardı. Fakat, konseyler toptan bir biçimde işletmeleri- her şeyi- kamulaştırmaya karar verince, kanımca babam bu durumun çok kötü bir şekilde sonuçlanacağını düşündü. Gerçekten de, öyle oldu.

MB: Böylece, Macar Komünist Partisi'nin liderleri Budapeşte'den Viyana'ya mı kaçtı?

KPL: Evet. Sürgündeki Komünist Parti'nin iki lideri vardı;

Bela Kun ve George Lukács. İkisi arasında apaçık bir çekişme vardı. Ve, size 1919 yılını Moskova'da geçiren anneme dair eğlenceli bir hikaye anlatayım, annem- dil becerisi ve eğitimi dolayısıyla- Karl Radek ile beraber İkinci Komünist Enternasyonel'in toplantılarının düzenlenmesi için çalışıyordu. Sonunda Viyana'ya döndüğünde, sürgündeki Macar Komünistler'e iletmesi için kendisine bir miktar yardımda bulunulmuştu. Bu yardım elması ve elması da dış macunu tüpünün içine konuluyordu. İlginç olan şuydu, elması Lukács'a teslim edilecekti çünkü bir bankacının oğluydu ve muhtemelen Kun'dan daha güvenilir olduğu düşünülüyordu.

MB: Ama bu noktada, anneniz ve babanız henüz tanışmamıştı. Aslında, bir sonraki sene 1920'de Viyana'da tanışıyorlardı. Bu doğru mu?

KPL: Kadersel bir tanışmaydı- Viyanalı bir yadımseverin, Macar komünistlerin ve solcu göçmenlerin kalması için tahsis ettiği bir villada tanıştılar. Bu genç adamların arasında bir cici kız olan anneme göre, yaşamı onun gerisinde kalan- depresif ve köşede yazıp çizen biri... kendinden on yaş büyük bir erkekten hoşlanacağı kimsenin aklına gelmezdi,

MB: Ama birbirlerinden çok farklı kişiliklerdi. Biri daha aktivist diğeri daha entelektüeldi; biri zamanını siperde diğeri çalışarak geçiriyordu.

KPL: Evet ve hayır. Babam, nerede yaşarsa yaşasın, orada olan olaylara müdahil olmuştu. Genel okur kitlesi, söyleyeceklerini okumak isteyen herkes için makaleler kaleme almıştı- ve ne yazarsa yazsın onu kim yayınlamak isterse ona yayınlatmıştır. Macaristan'da durum buydu. Viyana'da durum buydu. İngiltere'de de.

Şimdide olup bitenle hayli haşır neşirdi. Evet, bir entelektüeldi. Ama, sabit fikirli, nereye giderse gitsin- bir yerden başka bir yere- hep aynı fikri de yanına götüren biri değildi. Hayır, hayır. Katien öyle biri değildi.

Annem, Macar Devrimi'nin önemli bir kadın figürü olarak, üst düzey bir katılım göstererek eylemlerine başladı: bir yandan, hayatının geri kalanında artık buna denk hiçbir şey yaşanamazdı. Ve, hep bir üzüntü içindeydi. Bilirsiniz, çok genç yaşta istediğiniz bir şeyi başarınca- tarihte önemli bir rol oynamak gibi, bu durum annemin özelinde komünist sosyalist hareketti- hayatınızın geri kalanında ne yaparsanız yapın hiçbir şey buna yaklaşamaz bile.

MB: Öyle ki, her ikisinin hayatında da üzücü deneyimler olmuş ama 1923'te çok özel bir şey gerçekleşmiş. Siz doğmuşsunuz! Ve ebeveynleriniz yeniden canlanmışlar.

KPL: Evet, babamın anlattıklarına göre, benim doğumum, babamı depresyondan, bütün diğer şeyler gibi, bu da kişiye özgü bir deneyimdir, çekip çıkarmış, Yine de, babam o dönemle ilgili çok şey yazıp çizdi. Kendi neslinin onca kötü şeylerden, özellikle de korkunç, anlamsız, aptalca bir savaştan sorumlu olduğunu düşündüğü şeyler yazdı. Birinci Dünya Savaşı hakkında onca şey kaleme aldı- ne kadar az şeyi değiştirdiğini. Olanlar hiçbir zaman yeteri kadar açık ve net- ona göre- değildi. Sadece korkunç bir katliamdı. İnsan felaketi. Ve kendi neslini sorumlu tutuyordu.

Ve bu sorumluluk-dünyanın gidişatına, ülkenin durumuna dair hissedilen sosyal sorumluluk- o nesle özgü bir şey miydi ve de bu onlardan bize aktarıldı mı bunu merak ediyorum. Onun neslinde yaşayanlar gibi, hala, toplumumuz adına sorumluluk hissedilen insanlar- entelektüeller de olmak üzere- var mı?

MB: Gerçekten, birçok yönüyle, çok özel bir nesildi. Bunlardan birini, Kırmızı Viyana- 1918'den 1933'e kadar olan dönemde Viyana'nın sosyalist yeniden inşası oluşturuyordu, babanızın da Viyana'da olduğu zamana denk gelmekteydi.

KPL: Evet, Kırmızı Viyana tarihteki harika olaylardan biriydi-

kentsel sosyalizme dair önemli bir deneydi. İşçilerin ayrıca-
lıklı olduğu, toplumsal olarak ayrıcalık kazandığı- hizmetler,
inşa ettikleri muhteşem kolektif konutlar anlamında, za-
manlardı; Karl-Marx-Hof, tabii ki, en öne çıkan örnekti.

Sadece bu da değil. Atmosferi ve kültür seviyesi düşünül-
düğünde de çok sıradışıydı, Karl Polanyi gibi, statüsü olma-
yan ve herhangi bir üniversitenin kadrosunda olmayan biri
bile sosyalizm ve diğer meseleler üzerine ders veriyordu
Ludwig van Mises'in piyasa-yönelimli düşüncelerine, köklü
bir finans yayınında karşı çıkabiliyordu. Mises buna yanıt
verip, babam da ona tekrar karşılık veriyordu. Üniversitenin
dışında, halkın içinde de entelektüel bir hayat vardı.

MB: O döneme dair neler hatırlıyorsunuz?

KPL: O zaman çocuktum ama sosyalist hareket tarafın-
dan düzenlenen, Salzburg'un en güzel göllerinde yapılan
muhteşem kampları hatırlıyorum. Ve, modern şehirciliğin
en iyi örneğini, Kırmızı Viyana'yı görmek için dünyanın dört
bir yanından insanlar geliyordu.

Her ne kadar ebeveynlerim sosyal demokrasiye büyük bir
sempati duymasa da, her ikisi de daha sonraları, Viyana'nın
o yıllarının- Kırmızı Viyana olarak adlandırılan- önemli ve
övgüye değer olduğunu kabul ettiler. İlk defa, o zaman an-
nemin sosyal demokratlar hakkında iyi bir şey söylediğine
şahit oldum. Babam da, doğrusunu isterseniz, sosyal de-
mokratların büyük bir destekçisi değildi.

**MB: Babanız 1922 yılında sosyalist öngörüsüyle ilgili
meşhur makalesini yayınladı, bu makale sosyalizmin
farklı bir vizyonunu- Lonca Sosyalizmi- göklere çıkara-
rıyordu, bu aynı zamanda Viyana'daki kentsel sosya-
lizmi de etkilemişti.**

KPL: Bakın. O dönemi düşündüğümüzde, dünyada sosya-
list bir ekonomiye sahip hiçbir ülke yoktu, değil mi? Rusya,
vahşet dolu bir iç savaşın içinden çıkıyordu. Dolayısıyla,
sosyalist nasyonal bir ekonominin mümkün olup olama-
yacağı üzerine fikri tartışmalar vardı. Ve, Mises de ilk fitili
ateşledi. Makalesinde bunun imkansız olduğunu belirtti-
çünkü fiyat belirlemeyen piyasaların olmadığı durumda,
kaynakların rasyonel olarak dağıtılması mümkün değildi.
Eminim ki, ekonomi üzerine eğitim alanlar bu argümanı
zaten biliyorlardı. Daha sonra Polanyi de, Otta Bauer ve
G.D.H. Cole'dan hareketle, işbirlikçi sosyalizm anlayışını
öne sürerek bu düşünceye karşı çıktı.

**MB: Babanızın o sıralarda Viyana'da olduğu, 1917
Rus Devrimi hakkındaki düşünceleri nelerdi?**

KPL: İlk olarak söylemem gerekirse, 1917'de gerçekle-
şen ilk Rus Devrimi-i Şubat devrimi- savaşı sona erdir-
mişti. Bunun hakkındaki görüşleri çok olumluydu, çünkü
Macaristan'daki herkes gibi o da savaşın bitmesini isti-
yordu. Savaş hiç desteklenmiyordu. Akabinde, savaş bitti.
Kanımca, ilk Rus Devrimi iyi karşılandı.

MB: Peki ya Ekim Devrimi?

KPL: Polanyi'ye göre hem Şubat hem de Ekim Devrimleri
burjuva devrimlerdiydi. Fransız Devrimi'nden sonra ve tüm
Avrupa söz konusu olduğunda devrimlerin en sonuncu dal-
gasıydı- ve nihayet Avrupa'nın en geri kalmış ülkesi olan
Rusya'da gerçekleşiyordu. Kendisi, bu durumu böyle gö-
rüyordu.

**MB: O zaman gerçek devrim, kolektivizasyona yöne-
lim ve beş-yıllık planlardan sonra mı yapıldı?**

KPL: Evet. Bence, sosyalizmin sadece Beş-Yıllık Plan
ile, 1928 ya da 1929 sonrasında geldiğini düşünüyordu.
Bundan önce, Rusya genelde bir köylü, tarım ülkesiydi.
Yakın zamanda, 1940 yılında Bennington'da yazdığı ilginç
bir makalesi gün yüzüne çıktı. Bu makalede, Rusya'nın ya-
şadığı iç çelişkilerden bahsediyor. Basitçe anlatmak gere-
kirse: Komünist Parti'nin temelini oluşturan işçi sınıfı, şe-
hirleri kontrol ediyordu ve kırsal alanda gıda arzını kontrol
altında tutan köylü sınıfına tabiydi. Ancak sonrasında dış
bir çelişki de ortaya çıktı: Rusya'nın o dönem temel ihra-
cat maddesi olan tahılın köylülerce ihraç edilmesi mümkün
değildi çünkü Büyük Bunalım'da tüm uluslararası piyasa
çökmüştü.

Bu durum, Avrupa'nın en geri kalmış ülkesinde hızlandırıl-
mış endüstrileşme- ve sadece endüstride değil, tarım ala-
nında da sosyalist ulus projesini- hayata geçirmeye dair
kararların alınmasına yardımcı oldu.

**MB: Bu haliyle ortada tezat var, değil mi? Zira şim-
diye kadar, sosyal devrimcileri ve katılımcı demok-
rasi fikrini desteklediğini gördük, ama şimdi sanki
Stalanizmi destekliyormuş gibi görünüyor.**

KPL: Evet. Diğer kişiler tarafından da bahsedildiği gibi, aynı
zamanda babamın yaşamı da göz önüne alındığında, bu du-
rum oldukça bağlamsaldı. Ve onun düşünme şeklini bu ka-
dar çekici kılan- ama aynı zamanda da tutarsız kılan- onun
hiçbir zaman tek bir ilkeyi takip etmemesidir. Durumlardan
ve onların ihtimallerinden hareket etmektedir.

Bu ilk kutuplaşmayı göstermektedir: gerçeklik ve özgürlük-
O dönemde Rusya'daki gerçek durum ve Rusya için olası-
lıklar nelerdi? Proleter bir parti tarafından öncülüğü yapılan
bir devrim var. Ulusallaşmak istemeyen bir köylü sınıfı var-
kendi topraklarının sahibi olmak istiyorlardı. Ve de oldular.
Ve çok güçlenerek, gıda arzını kontrol altına aldılar.

Bir taraftan da uluslararası bir durum söz konusuydu.
Kısa bir süre sonra, 1930larda faşizm vardı. Yalnızca
İngiltere'de, bu da Alman yayılmacılığı ve Nazizm arasında
yaklaşan bir çatışma bağlamı söz konusu hale geldiğinden,
babam Sovyetler Birliği'nin güçlü bir destekçisi olmuştu

MB: Böylece babanız 1933 yılında Viyana'dan ayrılır.

KPL: Evet, babam yaklaşmakta olan faşizm yüzünden Viyana'yı terk etti. Polanyi'nin siyasi durumun müphemliği nedeniyle İngiltere'ye gitmesi gerektiği kararı, babamın o dönem baş editörlüğünü yaptığı ünlü ekonomi dergisi *Der Österreichische Volkswirt*'te alınmıştı. İngilizcesi mükemmeldi. Orada tanıdıkları da vardı. Böylece, 1933 yılında İngiltere'ye gitti. Dergi 1938'de kapanana kadar, İngiltere'den makalelerini göndermeye devam etti.

Oraya ailece gitmedik. Babam 1933'te gitti. Ben, 1934 yılında, Viyana'dayken de tanıdığımız yakın İngiliz dostlarımız Donal ve Irene Grant'in yanına İngiltere'ye gönderildim. Britanya'daki Öğrenci Hristiyan Hareketi'nde görev alan, savaş sonrası yokluk içindeki Avusturyalılar'a esenlik veren Hristiyan sosyalistlerdi. Biz de onlarla, bu yolla tanışmıştık. Ve ben onlarla yaşadım. Annem de iki sene sonra, 1936'da geldi.

MB: Şimdi İngiltere'de yaşayan babana dönelim. Orada neyle ilgileniyordunuz?

KPL: Oraya ilk 1933 yılında gittiğinde, sabit bir işi yoktu. Hristiyan Sol yönelimli Betty ve John MacMurray ile birlikte Grant ailesi tarafından destekleniyordu. Hristiyan sosyalistlerdi. Aynı zamanda komünistler ve çoğunluğu Protestan olan dini liderler de vardı.

Hristiyan değerlerini küçük düşürdüğü düşünülen, faşizmin özüne dair önemli bir çalışma kaleme aldı ve bu çalışma yardımcı editörlüğünü yaptığı *Christianity and the Social Revolution* (Hristiyanlık ve Sosyal Devrim) kitabında da yer aldı. 1932 yılında basılan, Marx'ın erken dönem kitapları *The German Ideology* (Alman İdeolojisi) ve meşhur *Paris Manuscripts'in* (Paris El Yazmaları) de yer aldığı, İngiliz Hristiyan dostlarıyla birlikte oluşturduğu bir çalışma grubu vardı. Bu grupta, onlara bu kitaplardan bölümleri, İngilizceye çevirerek okudu.

Bu çalışmalar ona heyecan veriyordu. O kitaplarla nasıl aynı fikri paylaştığını hatırlıyorum. Marx'ın erken dönem çalışmalarının Marx ve Polanyi için ortak bir başlangıç noktası oluşturduğunu düşünüyorum.

MB: Büyük Dönüşüm'de birçok şeyden söz ediyor. Öğretisi hangi öğeleri taşıyordu? İngiltere, onun dönüşünce dünyasını nasıl etkiledi?

KPL: Karl, 1927 yılında, çok büyük ve eski bir erişkin eğitim hareketi olan İşçi Eğitimi Derneği'nde (IED) bir iş buldu. İngiltere'de, Ruskin Koleji'ne bağlı olarak faaliyet gösteren, üniversiteye gidememiş işçi sınıfından kişilere eğitim ver-mektedir.

Babam, Kent ve Sussex gibi vilayetlerde İngilizce eğitim verme şansını yakalamıştı. Ailelerin evlerinde geceliyordu. İşçi-sınıfı ailelerin yaşamlarına daha yakından bakabiliyordu ve yaşadıkları şartlar ve açıkçası düşük kültür seviyeleri onu dehşete düşürdü. Her ne kadar Avusturya ekonomik olarak Britanya'dan daha kötü durumdaysa da, Viyana'daki işçi sınıfıyla karşılaştırıldığında, kültürel olarak daha gerideydiler.

Kendisinden öğretmesi beklenen ders İngiliz toplumsal ve iktisadi tarihiydi, bu konu hakkında hiçbir şey bil-miyordu. Bu dönemde, kendi kendine çalıştı. Eğer, kitabın-Büyük Dönüşüm- arkasına bakarsanız, ne kadar çok konu hakkında çalışma yürüttüğünü görebilirsiniz. Marx'ın *Grundrisse*'inde de erken endüstri devrimi hakkında yazan-Ricardo, Malthus ve diğerleri- benzer kişilerden söz edilmektedir.

Annem- aynı zamanda ölümünden sonra yayınlanan *The Livelihood of Man* (İnsanın Geçimi) kitabının önsözünde de vardı- Karl'ın insanları insanlıktan çıkaran piyasa toplumuna duyduğu kutsi nefretinin köklerini İngiltere'de saldırdığını yazmıştı. Annem, bu tür bir açıklama getirmişti.

Ardından, elbette, İngiltere'deki sınıf sisteminin de farkına vardı. Söylemde farklılıklara sahipti. Buradaki sınıf sisteminin Hindistan'daki kast sistemine ve Birleşik Devletler'de ırklar için olan duruma benzediğinden bahsetti.

MB: 1940 yılında Karl Polanyi Amerika'da bulunan Bennington Koleji'nde ders vermesi için davet edildi.

KPL: Evet, Bennington'da kendisine *Büyük Dönüşüm*'ü yazabilmesi için iki yıl süreyle Rockefeller Vakfı burs ver-

“Piyasa mekanizmasının insanlığının ve doğal çevrelerinin kaderinin tek yöneticisi olmasına izin vermek, toplumun yıkımıyla sonuçlanır”

Karl Polanyi

di. Bennington rektörü tarafından destekleniyordu ama Rockefeller Vakfı'na da çalışmalarını raporlaması gerekiyordu. Onlara okumaları için ne sunduysa, beğenilmedi. Onun üniversiteye uygun biri olduğuna dair ciddi şüpheler taşıyorlardı.

Onun aslında-buna kulak verin, bir aşağılama olarak-“Macar hukuku ve okutmanlığına ve de felsefeye” ilgisi olduğunu yazdılar. Felsefeyle ilgilendiğinin söylenmesi tamamıyla onu küçük düşürmek içindi. Öte yandan, bursunu yenilediler. Ve iki senenin sonunda- yani 1943'te- babam İngiltere'ye dönmek istiyordu. Amerika'da kalmak istemiyordu. Savaş sonrası İngiltere'nin planlanmasına katkıda bulunmak istiyordu.

Stalingard Muharebesi, savaşın gidişatını tümüyle değiştirdiğinde, müttefiklerin kazanacakları kesinleşmişti. Ve, *Büyük Dönüşüm*'ün sondan önceki iki bölümünü bitirmedi. Ve, eğer bakarsanız, bu bölümlerin tamamlanmamışlığının izlerini bulabilirsiniz. Son bölüm değil, sondan önceki iki bölüm.

Eğer kitabı bitirmek için kalsaydı, önerisini sunduğu “Sıradan İnsanın Büyük Planı” kitabının taslağı son iki bölüme konulabilirdi. Onunla ilgili bir şeyler. Meslektaşlarına bıraktı. Sondan önceki iki bölüme dair birçok anlaşmazlık ve tartışma oldu.

MB: Ama nihayetinde Amerika'ya Columbia Üniversitesi'ndeki işi için döndü, ama annenizin Amerika'ya girişi yasaklanmıştı dolayısıyla Kanada'da yaşamaya karar verdiler.

KPL: Diğer bir seçenek İngiltere'de kalmak olurdu, babam da orada İED'de çalışmaya devam ederdi. Ama şu gayet açıktı, babamın söyleyecekleri vardı. Yazması gere-

ken bir kitap vardı. Ve bir işte çalışmak zorundaydı. Ve, İngiltere'deki hiçbir üniversiteden iş teklifi alamayacaktı. Bu kesindi. Böylece, 1947'de Columbia'dan teklif aldı. Bu teklifin nedeni *Büyük Dönüşüm*'dü. Bu kitabın önsözünü Columbia Üniversitesi'nden Robert MacIver yazmıştı ve bu üniversite, diğer ekonomi okulları arasında kurumsallığı ile biliniyordu ve bu da- bir anlamda- Polanyi'nin yaklaşımıyla örtüşüyordu.

Sonra Londra'da Ilona, Amerika'ya girişinin yasaklandığını öğrendi. Bu büyük bir sorundu. Babam buna çok ama çok üzülüyordu. Babam onu Amerikalılar'ın fikrini değiştirmesi için yanında istiyordu. Ve o kesinlikle hayır dedi. Bu imkansız.

Sonra, Kanada'da yaşayabilecekleri fikri aklına geldi ve nihayetinde annemi bunun makul bir karar olduğuna ikna etti. Ve annem de Toronto'nun eteklerinde, kırsal bir yerleşim alanında- küçük bir evi- yaşamaya uygun hale getirdi. Bu sıralarda yıl 1950 idi. Babam da bir öğrenci gibi, New York'tan buraya gidip geliyordu. Noel ve Paskalya ve de yaz tatillerinde geliyordu.

1953 yılında öğretim görevliliğinden emekli olunca, Kanada'da daha fazla vakit geçirdi. Öğrencileri onu sürekli ziyaret etti. Ve birçok kişi de geldi.

MB: Ve araştırması yeni bir yöne doğru ilerledi. Antropolojik çalışmayla daha yakından ilgilenir oldu. Ama korkarım, bu başka bir söyleşinin konusu olacaktır. Karl Polanyi'nin yaşamına dair anlattıklarınız için çok teşekkür ederim. Büyük Dönüşüm'ün ortaya çıkma sürecine dair muazzam bilgiler verdiniz. Artık, bu kitabın nasıl yirminci yüzyıldaki farklı tarihsel deneyimlerin bir ürünü olduğunu ve neden bugün dahi çok önemli olduğunu daha iyi anlıyoruz. ■

> Trump'ın Ekonomik Ulusalcılık Retoriğinin Perde Arkası

Peter Evans, Kaliforniya Üniversitesi, Berkeley, ABD ve ISA Ekonomi ve Toplum (RC02), Gelecek Araştırmaları (RC07), İşçi Hareketleri (RC44), Toplumsal Sınıf ve Toplumsal Hareketler (RC47) ve Tarihsel Sosyoloji (RC56) Araştırma Komiteleri üyesi.

Başkan Trump'ın Önce Amerika retoriği

“**E**konomik ulusalcılık” ulusalcılık” çok eskiye dayanan bir tarihe sahiptir. Alexander Hamilton’dan Friedrich List’e, onların yirminci yüzyılda Latin Amerika, Afrika ve Asya’daki takipçilerine kadar, ekonomik ulusalcılık yoksul ülkelerin, zengin ülkeleri “yakalamaları” için fikri ve ideolojik bir araçtır. Trump’ın “Önce Amerika” ve Brexit ile Britanya’nın küresel ekonomik bağlarını reddetmesi yeni bir “ekonomik ulusalcılığın” yükselişine mi işaret etmektedir? Bu sava yakından bakıldığında hayli yanıltıcı olduğu görülmektedir.

>>

Donald Trump'ın kendine özgü "ekonomik ulusacılık" yorumu faydasız bir kafa tutmayla, kurdele kesme retorikini birleştirmektedir. "Önce Amerika", Donald Trump'ın en sevdiği slogandır ancak her ne kadar "ekonomik ulusalcılığa" dair yorumu, şöhretini küresel neoliberal kapitalizmin başarısızlığına borçlu olsa da, küresel kapitalizme hiçbir şekilde tehdit oluşturmamaktadır. Çoktan ölmüş Trans Pasifik Ortaklığı'nın (TPO) mezarının üzerine atılan ekstra bir kürek toprak, neşe dolu bir ana sahne olmuş olabilir, ama süregelen ticaret anlaşmalarındaki köklü değişiklikler donkişotça bir projeyi andırmaktadır. Amerika menşeli şirketlerin işlerini yurtdışına taşımamaları yönündeki uyarılar harikula- de bir numaradır fakat söz konusu durumun küresel üretim ağına gerçekten zarar vereceğine dair bir kanıt yoktur.

Peki, neden Steve Bannon- kendisi ne yazık ki Trump'ın heyetinde yer alan, "büyük resmi" en yakından gören stratejisttir- "ekonomik ulusacılığın" yönetimin üç payandasından ikincisi olduğunu iddia etmektedir? Trump gibi Bannon da "ekonomik ulusalcılık" ırkçı ve zenofobik söylemler üzerinde toplanan hıncı, tamamlamak ve genişletmek için konuşlandıran aynı zamanda da varolan siyasi birliğin altını oyan bir iletim birimi olarak görmektedir.

İkinci Dünya Savaşı sonrası "kapitalizmin altın çağı"nın bitmesinin üzerinden kırk yıl geçmişken, neoliberal kapitalizmin hükmünde geçen bir hayat birçok Amerikalı'ya nazik davranmamaktadır. Ücretlerdeki durgunluk, gelir ve ayrıcalığın keskin bir şekilde en tepedeki % 0.001'e (yakın zamanda, [Piketty, Saez ve Zucman](#) tarafından da ele alınmıştır) kaymasından dolayı, tedirgin edici ve küçük düşürücü bir gerçeklikle birleşmektedir. Milenyuma geçişle, bu tedirginlik yeni salgın bir bağımlılığa ve az eğitilmiş beyaz erkeklerin ortalama yaşam sürelerinde tarihsel olarak bakıldığında öngörülemez bir düşüşe evrildi.

Halihazırdaki Amerikan siyasi düzeni kendini bir kutuya sıkışmış halde buldu. Sermayenin gücüne kafa tutan halkın hareketliliğini riske atmadaki isteksizlikler, refah düzeyindeki azalışı ve artan halkın öfkelerini dindirememesi, siyasetçilerin on yıllar boyunca, sıradan Amerikalıların yaşamlarını yalnızca "serbest ticaret" temelli bir küresel rejimin iyileştirebileceğine dair çift partili çabaları başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Trump'ın "ekonomik ulusalcılığa" agresif bir retorikle sarılması, bu tutuk düzenin kırılma küreselci mirasından kendisini ayırmaktaydı. Kapitalizmin yapısal-güdümlü olumsuz etkilerini azaltan, yabancı liderle pazarlıkta zayıflığa yol açan ekonomik ulusacılık- savaştı bir ulusalcı müzakereci yardımıyla bu zayıflığın yol açtığı kapitalizmin olumsuz etkileri tersine çevrilebilirdi- ekonomik politikalarının: daha çok kolektif fazlada hak iddia etmek için sermayenin önünü açma ve agresif ekonomik davranışları önleyici düzenlemelerin kaldırılmasıyla, gerçek nitelikleri üzerindeki dikkati de dağıtmış oldu.

Siyasi alandaki bu el çabukluğu, ekonomik ulusalcılığı, Trump'ın gündeminde "ikinci payandaya" oturttu. Trump, modern siyaset tarihinde en az sevilen ABD başkanı olmakta ancak ekonomik ulusalcılık, en etkili ideolojik araçlarından biri olmaya devam etmektedir. Bu olmasaydı, ırkçılık ve zenofobiye dair söylemleri, yegane ideolojik silahı olacaktı.

Brexit, "küresel serbest piyasalar herkese refah sağlar" mantrasının siyasi olarak iflas etmesini tamamlayan bir perspektif sunmaktadır. David Cameron, sıradan Britanyalılar'ın, City of London'daki bankacıların elde ettikleri karların nedeninin küresel finans piyasalarındaki ayrıcalıklı pozisyonları için olduğunu duyduklarında kendisiyle aynı coşkuyu paylaşacaklarını düşünmüş olabilir ancak kibri Britanyalılar'ın ekonomik küreselleşmenin en belirgin unsurlarından biriyle ilgili oy kullanmasına neden oldu- ki Clinton'dan Obama'ya kadar hiçbir Amerikalı siyasetçi buna cüret edemezdi. Britanya siyaseti hala küreselleşme reddedildiği için şaşkınlık içindedir.

Trump ve Brexit, küresel sermayenin kar elde etme becerisini tehdit etmemekte ancak küresel neoliberalizmin siyasi altyapısındaki büyük değişimin işaretini veriyor (ya da muhtemelen onaylıyor) olabilirler. Küresel Kuzey'de, siyasi seçkinler, Lenin'in "demokratik bir cumhuriyet, kapitalizm için siyaseten olası en iyi kılıftır" görüşünü artık çantada keklik olarak görmemektedir. Seçkinler için, sıradan vatandaşlara küresel kapitalizmle ilgili konularda oy verme hakkı tanımak birden bire riskli bir hale gelmiştir. Seçmenler seçkinlerin güvensizliğine karşılık vermekte, halihazırda bulunan isimlerden siyasi bir lider seçtiklerinde, hayatlarının daha iyi olacağına dair şüphe duymaktadır. Seçkinler ve kitleler liberal demokratik süreçlerin kendi çıkarlarına hizmet edeceğini sorgulamakta, Wolfgang Streeck'in ortaya koyduğu "kapitalizmin demokrasiyle zorunlu evliliği bitmekte" görüşünü kuvvetlendirmektedir.

Küresel Güney'de ise bu husus kendini tüm çıplaklığıyla ortaya koymaktadır. Küresel Güney'deki siyasetçiler, küresel sermayenin gücü ve onun dayattığı kuralların sağladığı siyasi alan içerisinde hareket etmeleri gerektiğini anladılar. Xi Jinping, Davos'taki konuşmasında bir ekonomik ulusalcı gibi görünmemeye dikkat etti. Brezilya, Çin ve Hindistan'ın DTÖ'deki (Dünya Ticaret Örgütü) şaşırtıcı zaferlerinde bile, neoliberal ticaret kurallarının söylemsel alanı dahilinde mücadele edilmiş oldu. Ulusalcı çıkarların meşruiyetini ilan etmek yerine, Kuzey'i, kendi "serbest ticaret" kurallarına itaat etmeye karşı çıkışındaki ikiyüzlülüğüne ortak etme stratejisi güdüldü. Yine de, dünya artık David Harvey'nin on yıl önce neoliberalizmin ideolojik olarak yükselişinin sorgusuz sualsiz kabul edildiği yer değildir. Piyasaların, varsayılan olağanüstü etkileri Deng Xiaoping'i büyülemiş olabilir ancak Xi Jinping, buna taraftar değildir. Şili'deki Pinochet öldü ve milenyuma geçişte neoliberalizme duyulan bağlılık Güney Afrika'da Thabo Mbeki'ye olanla karşılaştırıldığında bulunması hayli güç hale gelmektedir.

Neoliberal formüllere duyulan inanç buharlaşsa da, küresel Güney'in liderleri hala küresel kapitalizmin gücü karşısında korunmasız ve à la Trump ekonomik ulusalcılık gösterme şansına nadiren sahiptir. Ekonomik ulusalcılık kartını ortaya koyamama sonucunda, ırkçılık, zenofobi ve baskı, neoliberal stratejiler başarısızlığa uğradığında liderlerin sıklıkla başvurdukları çirkin araçlar olmaktadır.

Cihan Tuğal'ın, [Küresel Diyalog'un 6.3](#) (Eylül 2016) sayısında anlattığı Erdoğan'ın Türkiye'si'nin evrimi uyarıcı niteliktedir. "Orta Doğu'nun en seküler ve demokratik ülkesi" olan bir ulus yaratmayla çıkılan yolda, Erdoğan'ın Adalet ve Kalkınma Partisi ilk aşamada neoliberal kapitalizme kucak açmıştı. Sonrasında, neoliberal kapitalizmin demokratik kurallar çerçevesinde siyasi bir hegemonyanın materyal temelini sağlayamadığı keşfedildiğinde rejim, Tuğal'a göre "kitlese hareketlilik ve fanatikliğe" sırtını yaslayan, bir "sert totaliterizm" e doğru kayma gösteriyor.

Narendra Modi'nin Hindistan'da uyguladığı rejim de aynı durumun bir varyasyonudur. Seküler seçim demokrasisi (hayli kusurlu olsa da) tüm karşıtlıklara rağmen 70 yıl boyunca, siyasette dini bağnazlığın en aşırı biçimde uygulandığı yerde ayakta kalmıştır. Milenyum dönümünde, Hindistan'ın neoliberal kapitalizmi benimsemesi, halkın birçoğuna sırtını dönmesine neden olmuş ama Modi'nin BJP'si (Bharatiya Janata Partisi), büyük sermayeyle olan sıkı bağının üzerini örtmek için, Müslümanlar ile diğer "dışlanmış" ve "sadakatsiz" Hintliler'e korku salan şovenist stratejiye doğru açıkça yönelmiştir.

Odak noktası ister Trump ister küresel Güney olsun, "ekonomik ulusalcılığın yükselişi" küresel ticaret ve üretim ağlarından elde edilen yararları tehdit etmemektedir. Sıradan insanlar ve toplulukların refahına yönelik gerçek tehdidi, siyasi iradedenden ve küresel neoliberal kapitalizmin yorucu etkileriyle mücadele etmekten yoksun seçkinlerin

güçlerinin sürdürülmesi için yapılan aşırı sağcı siyasi stratejiler oluşturmaktadır.

Donald Trump, bir ekonomik ulusalcı olduğu için değil, dünyanın en tehlikeli askeri aygıtının komutanı olduğu için küresel bir tehdittir. Şimdiye kadar ortaya koyduğu politikalara bakıldığında, ekonomik ulusalcı mecazların, seçmen temsilcilerinin dikkatini kapitalist tahakkümün en yozlaşmış unsurlarına olan bağlılığını gizlemek için başka yöne çekmekte yarar olduğunu keşfeden biri olarak, o kadar da ekonomik ulusalcı bir siyasetçi değildir. Kapitalizmin başarısızlıklarıyla yaşamak zorunda kalan fakat küresel sermaye gücü tarafından, ulusal ekonomilerinin ekonomik ulusalcılık kartını ortaya koymasına engel olunan diğer liderler, iktidarda kalmak uğruna daha korkunç stratejiler kullanmaya yönelmektedirler.

Hiçbir "insafsız" mantık, kapitalizmin yüksek refah sağlamadaki başarısızlığını ya da siyasi liderlerin güçlerini korumak için kullandıkları nefret uyandıran stratejilerini kabul etmeye zorlayamaz. Alttan başlayan ilerlemeci bir hareketliliğin şokuyla sarsılmadıkça, siyasi kurumlar her daim ekonomik kısıtlamaların, dönüşümün önüne geçeceğini var sayacaklardır; ancak siyasi açıdan beklenmedik durumlar hem öngörülemeyen ihtimaller hem de hayal kırıklığı oluşturacak değişimler yaratabilirler.

Trump'ın sözde bir ekonomik ulusalcılığa başvurarak, kapitalizmin daha sağcı bir versiyona evrilmesini gizlemeye yönelik çabaları, kendisini onaylamayan Amerikalılar'ın oranının rekor düzeyde olduğu gerçeğini değiştirmemektedir, şu anda en fazla güven oyunu alan Amerikalı siyasetçi, Birleşik Devletler tarihinde eş benzeri olmayan bir şeyi gerçekleştiren- bir sosyalist olmasına rağmen, iki büyük partiden birinin başkanlık adayı olması- Bernie Sanders olmaktadır. ■

Peter Evans'a ulaşmak için <pevans@berkeley.edu>

> Trumpizm ve Beyaz İşçi Sınıfı Erkekleri

Raka Ray, Kaliforniya Üniversitesi, Berkeley, ABD

Trump destekçilerinin kalbi beyaz işçi sınıfı

Medya ve akademik yayınlarda, Trump'a oy veren seçmenlerin birçoğu ve Charlottesville, Virginia'da olduğu gibi sağ-kanat eğilimli protestolar için bir araya gelmiş geniş kitleler "öfkeli adamlar" olarak tanımlanmaktadır. *The Washington Post*, "Neden birçok beyaz erkek bu kadar öfkeli?" sorusunu yöneltmektedir. Sosyolog Michael Kimmel, "mağduriyetlerinin" onları birleştirdiğini savunmaktadır. Son ABD seçimlerinde kullanılan oylar sayılıp, incelendiğinde, seçime dair belli bir model apaçık ortaya çıkıyor: üniversite mezunu olmayan beyaz erkeklerin %71'i Trump'a oy vermişken, üniversite mezunu beyaz erkeklerin yarısından fazlası (%53) da Trump için oy kullanmıştır.

"Öfkeli Beyaz Erkeklerin "oyu tanımlaması sıklıkla hem sol hem de sağ kanatta birçok kere tartışılrsa da, bu tanımlamada yer alan her unsurun başlı başına incelemesi gerektiğini düşünüyorum. Bu seçmen grubu hem beyaz hem erkek hem de işçi sınıfıdır; dolayısıyla ırk ile sınıf ve toplumsal cinsiyet, birarada ele alınmalı ve anlaşılmalıdır.

ABD'de, Fordizm'in gerilemesi ve buna bağlı "iyi" işlerdeki azalma yalnızca sınıf meselesi değildi. Birleşik Devletler'de yirminci yüzyılın başı ve sonu arasındaki dönemde Fordizm, seri üretim hattında standardize malların üretimi gibi iyi işler de sunmuş, bununla birlikte işçilere de yüksek maaşlar vererek ürettikleri malları alabilmelerini sağlamış ve görece süreklilik arz eden bir istihdam vaadi vermiştir. Fakat Fordizm gerçekte bundan daha fazlasıdır. Büyük ölçekli endüstriyel üretim ve iç pazar tüketimini temel alan Fordizm, hiçbir zaman yalnızca kapitalist ekonominin bir parçası değildi. Aynı zamanda, ataerkilliği de yansıtmaktaydı: Fordizm'in ideolojisi aile ücretinin içine sızmıştı- bu düşünceye göre, tek gelir tüm aileyi geçindirmeye yeterdi. Bunun karşılığında, aile ücreti erkeklerin üretime kadınların da tüketime (işçilerin beslenmesi ve toplumsal yeniden üretimine de yardımcı) doğru yönlendirildiği bir iş bölümünü de varsayılmaktaydı. Erkeğin ve kadının olması gerektiği yere dair cinsiyetçi kabuller ve para kazanma becerileri kat be kat düşük olan kadınların, evleriyle ilgilenmelerini benimseneyen olgusal gerçekten hareketle (kadın ve erkekler arasında eşit ücret koşulunun olmadığı bir durum) kadın-

lardan ziyade erkekler iyi işlerde çalışmaktadır. Gerçekten de, birçok erkeğin, erkeklik tanımının merkezinde de aileyi geçindirebilme yeterliliğinin var olduğu görülmektedir.

Yüksek ücret almayan ve aile ücreti sözleşmesinin dışında tutulanları: siyahiler ve göçmenler oluşturmaktadır. Dolayısıyla Fordizm, beyaz, vasıflı mavi-yakalı erkek işçileri kayırmıştı. Dışlananlar arasında, yalnız yaşayan kadınlar ve eşinin tüm aileyi geçindirecek kadar para kazanamadığı bir ailedeki kadınlar da bulunmaktaydı. Aynı zamanda bu dönemde, sağlık, eğitim ve yaşlılara yönelik devlet yatırımları vardı, iyi bir hayat tahayyülü beyaz işçi sınıfı erkeklerin parmaklarının ucundaydı.

Fordizm'in gerilemesi kadın ve beyaz olmayanların eşitlik, eşit ücret, üreme hakları, ifade özgürlüğü hakkı, savaş karşıtlığı ve cinsel özgürlük gibi toplumsal hareketlerin oluştuğu dalgayla aynı ana denk geldi. Fordizm'in gerilemesiyle ve aile ücretlerin düşüşüyle eş zamanlı olarak aileye çift-maaşın girmes oranındaki artış ve aile ücreti ideolojisi temelinden sarsılmıştır. Küreselleşen ve finansallaşan kapitalizmin günümüzdeki rejimi gereğince imalat, dünyanın düşük-ücret veren bölgelerine taşınmış ve birçok iş otomasyon nedeniyle ortadan kalkmıştır Bu yeni rejim hem kadınları ücretli işgücüne kattı hem de toplumsal refahtan devlet ve şirket yatırımının çekilmesini teşvik etti.

40 yılı aşkın süre boyunca, beyaz erkeklerin medyan geliri enflasyona göre ayarlanarak, neredeyse hiç ilerlemezken, beyaz kadınlarınki yaklaşık iki katına çıktı. Siyahi kadınların medyan gelirleri, iki katından fazla artarken, siyah erkeklerinki de artış gösterdi. Büyük durgunluk ve makul orandaki ekonomik büyümede dahi, beyaz kadınlar, siyahi erkekler ve siyahi kadınlar önemli ilerlemeler kaydetti. Ancak, beyaz erkeklerin gelirindeki artış çoğunlukla zenginlere gitti.

Fordizm'in hem sınıf ve ırk hem de toplumsal cinsiyetle bağlantılı olması, onun gerilemesine yönelik tepkileri tüm bu üç unsur temelinde topladı: beyaz işçi sınıfı erkekler işlerini kaybederken, erkekliklerini, kadınlar üzerindeki kontrollerini ve beyaz olmayan diğer insanlara göre avantajlı konumlarını da kaybettiler. Olduklarını zanettikleri kişiler olmadıklarını gördüler. "Mağduriyet" tanımlaması her ne kadar uygun görünse de, kanımca, yetersiz kalmaktadır.

Düşünür Nancy Fraser'ın ABD'deki yakın zamanlı siyasi mücadeleleri iki şekilde tanımlaması- yeniden dağıtım konusunda mücadele ve tanınmaya dair mücadele- bu kayıpları temel alarak yapılan politikalar üzerinde düşünmeye yararlı bir yol sunmaktadır. Fraser, yeniden dağılım üzerine yapılan mücadeleleri maddi eşitsizliğe yönelik- gelir ve mülk sahipliği, ücretli işe erişebilirlik, eğitim ve sağlık hizmetleri için mücadele olarak tanımlamaktadır. Yeniden

dağıtım ise sosyo-ekonomik adaletsizliği işaret etmektedir. Öte yandan, tanınmaya yönelik mücadeleler dışlanmış grupların- gay ya da Trans, siyahi ya da kadınlar- saygı ve dahil edilme için sürdürdükleri mücadeleleriyle, kültürel tahakküm, tanımama ve saygı göstermeme gibi sembolik adaletsizliğe işaret etmektedir.

Fraser, analitik düzlemde yeniden dağıtım ve tanınmaya yönelik mücadeleleri birbirinden ayırmakta, gerçekte ise insanların hayatlarında bu ikisi genellikle birbiriyle bağlantılı olmaktadır. 2016 yılında üniversite mezunu olmayan beyaz erkekler tanınma ve yeniden dağıtım için oy verdi: artık aileye ekmek getiren kişi olamadıkları ve dolayısıyla erkek olma haklarının ellerinden alınmasına dair endişe duyanlar, erkek olarak tanınmak istedi. Bu kategorideki birçok kişi, beyaz olmalarıyla dalga geçildiğini, bağnaz olarak görüldüklerini, kadınların güçlendiklerini ve devletin beyaz olmayanlara olumlu politikalar uyguladığını düşünmektedir.

ABD'deki sağ-kanat, bu dinamiği sol-kanattan daha iyi anlamakta ve varolan Amerikan kültürüne dair anlatılardan şöyle yararlanmakta ve teşvik etmektedir:

- Hakeden vs Haketmeyen yoksul (bu görüş, işleri ellerinden alındığı için yoksul bırakılanlara karşı çalışmak istemeyenleri tanımlamaktadır)
- Nativizm (göçmenlerin, hakedenlerin ellerinden işlerini aldıkları yetmezmiş gibi, bir de sayıca fazla oldukları için Amerika'yı daha az beyaz bir yere çevirdikleri endişesi) ve
- Ailenin reisi erkek olmalıdır (ailenin reisi olmaya çalışan ya da bunun için rekabet eden kadınların yerlerini bilmesini ima etmektedir)

Tanınma ve yeniden dağıtıma dair bu söylemlerin başarılı bir biçimde konuşlandırılması, işçi sınıfı beyaz erkeklerin öfkeleri üzerinden politika yapmalarına ve sürdürmelerine neden olmaktadır.

İstisnalar olmakla beraber, Amerika'da sol-kanatın tartışmaları, yeniden dağıtım ve tanınma politikaları arasındaki kopukluktan söz etmektedir. Ekonomik adalet, kültürel adalet (örneğin, trans-dostu tuvaletler) ve çevre politikaları birbirine düşman hareketler tarafından öne sürülmektedir. Tanınma ve yeniden dağıtım politikalarını birleştiren Black Lives Matter (Siyahların Yaşamları Değerlidir) gibi gruplar henüz geniş kitlelere ulaşmamaktadır. Her ne kadar solun birleşmesi her daim zorsa da- söylemsel ve maddi olmak üzere birçok nedenden dolayı- bu unsurların birleşmesi sağ iktidara getirirken, işçi sınıfı beyaz erkekler de onların vaatlerinin içinde eriyip gitmiştir. ■

Raka Ray'e ulaşmak için <rakaray@berkeley.edu>

> Göç ve Trump Dönemi Politikaları

G. Cristina Mora, Kaliforniya Üniversitesi, Berkeley, ABD

Başkan Trump ABD tarihinin ilk ilkesine karşı koyuyor – Amerika göçmenler ülkesidir.

Kasım 2016 seçimlerine giden yolda Amerika'yı kimin büyük yapacağı ve kimin ahlaki ve ekonomik düşüşe neden olduğuna dair retorikler de ortaya çıktı. Bu tartışmanın merkezinde ise göçmenler vardı: Meksika ve diğer yerlerdeki “kötü adamlar” ve “suçlular” o dönemde başkan adayı olan Trump'ın söylemlerini ve kampanyasındaki tumturaklı sözlerini süsledi. Göçmenleri suçlularla bir tutup, bir de sürekli olarak işten çıkarmalardan söz edilmesi, Trump'ın Amerika/Meksika sınırının karşısında durup, kalabalığın “Duvar Ör” diye tek bir ağızdan haykırdığı Cumhuriyetçiler Ulusal Kongresi'nde ulusalcı, göçmen-karşıtı sesler gittikçe arttı.

Göç üzerine çalışmalarını sürdüren akademisyenlerin birçoğuna göre bu abartılı hal üç nedenden dolayı tehlikeye yaratacak şekilde yanlış konumlandırılmıştır. İlk olarak, son on yıldır sıfır göç dönemi yaşanmaktaydı. Göçmenlerin çoğu geldikleri aynı yıl içinde ülkeden ayrılmakta ve yakın zamanlı veriler de Amerika'ya gelen Meksikalılar'dan çok, Amerika'dan ayrılan Meksikalılar'ın olduğunu göstermekteydi. Ani gerçekleşen “yasadışı” istila ya da göç dalgasına rağmen, Amerika'ya kitlesel göç dönemi artık sona ermişti. İkinci olarak, Kongre Bütçe Ofisi'nin de aralarında bulunduğu birçok araştırma, göçmenlerin ülkeye net ekonomik kazanç sağladığını göstermektedir. Yasadışı göçmenler dahi, vergilerini ödemekte ve ikinci nesil göçmenler, ülkedeki en girişimci gruplardan biri olmuştur. Bununla birlikte, göçmenler Amerika'da doğan vatandaşlara oranla kamu yardım programlarından daha az yararlanmakta, bu gerçek ise si-

yasetçilerin ve Latinler'i “refah kraliçeleri” olarak niteleyen blogların gözünden kaçmaktadır. Son olarak ise, göçmenler entegre olmak istiyorlar. Ülke için kültürel bir tehdit olmanın uzağında, göçmenlerin büyük çoğunluğu ve özellikle de onların çocukları, İngilizce öğrenmektedir. Ve ne pahasına olursa olsun, birçok göçmen dindardır da; aslında, Amerika'daki Meksikalı “kötü adamların” büyük çoğunluğu Hristiyan olduklarını öne sürmektedir- daha önceleri bu durumu, Ronald Reagan, Latinler'in Cumhuriyetçi olduğunu ancak henüz farkında olmadıkları şeklinde dile getirmişti.

Çok sayıdaki araştırma bulgularına rağmen, göçün tehlikesine dair yaratılan abartılı durum günün en önemli konusu olmaya devam ediyor. Fakat buna sadece sağ-görüşlü politikalar mı neden oluyor? Pek sayılmaz. Merkez medya ve ana akım Demokratlar da yangına körükle gitti. Muhafazakar medyadaki kadar açık olmasa da, örneğin *The New York Times* göçün maliyetine ve yarattığı suçlara, göçün topluma olan yararlarına oranla daha çok bahsetmektedir. Ve DACA'nın (Çocukluk Çağında ABD'ye Gelenler İçin Ertelenmiş Eylem)¹ gidişatına rağmen, Obama yönetimi Bush döneminde uygulanan aynı sınır dışı politikalarını benimsemiş, sonunda da kendinden önce gelen iki başkanın sınır dışı ettiği göçmenlerin toplamından daha çok kişiyi sınır dışı etmiş ve bu rekor kendisine “Baş Sınır Dışı Edici” ünvanını kazandırmıştır. Kendi namına Trump yönetimi, yerleşik göçmenlerden ziyade yeni gelen göçmenlerin sınır dışı edilmesine ağırlık vermektedir- bu durum, kapsamlı bir göç reformu bekleyen ve “Evet, Yapabiliriz” kampanya bildirisine kendini kapıran göç hakları savunucularına vurulan darbenin hafifletilmesinde pek etkili olmamıştır.

Yine de, Kasım 2016 seçimine giden süreçte Demokratlar'ın göçmen haklarını savunması umut verici görünmekteydi. Demokratlar'ın başkan yardımcısı adayı Tim Kaine, Demokratik Ulusal Komite'deki konuşmasını İspanyolca sözlerle süslemiş, göçmenlere Demokrat Parti'nin kapsamlı bir göçmen reformuna öncelik vereceği sözünü vermiştir. Clinton, Teksas ve Florida'da yaptığı geniş katılımlı mitinglerde, sürekli olarak göç meselesinin takipçisi olacağını ve Obama hükümetinin yapamadıklarını yapacağına dair vaatlerde bulunmuştur. Hispanik/Latin lobi grupları da bu vaatlere sıkı sıkıya tutunmuş, seçmenlerin oy kullanmalarını teşvik eden kampanyalara hız vermiş ve bu kampanyalar güneybatı eyaletlerin bir kısmının Demokratlar'da

kalmasına yardım etmiş, Amerika senatosunda da ilk kez bir Latin'in yer almasını sağlamıştır.

Asyalı lobi grupları da bu yönelimin gerisinde kalmamıştır. Latin mevkidaşlarına oranla sayıca az da olsalar, Asyalı örgütler de göçmen hakları hareketinde önemli bir yere sahiptirler. Seçimden aylar önce, Asya lobisi, Asyalı seçmenlerin Virginia ve Nevada gibi belirsiz eyaletlerde fark yaratacağını iddia etmiştir. Aynı zamanda, seçmen kayıtlarının oluşturulması yönünde etkili kampanyalar yaparak, Demokratlar'ın göç reformunu ajandalarının merkezine koyup akıllıca hareket edeceklerine dair uyarılarda da bulundular.

Ancak tüm bu etkili çabalara rağmen, Latin ve Asyalılar seçim sonucunu değiştiremediler. Bir ulusun kaderi Michigan, Pensilvanya ve Ohio'da bulunan küçük şehirlerin toplulukları tarafından belirlendi- ki bu yerler göçmenlerin sıklıkla kullandığı kıyı şeridini oluşturmuyordu. Aslında, 1990ların başından itibaren, ortabatıda Pas Kuşağı olarak bilinen eski sanayi bölgesini oluşturan eyaletlerde, göçmenlerin sadece tarımla ilgili iş kollarında değil, fabrikalarda da çalıştıkları için, göçmen nüfusunun iki katına çıktığı gözlemlenmiştir. "Dışlanmış" görünüşleri ve kültürleri onları, sağ-görüşteki siyasilerin tabanlarını harekete geçirmek için, hedef haline getirmişti. Siyasiler için, işten çıkarmaları ve ekonominin kötüye gidişini göçmenlere yüklemek küresel kapitalizm ve artan eşitsizliğin dinamiklerinden etraflıca bahsetmekten daha kolay olmuştur.

Peki bu göçmen haklarında- özellikle, göçle ilgili gerçekler Washington'dakiler tarafından duymamazlıktan geliniyorsa, nereye gelindi? Göç savunuculuğu yapan eyaletlerin hedef gösterilmesi dışında, bu sorunun cevabı belirsizdir. Örneğin, Kaliforniya, kağıtsız göçmenlerin rahat hissetmeleri ve yasal yollardan entegrasyonlarını sağlamak için, sağlık sigortası hizmeti ve onlara ehliyet alabilme hakkı vermektedir. Oradaki ve diğer yerlerdeki şehirler "sığınak" olarak görülmemekte ve Trump yönetimine direnenlerin yanında durularak, bir sembolik hareket yaratılmaktadır.

Bu yol hala pek de iç açıcı görünmemektedir. Trump, Obama tarafından iyileştirilen, incelikli hazırlanmış aynı sınır dışı rejimi kontrol etmekte, ve görev süresinin ilk yılında göçü suçla ilişkilendirmeye devam etmektedir. Örneğin Müslümanlar'a yönelik uyguladığı seyahat yasağı, Müslümanlar'ı terörizmle bir tutan ulusal söylemi yeniden alevlendirmiştir. Mahkeme kararına karşı gelerek, sadece gerekli izinleri olmamasını neden göstererek göçmenleri göz altına alan Arizona Şerif'i Joe Arpaio'yu affetmesi, "kötü adamlar" mesajını yinelemesini sağladı. Bununla birlikte, her ne kadar söz konusu program, ciddi bir suçtan dolayı hüküm giymemiş ve kamu düzenine tehdit oluşturmayan çocukların ülkeye girişlerine yönelik olsa da, DACA'yı sonlandırmak istemektedir.

Gare protesto mudur? 2006'da, yüzlerce binlerce göç hakları savunucusu sokaklara çıkarak, hep bir ağızdan " Bugün yürüyoruz, yarın ise oy kullanacağız" ve " Göç hakları insan haklarıdır" diye haykırışlardır. Üzerinden on yıldan fazla zaman geçmesine rağmen, hiçbir vaat gerçekleştirilmedi.

Başkan Trump, Obama'nın DACA (Çocukluk Çağında ABD'ye Gelenler İçin Ertelenmiş Eylem) olarak bilinen Başkanlık Karamamesi kapsamında ABD'ye çocukken yasadışı şekilde gelenlere sağlanan koruma tedbirlerini iptal etmekle tehdit ediyor. Bu kişiler Hayalperestler olarak biliniyor.

Göçmenler, af çıkmadığı takdirde, oy verme hakkına sahip vatandaşlar olamamaktadır. Aktivistlerin "insan haklarına" yaptığı vurgu ya da Amerikalılar'ın göçmenleri ortak küresel vatandaşlığın bir parçası olarak görmelerine dair taşıdıkları umut, içinde bulunduğumuz Trump-tarzı Amerika milliyetçiliği dönemi içinde yetersiz kalmaktadır. Ve günümüzde, aktivistler gelecekteki protestoların geri tepebileceğine dair korku taşımaktadır; zira 2006 yılındaki protestoların hemen ardından, yerel göçmen-karşıtı yasaların sayısında artış yaşanmıştı.

Göç reform, her iki kanat tarafından öne sürülen siyasi bir piyondur. Aile birleşimini sağlama adına yapılan mücadeleler ve göçmenlere Amerikan rüyalarını gerçekleştirmek için şans verilmesi kesinlikle kayda değerdir- ve göçmen hakları savunucuları bu dava uğruna bıkmadan usanmadan çalışmaktadırlar. Hiçbir ebeveyn, Birleşik Devletler'de doğan çocuklarından koparılmamalı ve hiçbir birey güvenlik, barınma ve diğer olanaklardan sadece duvarın yanlış tarafında olduklarından ötürü mahrum bırakılmamalıdır. Aynı zamanda, Birleşik Devletler'in göç politikalarında geniş kapsamlı değişikliklerin, sistemin olması gerektiği gibi işleri yürütmesinden dolayı hiçbir zaman geliştirilmeyeceğinin de farkında olmalıyız. Böyle tasarlandığı ve yürütüldüğü için, bu durum küresel piyasalara yarar sağlamak adına, ona esir düşmüş iş gücünü meydana getirmekte ve sömürüye açık olmaktadır. Bu dinamiği, hiçbir geçici yardım, ufak tefek politika değişiklikleri ya da kısa dönemli af programları değiştiremez. ■

1- Çocukluk Çağında ABD'ye Gelenler İçin Ertelenmiş Eylem (DACA) Obama dönemi nde çıkan Başkanlık Karamamesi olup, çocuk yaşta ülkeye giriş yapan ve ülkeye girişleri ya da burada kalışları yasa dışı olanlara iki kere yenilenebilir olmak üzere iki yıllık dönem boyunca sınır dışı edilmeye dair ertelenmiş eylem ve çalışma izni hakkı vermektedir.

G. Cristina Mora'ya ulaşmak için <cmora@berkeley.edu>

> Trump'ın İşçilere Yönelik Saldırısı

Ruth Milkman, New York Şehir Üniversitesi, ABD ve ISA İşçi Hareketleri (RC44) Araştırma Komitesi üyesi

Başkanlık adayı Donald Trump sendika üyelerini başarılı bir şekilde cezbedince, sendika liderleri Başkan'ı desteklemeye başladı. Burada Başkan Trump Beyaz Saray'da sendika liderleriyle birlikte görülüyor.

Birleşik Devletler'deki işçi hareketlerin ölümüne dair yazılanların sol-görüş siyasi söylemlerin iyiden iyiye eskittiği bir içerik haline gelmesi, Donald Trump'ın hiç umulmadık bir gelişmeyle başkan seçilmesinden çok öncesine dayanmaktadır. On yıllardan beri, sendikalı işgücünün oranı ve grevler hiç durmadan azalmıştır- söz konusu trendler Ronald Reagan'ın başkan olduğu 1980 seçimlerinden sonra hızlanmış ve o dönemde Pas Kuşağı'ndaki beyaz işçi sınıfına cazip gelen popülist söylemler, 36 yıl sonra Donald Trump'ın kampanyası için de fikir vermiştir. Her ne kadar bu gerçek, halkın hafızasından artık silinmiş olsa da, Reagan, 1980 yılında, sendikaya üyeliği bulunan hanelerdeki seçmenlerden (%45) Trump ile karşılaştırıldığında (%43) biraz daha yüksek oy almıştır.

Elbette, aradan geçen yıllarda işçi sayısındaki erime, sendikalı işçilerin olduğu hanelerdeki oyların paydasında da hızlı bir düşüşün nedeni olmuştur. 2016'da, kamuda istihdam edilen Amerikalı işçilerin %10.7'si ve özel sektördeki %6.4'ü sendika üyesiydiler, bu oran 1950lerin ortasında %35'ti. 1980lerin başından itibaren, grev oranları da hızlı bir biçimde düştü ve yapılan grevler de daha çok işverenlerin sendikaları baltalamasını, işçilerin eski kazançlarına boyun eğmelerini amaçlamaktaydı. "Çalışma hakkına" yönelik kanunlar (özel sektörde sendikaların yer almasını yasaklıyordu) 2016 yılının sonunda (1975'te 20 eyalet), 27 eyalete yayılmıştı, bunların arasında sendikaların eski kaleleri olan Michigan ve Wisconsin de vardı; geçtiğimiz Şubat ayında da 28. eyalet (Missouri) katıldı. Ve, herkesin bildiği üzere, bir zamanlar güçlü olan sendikaların tasfiyesi, geçtiğimiz 40 yılda büyük oranda artan eşitsizlikle yan yana gitmektedir.

Son zamanlarda, örgütlü işçiler için en olumlu gelişme, kamu sektöründe olmuştur, burada sendikalaşma oranı daha yüksek ve görece daha istikrarlıdır. Ancak, Büyük Durgunluk'un sonrasında, kamu sektöründe toplu pazarlık haklarının kısıtlanmasına dair oluşturulan yeni yönetmelik dalgasının, Cumhuriyetçiler'in yönetiminde olan eyaletlerde ses getirmesi yüzünden bu durum da değişmeye başlamıştı. Bu değişimin simgesi, 1959'da kamu sektörünün toplu pazarlığını yasallaştıran ilk eyalet olan Wisconsin'di. 2011 yılında, yeni seçilen Cumhuriyetçi Vali Scott Walker, kamu sektöründeki sendikalaşma hakkını kısıtlayan bir tasarı sundu. Halkın büyük katılım gösterdiği protestolara rağmen, bu tasarı geçti ve Walker da gururla bu tasarının kanunlaşması için imzasını attı.

Sonuçlar yıkıcıydı: Wisconsin'de kamu sektöründe çalışan işçilerin sendikalaşma oranı 2011'de %50.3'ten 2016'da %22.7'ye geriledi. Gordon Lafer, 2017'de yayınlanan kitabı, *The One Percent Solution*'da (Yüzde Bir Çözüm), Wisconsin'in, ülkenin her yerinde bulunan kamu sektöründeki sendikaları temelden sarsmak için sistemli olarak sağ-kanadın düzenlediği kampanyanın başlangıç yerini oluşturduğunu belirtmiştir- sendikalar, Demokrat adayların, en önemli siyasi finansörlerinden oldukları için, bu kampanya bir yerle sınırlı kalmayacaktır. Ulusal boyutta, kamu sektörünün sendikalaşma oranı 2008'de %36.8'den 2016 yılında %34.4'e düşmüştür. Ancak, Wisconsin'in açtığı yolu ne kadar çok Kırmızı (Cumhuriyetçi) eyalet takip ederse, bu durum da değişime uğrayacaktır.

Reagan'ın başkanlıktaki ilk yılında, beyaz işçi sınıfı- kendisi de eski bir sendikacı olan ve üyelerinin birçoğunun desteklediği aday tarafından, haince ihanete uğramıştı. Reagan, 1981'de yaptıkları grev nedeniyle binlerce hava trafiği kontrolörünü işten çıkarmıştı- bu olay, Amerikalı işçilerin gidişatını olumsuz yönde etkileyen en önemli olay olarak kayda geçmiştir. Hava kontrolörlerinin bağlı olduğu sendikanın bir yıl öncesinde Reagan'ın seçim kampanyasına destek vermesi, bu acıyı bir kat daha arttırmıştı. Federal

işçilerin kanunen grev yapmaları yasak olmasına rağmen, yine de dönem dönem grev yapmışlardır; Reagan'ın hava kontrolörlerinin iş bırakma eylemlerine verdiği acımasız cevap, savaş sonrası dönemde eş görülmemiş bir durumdur. Sendikalarını ortadan kaldırmak, işçilerin Reagan döneminde başına gelen ikonik bir olaydır, ancak yönetimi sendikaları zayıflatmak adına başka adımlar da atmıştı- sendika üyeliğine dair federal veri toplanmasını (daha sonra bu hareket işletmelerin protestoları nedeniyle iptal edilecekti) dahi yasaklamıştır.

Trump, kampanyasında "unutulan adam"ı saygıyla anarak, özellikle kendisinin de servetini borçlu olduğu inşaat sektörüne atıfta bulunarak, erkeksiliğin ağır işle bağdaştırıldığı bir anlayışa vurgu yapmıştır. Aynı zamanda, fabrikalarda ya da inşaatlarda çalışanlardan ziyade üniversite eğitilmiş masa başı işlerde ya da küçük bölmelerde çalışanları taşlamaktadır. Trump'ın beyaz işçi sınıfına yaptığı retorik empati, ve Clinton'ın "acıacak durumda" diye bahsettiklerine takındığı anti-elitist tavır, o zamanlarda Reagan'ın hitap ettiği "Reagan Demokratları"nın bir tekrarıdır. "Amerika'yı Yeniden Büyük Yapmak"sloganı bile, ilk kez 1980'de Reagan için bulunan sloganın yenilenmiş halidir.

Eğer, bu retorik bu tür yansımaları varsa, Trump'ın halihazırdaki işçi politikaları- en azından şimdiye kadarkiler- Reagan'ın yüksek profilli, sendika karşıtı saldırılarından daha az alenidir. Her ne kadar Trump'ın diğer konular hakkındaki tımturaklı tweetleri ve boş lafları ile Beyaz Saray'daki bitmek bilmeyen çalkantılar halkın dikkatini çekse de, sağ kanadın uzun süredir yürüttüğü işçi-karşıtı ajanda, radara takılmadan sessizce kendi yolunda ilerlemektedir. "İş katliamı" yapan yönetmeliklere şiddetle karşı çıkan kampanya retorikğine uygun olarak, Trump yönetimi, özellikle uzun zamandır beklemede olan ve fazla mesai ödemelerinin önünü açacak ücretlerin (1975'ten beri değiştirilmemiştir) yükseltilmesini önlemek gibi, Obama zamanında yapılan çeşitli iş düzenlemelerini yürürlükten kaldırmak için adımlar atmaktadır. Öte yandan, her ne kadar zaman zaman "çalışmayla" ilgili bir mesele olarak ele alınsa da, "Obamacare"'i (Obama'nın sağlık sigortası program) feshetmek, beyaz işçi sınıfına orantısız şekilde zarar verecektir.

Trump'ın, Amerika'da özel sektörün toplu pazarlığını yürüten, beş üyenin oluşturduğu Ulusal İşçi- İşveren İlişkileri Kurulu (UİİK) için önerdiği adaylar sendika karşıtı olarak ün yapmış kişilerdir, ve bu da Reagan döneminde görülen bir durumun yansımasıdır. Trump'ın, UİİK'e atadığı iki üye mevkilerine kavuşmuştur, üçüncüsü de, yerine geçtiği üyenin görev süresinin Aralık ayında dolmasıyla, işbaşı yapacaktır. Bu noktada, 2018 itibarıyla Trump'ın atadığı kişiler etkili bir şekilde Kurul'u kontrol altına alabilecek, Obama döneminde işçi-dostu UİİK'in aldığı bir çok karar neredeyse kesin olarak iptal edilecektir. Trump'ın Birleşik Devletler'de Çalışma Bakanlığı'nı yürütmesi için ilk aday olarak önerdiği fast-food imparatoru Andrew Puzder, adaylıktan çekilmeye

zorlanmıştır ama bu durumun nedeni çalışmaya dair düzenlemelere olan karşıtlığı değil, aile içi şiddet ve kaçak bir göçmene iş verdiği iddialarının ortaya çıkmasıdır.

Amerika'daki sendikalara yaptığı atamalardan en önemlisi ise, Neil Gorsuch'ın Yüksek Mahkeme'ye atanmasıdır. Gözlemcilerin hepsi, gündemdeki *Janus v. AFSCME* davasında, Gorsuch'ın oyunun belirleyici olduğunu düşünmektedir. Illinoislu bir grup kamu çalışanının Ulusal Çalışma Vakfı ve muhafazakar Özgürlük Adalet Merkezi'nin de desteğini alarak, kamu sektörü toplu pazarlık sözleşmeleri tarafından karşılanmakta olan, sendikaya üye olmayanlar tarafından ödenen “adil pay” ve “acentelik ücretlerinin” kaldırılmasına yönelik açtıkları bir davadır. Birçok eyalet kanunu, sadece üye olarak kaydı bulunanların değil, kamu-sektöründeki sendikaların, pazarlık birimlerinde olan tüm işçilerini temsil etmeleri gerekliliğini şart koşmaktadır, adil pay ücretleri de söz konusu temsil edilme masraflarının karşılanması ve “bedavacıların” önlenmesi için kullanılmaktadır. Birkaç eyalet (Wisconsin ve Iowa'nın da aralarında bulunduğu) bu ücretin alınmasını halihazırda yasaklamıştır; *Janus*, bu yasağın tüm ülke için geçerli olmasını sağlama amacındadır. Bu da Demokrat ve Cumhuriyetçiler tarafından yönetilen eyaletlerde bulunan kamu sektöründeki sendikaları yok edecek bir darbe olacaktır.

Bu sert yaklaşımın, örgütlü tüm işçilere uzanacağı önceden bilinen bir sonuç değildir. Bugüne kadar, Trump'ın sendikacılarla olan ilişkileri klasik anlamda, sınırları ırk ve toplumsal cinsiyetle keskince çizilen, “böl ve yönet” stratejisinden izler taşımaktadır. Göreve başladığı günden itibaren Trump, inşaat sektöründeki sendikacıları Beyaz Saray'a

davet etmiş, buna benzer görüşmeleri polis sendikası yetkilileriyle de yapmıştı. Bu işçi liderlerini baskın olarak erkek ve beyazlar temsil etmektedir. Örgütlü işçilerin kurduğu en tepkisel sektörleri ortadan kaldırmak için sarf edilen çabanın bir diğer unsurunu, Trump'ın genişlemesine yönelik adımlar attığı, iyi ilişkilerde olduğu sınır kontrol memurlarını oluşturmaktadır. NAFTA (Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması) ve diğer serbest ticaret anlaşmalarına karşı olumsuz tutumu her ne kadar Amerika'da fabrikalardaki işlerin devam edeceğine dair “sahte haber” iddialarını sorgulatsa da, imalat sektöründeki sendikaların liderlerinden karşılık bulmuştur.

Öte yandan, böylesi dostane teklifler çoğunluğunu kadın ve beyaz olmayan kişilerin oluşturduğu- bazı durumlarda, Trump'ın yabancı düşmanı retorikleriyle devamlı olarak eleştiri oklarını yönelttiği göçmen işçilerin de çalıştığı hizmet sektörü ve kamu sektörü sendikalar söz konusu olduğunda hiç yapılmamaktadır. Amerika doğumlu işçileri- büyük çoğunluğu sendikalı *değildir*- hiç usanmadan göçmen işçilere karşı kışkırtma çabaları da bir başka meşum böl-ve-yönet stratejisidir. Bu aşamada Trump, en büyük göç reformuna başkanlık eden (1986 Göç Reform ve Kontrol Eylemi) ve milyonlarca kaçak göçmene af tanıyan Reagan'dan kesin bir biçimde ayrılmaktadır. Fakat bu önemli istisnaıyla beraber, Trump'ın işçi ve sendikalara karşı tutumu, ürkütücü bir biçimde “Büyük İletişimci”ninkine benzemektedir. Eğer, tarihin ilkinde trajedi, ikincisinde de komedi olarak tekrerr ettiği bir durum varsa, işte o budur. ■

Ruth Milkman'a ulaşmak için <rmmilkman@gmail.com>

> Amerikan Brumaire'i mi?

Dylan Riley, University of California, Berkeley, USA

Fransa'nın 1848-52 arasındaki devlet başkanı Napoleon Bonaparte III, Karl Marx'ın karizmatik lider prototipi, tıpkı Turmp gibi, kapitalist sınıf hegemonyayı kaybettiği zaman ortaya çıkıyor.

Trump'ın zaferi, Birleşik Devletler politikalarını temelli değiştiriyor mu? Evet, ama muhtemelen sizin beklentiniz doğrultusunda değil. Yeni tomurcuklanan faşizmden

fersah fersah uzakta duran Trump'ın başkanlığı "neo-Bonapartizme" göz kırpmaktadır: hegemonik bir projenin gerçekleştirilmesi için karizmatik bir liderin varlığını simgelemektedir.. Fransa'nın ondokuzuncu yüzyılda ya-

şadıklarına benzer olarak, bu modern Bonapartizm, hegemonya krizi ile ilişkilidir, bu krize, toplumun genelini temsil ettiğini iddia eden Amerika'daki kapitalist sınıfın kendi çıkarlarına göre hareket etmesine olanak tanıyan maddi temelin erozyonu neden olmaktadır. Söz konusu kriz, modern öncesi devletin ve fazlasıyla depolitize olmuş halkın genel durumu içinde parti sistemini parçalamış ve zayıflatmıştır. Trump'a verilebilecek uygun bir siyasi cevap, ona seçimleri kazandıran ekonomik ve siyasi kurumsal özelliklerin altında yatan nedenleri işaret etmelidir.

> Hegemonya ve kriz

1930lar'dan 1970ler'e kadar- ekonomik krizin yaşandığı bir dönem- Amerika'daki kapitalist sınıf, yüksek ücretler, büyük karlar ve (görece) tam istihdamın olduğu Fordist bir hegemonyayı sürdürüyordu. Savaş-sonrası uzun dönemli patlamada Demokrat ve Cumhuriyetçi yönetimler, işçi sınıfının önemli ölçüde kazanım elde etmesine olanak tanıdı. İş dünyasının seçkinleri için ise hızla büyüyen verimlilik ve artan karlar, giderek büyüyen refah toplumunu mümkün kılmıştı. Ancak, Almanya, Japonya, Asya Kaplanı ve nihayetinde Çin ekonomilerindeki rekabet, kar oranlarını aşağıya çekmiş, oyunun kurallarını da değiştirmişti. 1970ler'in ortalarından itibaren sermaye hücumu geçmiş ve iki parti de buna hızlıca uyum sağlamıştı. Amerika refah devletinin daralması Carter yönetiminde baş göstermiş ve Obama'nın görev süresi boyunca da devam etmiştir. Yeni hegemonik formül neoliberalizmde yatmakta, bu da piyasalar üzerinden, birer tüketici olarak yeniden tahayyül edilen işçilere özgürlük ve öz-belirleme vaad etmekteydi. Ücret artışı ve sosyal programlar yerine, vergi kesintileri rızanın maddi temelinin oluşturmaktaydı.

Bu neoliberal formülün krize yol açması, 3 Ekim 2008'e, bankaları kurtaran 700 milyar \$lık Sorunlu Varlıkları Kurtarma Programı (SVKP)'nin serbest-piyasa ideolojisinin iki yüzölçünü ortaya çıkardığı zamana rastlamaktadır. Neoliberal ilkeler, (görece maliyetsiz) çevre ve LGBTQ mesele-

lerine tanınan ayrıcalıklarla birleşerek Obama yönetiminde de sürdürüldü. Yine de, Obama yönetimi açıkça neo-liberal olarak tanımlanamaz. Obama, finans sermayesi ve zengin varlık-sahiplerine destek verme konusunda, Bush'u geçmiş, özellikle Uygun Bakım Yasası (Obama'nın sağlık sigortası olarak çıkardığı program, genellikle Obamacare olarak bilinmektedir) ile sigorta endüstrisine büyük miktarda para aktarılmıştır. Obama döneminde, kapitalist ekonomideki sektörler artan biçimde devlete bağlı hale geldiklerinden, özel mülk sahipleri ve devlet arasındaki ilişki yeniden düzenlenmiştir.

Trump, neoliberalizmin çöküşünü etkin bir biçimde siyasi olarak araçsallaştırdı. Her ne kadar ekonomik programı, hatırı sayılır kişiler tarafından eleştiri yağmuruna tutulsa da- New York Times'da köşe yazarlığı yapan (ve aynı zamanda Nobel ödüllü bir ekonomist olan) Paul Krugman, Trump'ı, göreve başlama töreninde yaptığı konuşmasında " Amerika gerçekliğiyle olabildiğince az ilişkilendirilebilecek toplumsal ve ekonomik çöküşün distopyasına" – neden olduğu için suçlamıştır; Trump'ın parmak bastığı temel sorunlar oldukça gerçektir. 1980'de, imalat sanayi istihdamının %22'sini sağlıyordu, bu oran Mississippi'nin doğusu, kuzeyi ve güneyinde bulunan yerlerde %30lar'a kadar çıkıyordu, Kaliforniya'nın güneyinde ve Pasifik'in kuzeybatısında bu orana havacılıkla ilgili işler de ekleniyordu. 2015'te, imalat sanayindeki istihdamın %10'a kadar düşmesi, sadece Ortabatı'nın yukarısında bulunan meşhur "Pas Kuşağı'nı" değil, aynı zamanda- ve önemli ölçüde- güney ve uzak batı eyaletlerini de etkiledi. Sanayisizleşme; yoksulluk, madde bağımlılığı vb. gibi gerçek toplumsal sonuçları da beraberinde getiriyordu.

Amerika'daki imalat sanayinin altı oyulmuş ve medyan ücretlerde duraganlık söz konusuysa da, Ceolar'ın maaşlarında aşırı artış görülmektedir. Amerika'daki kapitalist sınıfın çıkarları, toplumun geniş kesimlerinden giderek uzaklaşarak, kendi seyrine devam etmektedir. Bu durum, Trump

seçimlerinin, yönetici-sınıfın içinde bulunduğu krizi temsil etmesine yönelik anlamlar içermektedir. Amerika'nın toplumsal seçkinleri, artık belirli kesimlerin çıkarlarının halkın büyük çoğunluğunun çıkarlarıyla örtüştüğüne dair geçerli argümanlar sunamamaktadır.

> 2016: Beklenmedik Bir Seçim mi?

Bir anlamda, 2016 seçimleri tarihsel olarak beklenmedik bir olaydır. Ancak, üç yapısal unsur buna olanak tanımıştır: Trump ve Sanders'ın başkaldırmalarını hoş gören parti sisteminin altının oyulması, Amerika devletinin modern öncesi karakteri, ve sonuncu olarak, kitlelerin siyasete ilgisizliği. İlk madde, üzerinde tartışılmasını gerektirmeyecek kadar açık olurken, diğer ikisi eşit derecede önem taşımaktadır.

Amerika devletinin modern-öncesi kurumsal nitelikleri, Trump'ın zaferinde büyük rol oynadı. Oyları manipüle ederek, köleleri olan oligarşinin çıkarlarını korumak için tasarlanan Amerikan sistemi Wilhelmine Kaiserreich ya da Giolitti'nin İtalyan Parlamentosu'ndaki dönemiyle benzer özellikler taşımaktadır: kısıtlı oy hakkı, çoğunluk oyu sistemi, aday olma kurallarındaki yüksek çıta ve eyalet esaslı seçmen kurulu. Trump, üç milyona yakın halk oyunu kaybetmesine rağmen, başkanlığı kazandı. Gerçekten de, şehirleşme devam ettiği sürece, Amerika siyasi sisteminde ancien-régime'e dair bozulma daha belirgin hale gelmektedir.

Siyasi ilgisizliğin yüksek oranda olması da önemli bir rol oynamıştır. Seçmen olma yaşındakilerin sadece %55'i seçimde oy kullanmıştır. Her zamanki gibi sonucu varlıklı ve iyi-eğitilmiş seçmenler belirlemiştir. Demokrat seçmenler, Cumhuriyetçiler ile karşılaştırıldığında daha az oranda sandığa gitmişlerdir: bir ankete göre, kayıtlı Cumhuriyetçi seçmenlerin %46'sı oy kullanmışken, kayıtlı Demokrat seçmenlerin yalnızca %42'si sandığa gitmiştir, beyaz olmayan seçmenler de orantısız bir şekilde oy vermeyenler arasındaki yerlerini almıştır. Demokrat

tabanı oluşturan seçmenlerin katılımı biraz daha yüksek olsaydı, oyları Trump'ı durdurabilirdi.

> Rızanın Aşınımı

Trump'ın önerdiği çözüm nedir? Trump'ın kanunları geçirmedeki acizliği göz önüne alındığında, bu durum imalatçıların, inşaatçıların ve tüketicilerin talebi arttırmak ve maliyetlerini azaltmaları için “gereksiz” güvenlik ve çevre düzenlemelerinin paramparça edilmesi anlamına gelmektedir. Yüksek ithalat vergileri ve göçe karşı alınan sıkı tedbirler yerli imalat istihdamını arttırmaya yardımcı olacaktır. Ancak, “düzenleme” fikrinin Amerikan yatırımları için büyük bir engel oluşturması tuhaftır.

Jeo-politik yapılandırmalar söz konusu mudur? Her ne kadar Amerika dış politikasını oluşturan eylemlerde yetersiz kalınsa da (etkisiz Paris anlaşmasından çekilme, “insan hakları” ve “demokrasi” gibi beylik lafların reddi), yakın zamanda hiçbir önemli değişiklik görülmemektedir: NATO ve Japonya'ya sonuna kadar destek verilecektir; ve Bush ve Obama savaşları bilinmeyen bir tarihe kadar devam edecektir.

> Gelecek

Siyasi mücadelenin yeni yapıları neler olacaktır? Uluslararası ilişkiler bağlamında, Trump'ın “kapitalist-devlet” güdümlü gelişme planı, yabancı ülkelerle elinden geleni ardına koymayacak bir anlayışa sahip müzakere stratejisiyle birleşmektedir. Fakat, bu proje temel anlamda tutarsızlık göstermektedir. Amerika nasıl bir yandan büyük oranda açık verip, tahminen birikimleri bu harcama çılgınlığını finanse etmek için kullanacak olan Çin'e kafa tutacaktır? Federal devlet kaynaklarına birbirinden farklı seviyelerde erişim imkanı olan egemen sınıfin fraksiyonları arasında sıkı bir çekişmenin yaşanacağını tahmin edebiliriz.

Trump bir faşist değildir çünkü bir parti örgütü, milis ve de ideoloji eksikliği çekmektedir; klasik bir faşist anlayışa göre yayılmacı olması gereken dış politikada “soyutlayıcıdır” Berlusconi ile açıkça bir paralellik gösterse de, iki büyük farklılık vardır. İlk olarak, bu büyük İtalyan iş adamı, Trump'tan daha çok, düzenin yarattığı bir canavardır: elinin altındaki büyük medya imparatorluğu ile Trump'ın sahip olmadığı biçimde, ülkenin siyasi sınıfına doğrudan ve yakın ilişkiler içindedir.

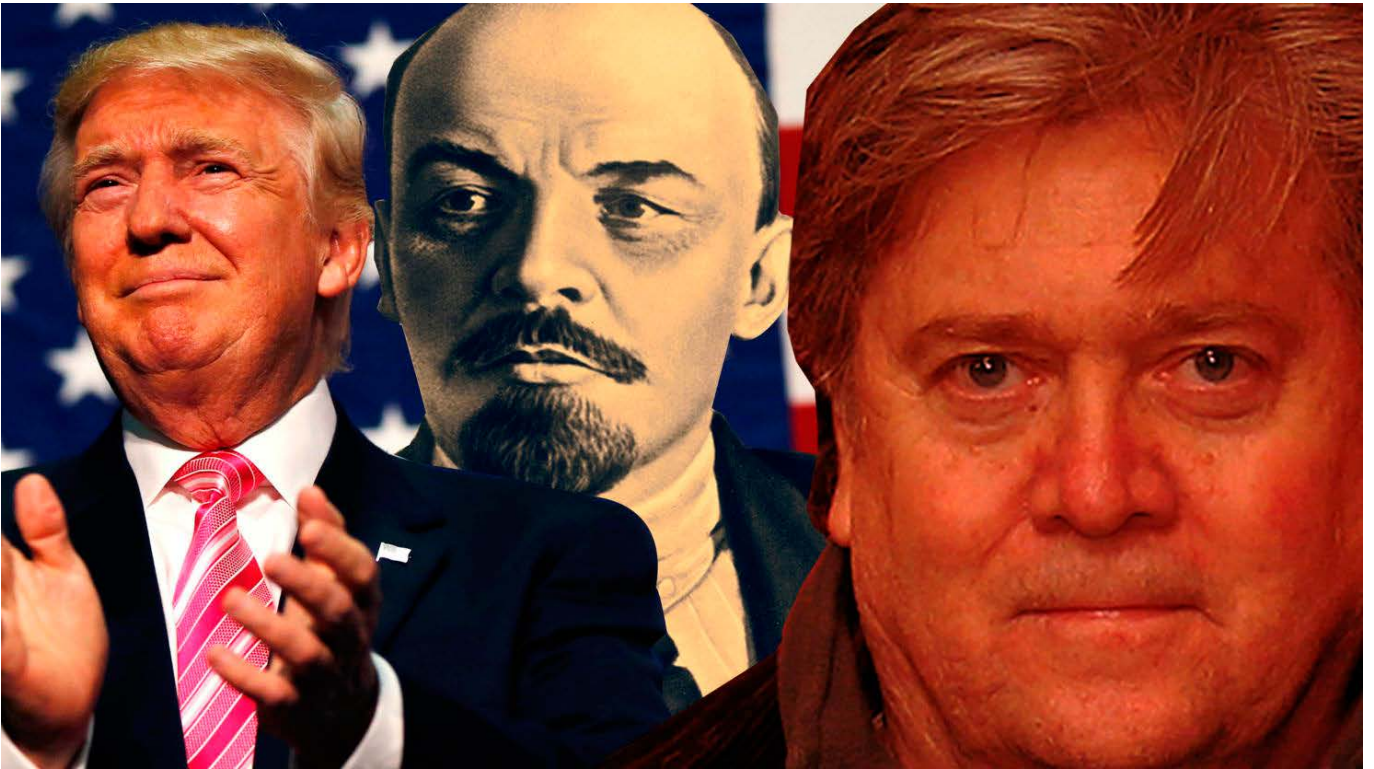
Daha da önemlisi, Berlusconi'nin rol modeli belki de Ronald Reagan'dı ve Amerika-tarzı normalliği arzu eden İtalyanlar'a hitap etmekteydi. Kısaca, Berlusconi bir geç dönem liberaliydi-Trump bu kalıbı açıkça kırmaktadır. Putin ya da Obama daha işe yarar analogiler sunabilir. Bu açıdan bakıldığında, takipçilerinden oluşturduğu gayrı resmi bir hükümdarlık ve onların devletin ihsanıyla ödüllendirmesi, Trump'ı “neo-patrimonyal” bir figür haline getirebilir.

“Trump-Keynesçi” bir ekonomik program- giderek şüpheli hale gelen-federal kaynakları, kalıcı bir seçim koalisyonunun güçlendirilmesi umuduyla yukarı Ortadoğu'ya yönlendirebilir. Ancak, çağdışıymış gibi görünen devlet güdümlü kapitalist yöntemle, Amerika ekonomisinde büyüme yaratacak bir proje pek de mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla, süreklilik arz eden bir tıkanma ve düşüş bekleyebiliriz. Öte yandan, Trump'ın zaferi nedeniyle seçkinlerde oluşan kırılma, Amerika'da ilerlemeci bir değişime olanak tanıyabilir. ■

Dylan Riley'ye ulaşmak için <riley@berkeley.edu>

> Leninist Sağın Yükselişi

Cihan Tuğal, Kaliforniya Üniversitesi, Berkeley, ABD

Alternatif sağın entelektüel mimarı Steve Bannon, Lenin'in devleti yok etmek çağrısına açıkça atıfta bulunuyor.

Amerika'da sağcı popülizmin zaferi ülkede şaşkınlıkla karşılandı. Fakat dünya tarihi bağlamına yerleştirildiğinde, bu zafer şaşırtıcı olmaktan çok uzaktır. Kısaca, neoliberal dönemin ani yükseliş ve düşüş döngüleri artık kendilerini tüketmiştir. Ekonomik kriz kendisini doğrudan geniş bir siyasi probleme dönüştürmemektedir, fakat (1970-sonrası) tüm kolektivizm türlerine karşı ideolojik saldırı, insanlığı kapitalizmi düzeltecek merkez ve sol tınılı çarelerden de yoksun kılmıştır. Neoliberal veraset ve süregiden kolektivizm karşıtlığı küresel eğilimlerdir. Burada onlar hakkında daha az konu-

şacağım. Amerika'da geçtiğimiz birkaç onyılıda bu eğilimler, populist dilin ve siyasetin soldan sağa tarihsel göçüyle birlikte ağırlaşmıştır. Sonuç olarak sol, (kapitalizmi kurtarmak veya onu yıkmak bir kenara) adamakıllı bir populist meydana okumada bulunamamakta, sağcı meydana okuma ise, gerçek çözümlerle olmasa bile, enerji, ruh ve vaatlerle dolup taşmaktadır.

> Solun liberalleşmesi

Sol artık populist bir tonda ikna edici bir biçimde konuşamamaktadır. Bunu nasıl yapacağını bilemiyor. Zaten ideologlarının çoğu da böyle konuşmak istememektedir. Amerikan solu içinde

>>

populist imaların yetersizliğini anlamak için günümüz anti-popülizminin tarih öncesine bakmalıyız.

Bu bozulmayı, paradoksal olarak, kağıt üzerinde yirminci yüzyılın en demokratik isyanı gibi görünen olaya bağlıyorum: (Batıda deneyimlendiği biçimiyle) 1968. 1968, Anti-kapitalizminin yanı sıra Stalinizmin devletçi ve bürokratik aşırılığına, sosyal demokrasiye ve Yeni Düzen'e (New Deal) bir karşı bir isyandı. Pek çok açıdan meşruiyet kazanmış olsa da zamanın anti-bürokratik havası, sonuçta, devletçiliğin düşüşünden ve (neo)liberalizmin zaferinden yanlış dersler alınmasına neden oldu. 1968 gerekli bir hataydı. Sağ bunu atlattı, sol ise atlatamadı.

Batıda 1968'in iki temel mirasçısı – liberal sol ve otonom/anarşist hareketler- yalnızca örgütlenme, ideoloji, önderliğe dair değil, aynı zamanda çoğunluk, "halk" adına konuşmaya dair de tedavi edilemez bir şüphe geliştirdi. Tüm bu konuşmalar (ve siyaset) (aşırı sol tarafından) "totaliterleştirme" ve totaliter veya (liberal sol tarafından) "sorumsuz" ve kullanışsız olarak etiketlendi. (Sol popülizmin sahneye sırtı, ideolojik veya örgütsel dayanakları olmadan döndüğü) Güney Avrupa, ve Latin Amerika dışında, ortaya çıkan boşluğu sol doldurdu.

Kağıt üzerinde yenilen 1968'in özgürlükçü ruhu, neoliberalizmin devletçilik karşıtlığını tetikledi. Fakat daha zehirli sonuç, solcuların postmodern nihilistler ve sol liberaller olarak bölünmesiydi.

Sol-liberalizmin projesi neydi? Her ne kadar ortaya çıkış nedeni ve tezaürleri küresel olsa da, sol-liberalizm en saf ifadelerini Amerika Birleşik Devletleri ve Britanya'da buldu. Sloganı (eşitlik'in yerini alan) kapsayıcılık'tı. Anthony Giddens gibi sosyologlardan ilham alan yeni Anglofon merkez (New Labor ve Clintonizm) masaya daha çok insan eklemeye odaklandı. Otuz yıl boyunca ırk, cinsiyet ve cinsel yönelim bağlamında kapsayıcılık arttı – fakat masanın kendisi küçüldü. Evet, Siyah ve Latino kadın ve erkekler, ve hatta Müslümanlar daha önce hayalini bile zor kurdukları kurumlarda önemli pozisyonlara geldiler, fakat Amerika'daki Siyah ve Latino arttı. Bunun yanı sıra Amerika tarafın-

dan bombalanan, ambargo edilen ve aç bırakılan Müslüman sayısı da arttı.

Sol-liberalizm hedefe yönelik refah programları üzerinden (daha sıradan) azınlıklara hitap etti; fakat Demokrat liderler kodamanlardan almaya çekindiği için, bunu yalnızca giderek küçülen masadan itilen beyazları daha da kurbanlaştırarak yapabilirlerdi. Durumu gerileyen beyazlar bir grup ırkçı, "bir sepet dolusu müessif" olarak görülmeye başlandı: artık konuşamayacağımız insanlar olarak (projenin kendisinin ürettiği bir gerçek).

> Sol'un kendini imhası ve sağa hizmeti

Sonuçta, azınlıklar istikrarlı bir biçimde mobilize olmadı ve örgütlenmiyor (bu da 2016 ABD seçimlerinde ünlü "kayıp" siyah oylarına neden oldu); gerileyen beyazlar her iki partiye de güvenmiyor, fakat liberalleri daha korkunç buluyor. Sanders'in yükselişine kadar yerleşik sol (hem liberal sol hem de ileriler), seçkinlerin başını çektiği bu liberal "çeşitlilik" ve "kapsayıcılık" oyununa yakalanmışlardı. Bu yerleşmiş siyasi eğilimler bir Yeni Düzen senaryosu ihtimalini olası kılıyor.

Peki ya aşırı sol? Liberal sola karşı güçlü hoşnutsuzluğa rağmen, pek çok radikal entelektüel ve aktivist, liberal solla birlikte (solda "rhizomlara" ve ilerici Demokratlar arasında seçimciliğe neden olan) "ideolojinin" ve örgütlü liderliğin "sonunu" övüyor. Seattle'dan Occupy'a Amerikan solu örgütlü liderlikten yalnızca kaçınmak için değil, onun altını kazımak için de elinden geleni yaptı. Dolayısıyla merkez yıkıldıkça, sağ, karşılık vermek için daha donanımlıydı. En önemlisi, sağcılar ne ideolojiden ne de örgütlü liderlikten vazgeçtiler. Kağıt üzerinde her ikisine karşı savaştılar, fakat bunu yaparken gözden uzak bir şekilde ideolojiler, örgütler ve liderler üretiyorlardı.

Sol, 1968'den ne kadar ideoloji ve örgüt kaldıysa (1968'i, özgürlükçü ve karşı kültür ruhu için överken bile) top-rağa gömerken, Amerikan sağ 1968'e karşı bir isyan olarak örgütlendi. Fakat savaştığını iddia ettiği devrimin kalıntılarının aksine, sağ, örgütlü ve ideolojikti. Anaakımı aşırı sağa kaydırmadaki ba-

şarısı, aslında, 1968'in unutulmuş bir kanadının bastırılmış stratejileri ve taktiklerinin üzerine inşa edilmişti: Lenin'in devrim kuramının belirli bir okuması.

> Amerikan Sağının "21. Yüzyıl Leninizmi"

ABD alternatif sağının entelektüel lideri olan Steve Bannon'ın, Trump'ın başkanlığının ilk yıldönümünden önce görevine son verilmesi, sahte bir rahatlama sundu. Aslında, Bannon'ın Beyaz Saray macerası uzun bir yolculuğun yalnızca bir etabıydı – devrimci populist dil, taktik ve stratejilerin soldan sağa göçü. Anlatılana göre Bannon şöyle dedi: "Ben bir Leninistim. Lenin [...] devleti yok etmek istedi, benim de amacım bu. Her şeyi yakarak yıkmak ve mevcut tüm yerleşik kurumları yok etmek istiyorum." Fakat bu Leninizm ne içeriyor? Karmaşık bir demokraside Leninizm kendisini yalnızca uzun bir devrimin popülizmi olarak sürdürebilir. Onyıllar boyunca sosyal bilimler, köklenmiş kurumlar nedeniyle ABD'de üçüncü bir partinin başarılı olamayacağı konusunda ısrar etti. Bu "bilimsel gerçek", (neoliberalizme boyun eğmesi ve örgütlü siyasetten kaçması için daha çok meşruiyet bulan) liberal solcular ve otonom/anarşistler arasında kendinden fazla emin ve kendini beğenmiş bir kesinliğe olanak sağladı. Amerikan sağ 21. yüzyıl versiyonundan direktif alıyor gibiydiler: "Eğer bir parti kuramıyorsanız, partiyi felç edin, tuzağa düşürün ve onu ele geçirin." Üçünü bir arada yaptılar. Gözden geçirilmiş hayali "Ne Yapmalı?" mız şöyle devam ederdi: "Partinin de jure liderleri olmadan önce, tüm kurumlarının işlemez olduğundan emin olun." Eğer Çay Partisi (Cumhuriyetçiler arasında popüler bir gruplaşma) Cumhuriyetçi kurumunu halihazırda felç etmiş olmasaydı, Cumhuriyetçiler Trump'ın yükselişini durdurabilirdi.

Amerikalı sağcı popülizm demokratik koşullar altında Leninizmdir. Neredeyse yer üstü tüm toplumsaldan ve siyasetten kaçınması gereken Rus Bolşeviklerinin aksine, Amerikan sağcılar toplumu kucaklamakta. Gözden geçirilmiş *Ne Yapmalı?* dolayısıyla şöyle yazardı: "Toplumsal her hücreyi örgüt-

“Ben Leninistim. Lenin devleti yok etmek istedi, benim de amacım bu. Her şeyi yakarak yıkmak ve mevcut tüm yerleşik kurumları yok etmek istiyorum.”

Steve Bannon, 2014

leyin. Hiç bir örgüt veya siyaseti küçük görmeyin, düşman kampa (hatta özellikle düşman kampa) aitmiş gibi görünse de.” “Düşmanınızın örgütsel alanına ve ideolojisine, mümkün olduğunca, el koyun. El koyamadığınız ne varsa parçalayın.” “Alt-sağcı” medya kuruluşunun kurucusu Andrew Breitbart’tan başlayarak, tüm sağ Frankfurt Okulu’nu okudu; sağlık hizmetlerini büyük mesela haline getirdi, ve Trump ve Bannon’un yükselişiyle iş ve altyapı sözleri verdi.

Bugün Leninist Sağ toplumsal hayatadaki diğer potansiyel populist güçlerin varlığını, ne kadar yetersiz olsalar da, görmezden gelemeyiz. Dolayısıyla, yirmi birinci yüzyıl *Ne Yapmalı?*’sı şu cümleyle biterdi: “Eğer belirli düşman siperleri bu taktiklerin herhangi birinin ötesine varıyor gibi görünüyorsa, orada-

kileri çocukça ve gayrimeşru eylemler yapmaları için kışkırtın.” Alternatif sağ, 2017 başında Berkeley’deki Kaliforniya Üniversitesi’de ve solun etkisinin kalın-tırlarının olduğu diğer ceplerde toplanırken, liberaller (“ifade özgürlüğü” adına) onları savunmaya geldi, aşırı sol ise büyük bir kitlesi olmadığı halde onlara saldırdı. “İfade özgürlüğüne” duyulan liberal heyecan, bir alternatif sağcının Charlottesville’de ırçılık karşıtı kalabalığın için kamyonunu sürmesinden sonra biraz dindi. Fakat Eylül 2017’de alternatif sağ Berkeley’e döndüğünde, *Washington Post* hala aşırı sol şiddetini ve alternatif sağın özgürlüklerini vurguluyordu. Bir taşla pek çok kuş vuruluyor: düşman bölünmüş; kafa karışıklığı, iradesinin yokluğu ve zayıflığı çok açık; repütasyonu zedelenmiş, ve aşırı sağın kendisi ise giderek canlanıyor.

Bugün “devlet” herhangi bir yirminci yüzyıl tanımının anlatabileceğinden çok daha karmaşık olduğu için, onu “yok etmek” 1917’de olduğundan çok daha az dramatik eylem gerektiriyor. En azından şimdilik. Varolan kurumların tümüyle işlevsiz hale geleceği zaman için sağın neler planladığını hala bilmiyoruz, fakat yakında öğrenebiliriz. Steve Bannon istifasından hemen sonra düşmanlarına “savaş açtı”, neşeyle “silahlarına” (yani elektronik medyaya) döndüğünü ekledi. Yerleşik (ama çürüyen) liberalizmin top-raklarında populist devrim zor bir iştir, ve engellerle karşılaşacaktır. Fakat şovun bitmesine daha çok var. ■

Cihan Tuğal’a ulaşmak için < ctugal@berkeley.edu >

> Brezilya ve Güney Afrika'da Demokratik Huzursuzluk

Gay W. Seidman, Wisconsin Üniversitesi, Madison, ABD, ve ISA Emek Hareketleri Araştırma Komitesi (RC44) Üyesi

Burada işbirlikçi yardımcılar Gupta Kardeşlerle görülen Güney Afrika devlet başkanı Zuma'nın adı, mali skandallara karıştı.

Trump'ın beklenmedik seçim zaferinden sonra, küreselleşmenin getirdiği zorluklara ve otoriter popülizm tehdidine dair çok şey yazıldı. Fakat tartışmanın büyük kısmı küresel Kuzey'in zengin ülkelerine odaklandı. Peki ya küresel Güney'in yeni demokrasileri?

Son 25 yıldır, Brezilya ve Güney Afrika yeni bir dönemin gururlu sembolleri oldular: onyıllar süren otoriter sanayileşmeden sonra dünyanın en eşitsiz iki toplumu, popüler olarak seçilmiş liderlerin, kapsayıcı sosyal programlar, istikrarlı ekonomik büyüme ve küresel entegrasyonu dengelediği anayasal, demokratik toplumlar inşa etmek üzere hızla hareket ettiler

Her iki ülkedede popüler hareketler 1990'larda sivil toplumu, emek hareketlerini ve yoksul toplulukları birleştirerek, sömürge sonrası imkanların küresel sembolleri haline geldi. Her ikisinde de ilerici değişimlere bağlı partiler, ekonomik büyüme ve demokratik vatandaşlığı dengeleme arayışıyla, demokratik seçimler aracılığıyla iktidara geldiler.

Mineral ve diğer temel emtiaların ihracatçısı olan iki ülke de, 2000'lerin başında yüksek emtia fiyatlarından faydalandı. Popüler partiler, uluslararası yatırımcıları ve yerel

vatandaşları mutlu ederek, uzun süredir dışlanmış toplumlar için yeni "yoksul yanlısı" sosyal politikalar üreterek ve küresel ekonomiye bağlarını sürdürerek, faydacı bir denge bulmuş gibi görünüyordu

Fakat bugün, küresel emtia fiyatlarındaki düşüşten zarar görmüş olan Güney Afrika'da ANC ve Brezilya'da İşçi Partisi (İP) karmaşa içindedir, yolsuzluk iddialarıyla parçalanmış ve sürekli olarak popüler desteği kaybetmektedir. Her iki ülkede de büyük yolsuzluk skandalları parti liderlerini kapana kısırmıştır. Her iki ülkedeki büyük özel şirketler, büyük inşaat projelerini, özel şirketler için subvansiyonları ve karlı kamu ihalelerini kazanabilmek için partilere ve siyasetçilere rüşvet vermiş, ve popüler öfkenin yayılmasına neden olmuşlardır.

Yolsuzluk elbette her iki ülke için de yeni değildir. Her iki ülkede de otoriter sanayileşme tarihsel olarak seçkinlerle yapılmış siyasi anlaşmalardan beslemiştir: baskıcı hükümetler büyük şirketlerle yakından ilişkilidir, bu şirketlerin başarıları siyasetçilerin yaptıkları iyiliklere ve devlet kontrollerine bağlıdır.

Fakat demokrasi yeni bir şeffaflık getirmiştir: demokratik kurumlar ve medya geçmişte hiç görünür olmayan detay-

ları ortaya çıkarmıştır. Her iki ülkede de yeni demokratik yapıların parçası olarak bağımsız inceleme birimleri yaratılmış, ifade özgürlüğüne dair yeni tedbirlerin yanı sıra birimler olağanüstü yolsuzluk düzeylerinin detaylarını ortaya çıkarmıştır. Demokrasilerde siyasetçiler ve devlet organları açık mahkemelerde dava edilebilir, bu bir zamanlar “işin bir parçası” olarak görülen durumlara dair yeni bir bakış getirilmesini sağlamıştır.

Brezilya’da İşçi Partisi bağımsız savcılara yeni güçler vererek kamu müfettişlerinin tanıklara kanıt karşılığında daha hafif cezalar teklif etmesini sağladı. Bu değişiklik savcılarının büyük Lava Jato skandalını ve sonrasında gelen skandalları çözebilme beceilerinde çok merkezi bir rol oynadı. Bu vakalarda siyasi yelpazenin her köşesinden siyasetçinin zan altında bırakıldığı konuşmalar kayıt altına alındı. Güney Afrika’da apartheid sonrası anayasada, meclis tarafından, tek bir dönem için atanan yeni, bağımsız bir inceleme birimi kuruldu. 2016 sonlarında, anayasal olarak oluşturulmuş bir omdusman olan “Kamu Koruyucusu”, devlet organları ve özel şirketler arasındaki yolsuzluk ağıları üzerine bir rapor hazırladı. O zamandan beri hükümet ve özel şirketler arasında yapılan yazışmalardan sızan büyük miktarda e-posta, Güney Afrika’nın bağımsız haber kaynaklarına daha çok detay ulaştırdı, ve bu kaynakların, hükümet kontratlarının özel yüklenicileri nasıl zenginleştirdiklerine dair kamuoyunu detaylarıyla bilgilendirmesini sağladı.

Şaşırtıcı olmayan bir biçimde, bu tür ifşalar halk arasında öfkeye neden oldu. Her iki ülkede de büyük sokak gösterileri ve eylemleri, özellikle de emtia fiyatlarının düşüşü her iki ülkeyi de krize sürüklediği anda, muhalefet partileri tarafından geniş ölçekte desteklendi. Daha da önemlisi yoksullar için programlar genellikle varlık ya da mülkiyet vergileri yerine katma değer vergisi ve gelir vergileri tarafından karşılandığı için, kriz ilerledikçe yeni kentsel orta sınıflar öfkelerini sosyal medyada ve sokakta hissettirmeye başladı.

Hayal kırıklığı siyaseti karmaşa içine soktu, bir zamanlar popüler olan siyasetçileri gözden düşürdü, ve hiç alternatif bırakmadı. Brezilya’nın sağcı medya baronları, pek çok gözlemcinin tabiriyle bu “yumuşar darbe”de muhafazakar siyasetçileri destekledi: önceki İşçi Partisi Başkanı Dilma Rousseff, yalnızca kişisel yolsuzlukları nedeniyle değil, düşüş sırasında sosyal refah harcamalarının devamını sağlayabilmek için yaptığı muhasebe manevraları nedeniyle de yüce divanda yargılandı.

Brezilya’nın muhafazakar siyasetçileri güçlerini konsolide edebilmek için hızlı davrandılar. Mevcut Başkan Michel Temer’in (Dilma’nın iktidardan indirilmesi için kampanya organize edene kadar onun başkan yardımcısı olarak hizmet vermiş sağcı bir siyasetçi) videoya çekilmiş kanıtlar üzerinden rüşvetlerle ve valizler dolusu nakit parayla bağlantısı kuruldu, fakat Temer anlaşılması güç yasal mekanizmalar sayesinde iktidarda kalmaya devam etti. Brezilya senatosu muhafazakar siyasetçilerin hakimiyeti altındadır.

Yolsuzluk suçlamaları, Başkan Temer ve eski popüler Başkan Lula da dahil olmak üzere, Brezilya’daki büyük siyasi partilerin önderliğini bir girdaba soktu.

Bu siyasetçilerin çoğu yolsuzluk suçlamalarıyla karşılaştı. Senato Temer’i bu süreç boyunca destekleyerek erken seçim çağrısında bulundu, ve eski Brezilya geleneği olan seçkin dokunulmazlığı ve gücünü yeniden ileri sürmüştü.

Yoksul Brezilyalılar için hükümetteki değişiklikler, gerçek hayatta değişiklik ve fırsatlar anlamına geliyordu. Temer’in seçilmemiş kabinesi, emekli maaşları ve sosyal yardımları keserek, sosyal hizmetlere kemer sıkma politikaları uygulayarak, yeni emek kanunlarını iptal ederek ve sosyal harcamaları erteleyerek Brezilya’nın “yoksul” politikalarının çoğunu geri çekti.

Skandallar Brezilya’nın bir zamanlar yenmesi güç İşçi Partisi’ni karmaşaya itti. Eski Başkan ve partinin en popüler figürü Lula de Silva, yolsuzluk suçlamalarıyla on yıl hapse mahkum oldu (bu karar şimdi temyizdedir); -Brezilya’nın bir zamanlar çok övünülen emek hareketini de içeren- partinin tabanı boynu bükük kaldı ve alt üst oldu.

Güney Afrika’nın siyasi dinamikleri Brezilya’daki huzursuzlukla şaşırtıcı derecede paralellik göstermektedir. Ülkenin emtiaya dayanan ekonomisi durgunluğa girmiştir, orta

ve üst sınıflardan vergi mükellefleri israf edilen hükümet kaynakları nedeniyle giderek daha çok öfkelenmektedir. Mevcut ANC önderliği skandallara boğumluş, ve mecliste çoğunluğa sahip olmasına rağmen yakın zamandaki güven oyunu zar zor geçmiştir.

Başkan Jacob Zuma'nın kişisel yolsuzlukları çok iyi belgelenmiştir: milyonlarca hükümet dolarını kendi kişisel mülkleri için harcanmış, süregelen davalar ve büyük e-posta sızıntıları büyük hükümet ihalelerinin yasadışı bir şekilde Zuma'nın ailesine ve ahabalarına verildiğini ortaya çıkarmıştır. Bu ahabaların arasında en çok dikkati çeken Gupta'dır; Güney Afrika'ya yakın zamanda göçmüş bu aşiretin isimleri artık hükümet kaynaklarının alenen hortulanmasıyla eş anlamlı hale gelmiştir.

Önemli olan bir şey var ki, o da siyasetçilerin (her iki ülkede de) tek kötü aktörler olmadığıdır. Brezilya'daki pek çok petrol şirketinin, inşaat şirketinin ve tarım devinin, genellikle karlı hükümet kontratları karşılığında, kişilere ve partilere büyük rüşvetler öderken yakalanmalarına benzer biçimde, Güney Afrika'da beyazlara ait şirketlerin de (siyahların sahibi olduğu start-up'lar, ve Alman, Çinli ve Britanyalı çokuluslu şirketler gibi) ihale süreçlerini manipüle ettikleri ve kişilere para ödedikleri ortaya çıktı.

Son dönemde gerçekleşen sızıntılar kamuoyunun dikkatini aynı zamanda küresel denetim ve hukuk firmalarında çalışan profesyonellere çekti: lisanslı muhasebeciler ve avukatlar çarpık anlaşmaları kabul edilebilir olarak sertifikalandırmışlardı, bazen teklifleri meşru gibi göstermek için temizlemişlerdi. Halkla ilişkiler firmaları bile işbirlikçi olmuştu: Gupta konsorsiyumu adına hareket eden, dev İngiliz halkla ilişkiler şirketi Bell Pottinger, Zuma'yı eleştirenleri (ironik bir şekilde) "beyaz tekelci sermaye"nin ajanları olarak etiketlemeye çalışan korkunç bir sosyal medya kampanyası koordine etti

Elbette bağlam ve tarih çok önemlidir. Brezilya'nın sağcı siyasetçileri demokratik şekilde seçilmiş hükümetin geçirdiği reformları geri çekmeyi başarırken, Güney Afrika'nın siyah çoğunluğu ise asla apartheid'in beyaz üstünlüğüne geri dönmeye izin vermeyecektir. Brezilya'da olduğu gibi, demokratik olarak seçilmiş hükümetler yoksul hanelerin

günlük hayatlarında, elektrik ve suya erişimden, nakit yardımları ve emekliliğe kadar bir çok gerçek iyileşme gerçekleştirdi.

Brezilya'nın İşçi Partisi orta sınıf destekçilerinin çoğunu kaybetmiş gibi görünüyorsa da, siyah Güney Afrika ANC'nin refah programlarını genişletme çabasına çoğunlukla hala samimi yaklaşıyor. Her iki ülkenin de ırkçı dışlamaya dair uzun tarihleri var, fakat Güney Afrika'nın beyaz üstünlüğünü yerleşik kılan açık politikaları hala acısını hala unutturmadı; siyasi bağlılık hala apartheid'e karşı uzun mücadeleyi yansıtmaktadır. Dahası, hala beyazların hakimiyetinde bulunan özel sektördeki en yüksek pozisyonlardan büyük ölçüde dışlanmış pek çok orta sınıf siyah Güney Afrikalı, ANC iktidara geldiğinden beri öğretmen, hemşire, polis, bürokrat veya siyasetçi olarak kamu sektörüne girmiştir. Bu da o sadakat hissini sağlamlaştırmaktadır.

Yine de, ANC'ye sadakat, özellikle genç seçmenlerin yüksek işsizlik oranları, yetersiz sosyal hizmetler ve varlık ve fırsatlarda süregelir ırksallaşmış eşitsizliklere dair hayal kırıklıklarını yaygın şekilde ifade ettikleri kentsel bölgelerde, zayıflıyor olabilir. Karizmatik ve (yolsuz) bir eski ANC gençlik lideri, pek çok genç seçmeni, yalnızca muğlak değişim sözleriyle, kendi yeni siyasi partisi Ekonomik Özgürlük Savaşçıları'na (EFF) çekti. Eğer Zuma koltuğunda kalırsa, ANC bir sonraki seçimlerde meclisteki çoğunluğunu kaybedebilir, ve otoriter-popülist EFF güç kazanabilir.

Bundan sonra ne gelecek? Her iki ülkede de anti-demokratik dönüş çok ciddi bir tehdit olarak duruyor – Trump'ın seçilmesiyle daha da vahimleşen bir tehdit. 1990'ların başından beri hem Brezilya hem Güney Afrika'daki vatandaşlar, kırılgan demokrasilerini desteklemesi ve koruması için güçlü müttefiklere, özellikle ABD'ye güvenebiliyordu. Fakat Trump'la birlikte Beyaz Saray'dan gelen sessizlik kötü bir seziyi küresel olarak yoğunlaştırıyor: demokratik kazanımlar geri alınabilir mi? Brezilya'nın mevcut hükümeti, askeri bir darbe olmadan bile, seçilmiş bir hükümet tarafından getirilen sosyal vatandaşlık haklarını geri alıyor gibi görünüyor; Güney Afrika ise beyaz egemenliğine dönecek gibi görünmüyor, fakat otoriter popülizm tehdidi çok gerçek görünüyor. ■

Gay Seidman'a ulaşmak için <gseidman@wisc.edu>

> Arjantin Toplumu İnceleme Altında

Juan Ignacio Piovani, Ulusal La Plata Üniversitesi, Arjantin, ve Isa Gelecek Araştırmaları (RC07) ve Mantık ve Metodoloji (RC33) Araştırma Komiteleri Üyesi

CODESOC otoriteleri ve PISAC Direktörü Juan Piovani, 2017 yılında Bilim ve Teknoloji Bakanıyla Program'ın geleceğini tartışmak üzere buluşuyor. Fotoğraf: Bilim ve Teknoloji Bakanlığı.

Arjantin bilimsel topluluğunun Bilim ve Teknoloji Bakanlığı'nı kuruluşunu heyecanla karşılamasından kısa bir süre sonra, ünlü bir kimyacı olan Bakan Lino Barañao ilk mülakatını verdi. *Página 12* gazetesine konuşan Barañao, bilimsel araştırmanın ulusal ekonomiyi nasıl zenginleştireceğini ve yazılım geliştirme, nanoteknoloji ve biyoteknolojiyi desteklemeye dair planlarını anlattı. Sosyal bilimlerin rolü sorulduğunda ise, bu bilimlerin de dahil edilmesi konusunda hemfikir olduğunu söyledi; fakat sosyal bilimlerin bilgisi teolojiyle karşılaştırarak, yalnızca radikal bir metodolojik kaymanın sosyal bilimlere gerçek anlamda bilimsel yapacağı konusunda ısrarcı oldu.

Tabi ki Barañao'nun sözleri sosyal bilimciler tarafından acıyla karşılandı. Sosyal ve İnsanı Bilimler Fakülteleri Dekanları Kurulu (CODESOC) hemen Bakandan iddiasını açıklağa kavuşturmasını istedi. Dekanlar bir açıklama, hatta bir tür özür duymak istiyordu. Aynı zamanda sosyal bilimlerin topluma katkıda bulunmak için yaptıklarını –ve yapabileceklerini- açıklamak ümidiyle yüzyüze görüşmek de istediler.

Sonunda Bakan CODESOC'un 2009 yılındaki genel kuruluna katılmayı kabul etti. Burada sosyal bilimlerin topluma katkısını sergileyecek büyük bir projeyi desteklemeye ve finanse etmeye hevesli olduğunu duyurdu. Bu duyuru,

Arjantin'in Çağdaş Toplum Ulusal Araştırma Programı'nın (PISAC) başlangıç noktası oldu. Program, 2012 yılından beri CODESOC'un himayesinde yürütülmektedir. Kamu üniversitelerindeki 50 Sosyal Bilimler Fakültesini içermekte ve Bilim ve Teknoloji Bakanlığı ve Yüksek Öğrenim Politikaları Sekreterliği (SPU) tarafından finanse edilmektedir.

PISAC tasarlanırken büyük zorluklarla karşılaşıldı. Kısa süre içinde, tek bir projenin, söz konusu geniş çaplı bilimsel ve kurumsal amaçları karşılayamayacağı anlaşıldı. Onun yerine, ülkenin dört bir yanından kıdemli ve genç araştırmacıları ortak fikirler etrafından bir ara getirecek bir araştırma programı daha uygun görünüyordu.

PISAC'ın ilk günlerinden itibaren, programın temel amaçları olmayacağını, bunun yerine ülkenin demokrasiye döndüğü 1983 yılından beri genişleyen ve konsolide edilen Arjantin sosyal bilimlerinin zengin geleneğine dayanacağını açıkça belirttik. Ama aynı zamanda çeşitli engeller olduğunun da farkındaydık: bölünmeler, bölgesel ve kurumsal eşitsizlikler, araştırma temalarını ve toplumsal olguların bilimsel açıklamalarını “metropolitanlaştırma” eğilimi, sosyolojik araştırmayı (akademi içinde ve dışında) yaymada zorluklar, ve toplumsal araştırma bulgularının (özellikle de “çevre” bölgelerde ve kurumsal bağlamlarda üretilen bulguların) gözünmez kalma eğilimi.

Arjantin sosyal bilimlerinin gelişime dair bu eleştirel değerlendirme zaman içinde bizleri ondan fazla projeyi kapsayan üç araştırma hattı belirlemeye itti. PISAC üç temel konu etrafında örgütlenmişti. Elbette temel amaç, çağdaş topluma dair, multidisipliner, teorik ve sahadan temellenen, kapsamlı bir açıklama üretmektir. Fakat aynı zamanda ülkenin sosyal bilimlerinin içinde bilgi ürettiği bilimsel ve kurumsal koşulları inceleme ve Arjantin toplumuna dair varolan, eski araştırmalardan kaynaklı anlayışları sistematik olarak toplama fırsatını da bulduk.

İlginç bir biçimde, bu manzara aynı zamanda Michael Burawoy'un dört sosyolojik emek tipine de uyuyordu: eleştirel, profesyonel, politika ve kamusal. PISAC, toplumsal araştırmanın Arjantin'de nasıl yürütüldüğünü incelemeyi, temellerini ve hakim teorik ve epistemolojik desteklerini ortaya çıkarmayı, hegemonik bilgi üretim modellerine

bağlığını –ya da ayrılığını- belirlemeyi hedeflediği ölçüde eleştirel sosyolojiyle ilişki kuruyor. Ama PISAC aynı zamanda profesyonel sosyolojiyle de ilgilidir: geniş olarak kabul edilmiş yöntemleri kullanarak ampirik araştırma sorularına değiniyor, ve bulgularını, akademik bir izleyici kitlesini hedefleyen bilimsel makalelerde yayınlıyor. Aynı zamanda PISAC kendine göndermede bulunan akademik dünyanın ötesine geçmeyi amaçlıyor: PISAC'ın araştırma sorularının çoğu politika yapımcılarının önceliklerini yansıtıyor, uzman bilgisi sunmak ve sosyal politikaları etkilemek amacıyla kamu organları ve toplumsal hareketlerle yakın çalışıyor. Son olarak, PISAC, yüksek profilini kamusal tartışmalara müdahale etmek için kullanıyor, topluma dair sağduyuya dayanan yorumlara ve medyada yeniden üretilen toplumsal stereotiplere karşı çıkıyor.

Bilim üretimi koşullarıyla da ilgilendiğimiz için dikkatimizi ulusal sosyal bilimler sistemine çevirerek, bilimsel kurumlar ve yüksek öğretim kurumlarının coğrafi dağılımı, araştırmacıların akademik yörüngeleri, araştırma gündemleri, bilimsel yayınlar gibi konulara odaklandık. [Fernanda Beigel](#)'in *Küresel Diyalog*'un bu sayısında bulunan makalesi bu projeyi yansıtıyor. Beigel, makalede Arjantin'deki çelişen bilgi üretimi (ve bilgi yayımı) tarzlarını analiz ediyor, ve hakim uluslararası bilimsel kurallara uyan bilim insanları ve daha yerel gündemlerle bağlantılı bilim insanları arasındaki mesafenin altını çiziyor.

Önceki araştırma bulgularını sistematize etmek için ise, altı genel konuya odaklanmaya karar verdik: toplumsal yapı, yaşam koşulları; devlet, hükümet ve kamu yönetimi; vatandaşlık, toplumsal mobilizasyon ve toplumsal çatışma; sosyal ve kültürel çeşitlilik; kültürel tüketim ve pratikleri. Her başlık, farklı kurumlardan gelen kişilerin oluşturduğu takımlar tarafından ele alındı. Takımlar, ilgili akademik yayınlar analiz ve sistematize ederek bir tür “literatür taraması” oluşturdu. Bu raporlara erişim mevcuttur, herkese açık bir versiyonu CLACSO'nun sanal kütüphanesi www.clacso.org.ar/libreria-latinoamericana bağlantısından ve PISAC'ın internet sitesi <http://pisac.mincyt.gob.ar> bağlantısından indirilebilir. [Alejandro Grimson](#)'ın *Küresel Diyalog*'un bu sayısında makalesi, Arjantin'in toplumsal ve kültürel olarak homojen “resmi” portresinin araştırma bulguları tarafından nasıl sorgulandığını sunuyor Grimson'un gösterdiği gibi, toplumsal araştırma, çok çeşitli toplumumuza dair doğru bir imge geliştirmekte ve çeşitli toplumsal azınlıkların mücadeleleri görünür kılmakta önemli bir rol oynamıştır.

Son olarak, çağdaş Arjantin'ine dair daha kapsamlı bir açıklama yapabilmek için 20,000'den fazla kişinin yaşadığı 339 kasabada gerçekleştirilecek bir saha çalışmasını kapsayan üç ulusal araştırma yürütmeye karar verdik. Bir çalışma toplumsal yapı ve yaşam koşullarına odaklanırken, ikincisi toplumsal ilişkiler, üçüncüsü ise değerler, tutum-

lar ve temsiller ile ilgiliydi. Bu metodolojik yaklaşımı çeşitli nedenlerden tercih ettik. Bir yandan araştırma fonu farklı kurumlar ve araştırma takımları arasında dağılmış mikro hibelere öncelik veriyordu. Diğer yandan, niteliksel yaklaşımların kullanılmasına dair yoğun eğilim, ülkenin sosyal bilimcilerinin niceliksel ve yapısal analizi neredeyse bir kenara attığı anlamına geliyordu. (Maddi desteği yetersiz) niteliksel araştırmamız çok kısıtlı, ve genelde kentsel, toplumsal ortamları çalıştığı için, Arjantin toplumunun güncel tasvirleri –şimdiye kadar- açık yerel ve (diğer) heterojenlikleri görmezden gelme eğilimindeydi.

Küresel Diyalog'un bu sayısında [Agustín Salvia ve Berenice Rubio](#), ilk araştırmayı, Arjantin'in eşitsizlik ve mobilite yapılarına, ve belirli grupların yaşam koşullarına vurgu yaparak tartışıyorlar. [Gabriel Kessler](#) ise toplumsal ilişkiler araştırmasının gerekçesini ve bilimsel amaçlarını tartışıyor. Bu tartışma, sosyal sermaye, sosyabilite, kendini tanımlama, ve toplumsal engeller, çatışmalı toplumsal ilişkiler, katılım ve kolektif eylem gibi ulusal toplumsal düzeyde genellikle incelenmeyen konuları kapsıyor.

PISAC'ın sonuçları artık yayınlanmaya başladığına göre, Arjantin'in sosyal bilimleri iki yeni zorlukla karşı karşıya. Bir yandan, neoliberal politikalara dönüşün belirgin olduğu yeni bir siyasi döngünün ortasındayız. Pek çok diğer ulusta olduğu gibi, bu durum halihazırda araştırma fonlarında kısıntılara neden oldu. Şimdiye kadar yeni otoriteler PISAC'la bağlantılı inisiyatifleri destekledi ve yeni fonlar sağladı. Fakat hala PISAC'ın Bilim ve Teknoloji Bakanlığı içinde kurumsallaşıp kurumsallaşmayacağına, ve büyük ölçekli toplumsal araştırmaları teşvik edip etmeyeceğine dair bir endişe mevcut.

Diğer yandan, özellikle sosyal medyada, sosyal bilimlerin ideolojik ve kullanışsız olduğunu, ve dolayısıyla kamusal fonlara layık olmayadığını ileri süren hakikat-sonrası söylemlerin yükselişine şahit oluyoruz. Benzer bir biçimde yüksek rütbeli hükümet görevlileri sürekli “uygulanmalı” araştırma ve “kullanışlı” veya “yararlı” bilgiden yana konuştukları zaman, (eleştirel) sosyal bilimlerin gayesine yardımcı olmuyorlar.

Fakat, PISAC'ın ilk sonuçları geniş bir yelpazeden toplumsal ve kurumsal aktörler tarafından güçlü destek aldı: bunların arasında sosyal bilimciler, üniversiteler, kamu kurumları, toplumsal hareketler, gazeteciler, siyasetçiler ve politika yapımcıları var. Tüm engellere rağmen, PISAC'ın sonuçlarının heyecanla karşılanması, bizleri Arjantin'de sosyolojik araştırmanın geleceğine dair umutlandırıyor. ■

Juan Ignacio Piovani'ye ulaşmak için <juan.piovani@presi.unlp.edu.ar>

> Arjantin'in Sosyal Bilimlerini Haritalandırmak

Fernanda Beigel, Cuyo Ulusal Üniversitesi, Arjantin, Sosyoloji Tarihi Araştırma Komitesi Üyesi (RC08)

Bilim ve Teknoloji Bakanlığı, ve Buenos Aires'teki Ulusal Bilimsel ve Teknik Araştırma Konseyi. Fotoğraf: Juan Ignacio Piovani.

Geçtiğimiz 40 yıl içinde, bilimin coğrafyası yeniden haritalandırıldı. Bu yeni haritalandırma, çalışmaları Bilimsel Emformasyon kurumuyla (ISI, Clarivate Analytics/Web of Science) bağlantısı olan dergilerde yayınlanmamış bilimsel toplulukları periferiye iten, “evrensel” bir dil ve yazım biçimi oluşturan yayın sistemi, ve bir avuç mükemmeliyet merkezi ve belirli disiplinler için prestij inşa etmiş anaakım çevreler tarafından oluşturuldu.

Fakat, içine açık erişim hareketinin ve Latin Amerika bilimsel yayınları gibi bölgesel çevrelerin de dahil olduğu, alternatif akademik ağlarının oluşturulması giderek daha çok dikkat çekmektedir. 1960'lardan beri Latin Amerika sosyal bilimlari, prestij inşasının –bölgesel merkezlerin müdahalesiyle- “bölgeselleştirilmesini” ve bilimsel politikaların “ulusallaştırılmasını” deneyimlemiştir.

Uluslararası çevrelerin dışında, yerel çevreler, yalnızca ba-

sılı olarak yayınlanan ve indekslenmemiş pek çok dergiyi içermektedir. Bu dergiler kısıtlı şekilde dağıtmakta, fakat uluslararasılaşmamış akademik mekanların sebatını yansıtmaktadır. Periferdeki bu bilimsel alanların dinamikleri nelerdir? Ben, bu farklı entelektüel çevrelerin kutuplaşmış yönelimler yarattığını ve bunun sonucunda biri dışarı diğeri içeri bakan “iki yüzlü” bir akademik seçkin yarattığını ileri sürdüm.

(Tümü geçerli, fakat farklı ödüllere sahip olan) farklı *tanınma* çevreleri ulusal alanları aştıkça, değerlendirme ve akademik yayın arasında giderek artan yakın bağlantı, çok çeşitli meşruiyet ilkelerini destekledi. Dünya akademik alanındaki entelektüel çevrelerde giderek büyüyen parçalanma – bunların periferdeki bilim insanların pozisyonları üzerindeki etkisi- basitçe yalnızca İngiliz dilinin egemenliğinin bir sonucu değildir; bu çevreler birbirleriyle rekabet eden değerlendirme kültürleri ve yapısal asimetrilere beslenmektedir. Yayın dili, kurumsal bağ ve disipline dayalı

Üç katlı hiyerarşi ilkesi, akademik eşitsizlikleri biçimlendirmektedir.

Arjantin üretim tarzları ve dolaşımını analiz etmek için ilginç bir vakadır. Son yıllarda kamusal kaynaklarda, doktora programlarının güçlendirilmesinde ve Arjantin'in burs programları ve araştırma görevlendirmelerinde görülebilir bir biçimde "ulusalcılığa" yapılan vurguda büyük artış olmuştur. Tam zamanlı araştırmacıların sayısı son on yılda üçe katlanmış, 2003 yılında 3,694 olan sayı 2015'te 9,236'ya çıkmıştır. Ne var ki, bu süre içinde, dünya akademik sisteminin hakim üretim tarzlarını benimsemiş Arjantinli bilim insanlarıyla ve daha yerel bir gündemle ilgilenenler arasındaki uçurum da büyümüştür.

Yayınların indekslenmesi tanınırlık açısından farklı ödüller tanımlamıştır. Ulusal araştırma organı CONICET'te, uluslararası (anaakım) dergilerde yayımlanan, Web of Science ya da Scopus'ta indekslenen yayınlara büyük değer verilmektedir. Fakat, CONICET'teki Sosyal ve İnsani Bilimler ve Tarım Bilimleri, Latin Amerika dergilerinde yayımlanan ve SciELO ve Latindex'te indekslenen yayınlara değer vermektedir. Bu değerlendirme kültüründe, niteliğin ve özgünlüğün değerlendirilmesi, indekslenme, etki faktörü ve h-index'e doğru kaymıştır. Bunların tümü, nitelikte bağlantısı tartışmaya açık bibliyometrik verilerdir.

Ulusal veya yerel, indekslenmemiş dergilerdeki yayınlar, genelde metropol olmayan bölgelerdeki üniversitelerde ders verenler için kariyer inşa edici olarak görülmüştür. Üniversite özerkliği ve politizasyonu konusunda güçlü bir geleneği olan Arjantin yüksek öğrenim sisteminde, yerel tanınma çevreleri hala çok dinamik bir alandır. Bunun içinde yerel araştırmacıların çalışmalarını uluslararası standartlardan çok uzak olarak yayımladıkları, yerel olarak yayına hazırlanan ve kağıda basılan dergiler vardır. Bu çalışmaların niteliği yüksek değil midir? Bu yoğunlukla yerel olan çevrelerin araştırılmadığını göz önünde bulundurursak, bilimsel olarak değerlerine dair önyargılara sahip olamayız. Fakat bu yerel yönelim açık bir biçimde hala, özellikle sosyal bilimler alanında, pek çok kurumda, sürmektedir.

Bu farklı (ve hatta birbirine zıt) değerlendirme kültürleri nedeniyle, yerel yönelimli Arjantinli sosyal bilimciler ve uluslararası bir gündemi takip edenler, tedirgin bir şekilde bir arada varolmaktadır. Ulusal araştırma kariyerleri için (biri CONICET'te, diğer ulusal üniversitelerde olmak üzere) iki yol mevcuttur. Buna ek olarak ülkedeki 50 ulusal üniversitede kadrolar için farklı kuralları işlemektedir.

> "Kariyerin en iyi" beş yayını

Uluslararası standartların hakim olduğu CONICET'te araştırmacı olan sosyal bilimciler için yayın özellikleri nelerdir? Terfiye başvuran ve "kariyerlerinin en iyi beş yayını" seçmeleri istenen (7,906 kişi arasından) 4.842 kişiyi inceledik. Bu örneklem, 2015 itibarıyla aktif CONICET araştırmacılarının yarısından fazlasını içermektedir, ve disiplin,

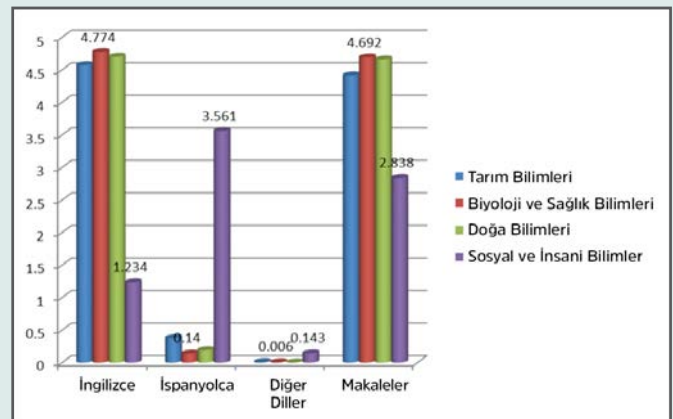
yaş ve hiyerarşi açısından dengelidir. Örnekleme yardımcı doçentler, öğretim görevlileri, bağımsızlar, tam zamanlı ve kıdemli öğretim üyeleri mevcuttur. Kurumlar terfi için yılda bir kere başvuru kabul eder, başvurular gönüllülük esasına dayanır.

Başvuranların "kariyerlerinin en iyi" beş yayını, değerlendirme komitesinin beğenme ihtimali en yüksek olduğuna inandıkları üzerinden seçtiklerini belirtmek önemlidir. Dolayısıyla seçimleri kurum içindeki değerlendirme kriteri üzerinde sağlanan fikir birliğine dair bir içgörü sunar. Pek çok durumda, özellikle Sosyal ve İnsani Bilimlerde (SİB), bu seçilen yayınlar araştırmacının CV'sindeki diğer yayınları yansıtmamaktadır.

İncelenen örneklem tarafından sunulan yayınlar 23,852 ögelik bir veritabanı oluşturuyor. Veritabanında başlık, yayının türü (kitap, kitap bölümü, makale, konferans sunumu, teknik rapor) ve dili listelenmiş. Kariyerin "en iyi" beş yayınının dili yüksek ölçüde homojenlik gösteriyor: İngilizce çalışmalar 5 çalışmadan ortalama 4.02'sini (erkeklerde 4.13 ve kadınlarda 3.91) oluşturuyor. Ortalama, daha eski nesil (yaş 65-85) için biraz daha düşük olmakla birlikte fark çok azdır. Bu, İngilizce yazmanın Arjantin'de birkaç on yıllık geçmişi olduğunu gösteriyor. Dilin hakimiyeti konusunda, alanlara göre yapılan gözlem, İngilizce yayınların büyük çoğunluğunun "müspet" bilimlerde (ortalama 4.77) olduğunu, SİB'de ise ortalama olarak 5 çalışmanın 1.23'ünün İngilizce olduğunu gösteriyor.

Yayınların türü biraz daha fazla çeşitliliği ortaya çıkarıyor. Kitap ve kitap bölümleri daha yaşlı araştırmacılar ve sosyal bilimciler arasında daha yaygın olduğu görülüyor. En genç araştırmacılar (yaş 31-44) arasında ise, "kariyerin en iyi" 5 yayının 4.4'ünü makaleler oluşturuyor. Bu, dergi makalesinin tüm bilimsel alanlarda giderek daha hakim olduğunun bir kanıtıdır. SİB araştırmacıları için ortalama makale sayısı 5 içinden 2.8'dir. Ne yazık ki akademik kitaplara dair bölgesel veya ulusal bir çalışma bulunmamaktadır.

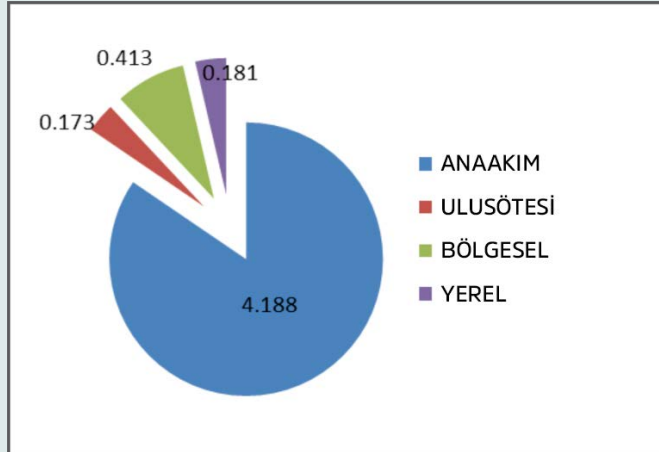
Şekil 1: Bilimsel alanlara göre 2015 yılında Kariyerin En iyi Beş Yayını (n=23,852) Dil ve Üretim Türüne Göre Ortalamalar (5 Üzerinden)

İlginçtir ki, örneklemdaki 941 SİB araştırmacısının çoğu, Buenos Aires Üniversitesi (UBA) gibi CONICET'in işbirliği içinde olduğunu ulusal bir üniversite veya ortak merkezde çalışmaktadır. Eğitimlerine bakılınca, %33.7'sinin yani örneklem ortalamasının biraz üstünün doktora derecelerini UBA'da, örneklem ortalamasının çok üstünde olan %43.5'inin ise lisans derecesini de UBA'da aldığı görülüyor. SİB araştırmacılarının %56'sı kadın, ve bu araştırmacılarının ortalamada "kariyerlerinin en iyi" beş yayınından 1.1 İngilizce iken, erkeklerde İngilizce çalışmaların ortalamasının 5'te 1.3 ile daha yüksek olduğunu görmek mümkündür. "Kadınlaşmış" olarak kabul edilen disiplinler karşılaştırıldığında ise, dil kullanımında çeşitlilik olduğunu, dolayısıyla bu konuda cinsiyetin etkili bir faktör olmadığını görüyoruz. Örneğin, Edebiyat alanındaki yayınların çoğu İspanyolca iken, Psikoloji yayınları çoğunlukla İngilizce olarak yapılmaktadır.

Bu araştırmacılar tarafından sunulan "kariyerin en iyi" yayınlarının dolaşımına dair ne öğrenebiliriz? Şekil 2'de görülebileceği gibi, yayınların %8'ü anaakım çevrelerde dolaşımda bulunmaktadır. Hakim çevrenin dışında kalan %17,

Şekil 2: 2015 Yılında Çevrelere göre Kariyerin En iyi Beş Yayını Ortalaması (n=7,071)

SİB araştırmacılarına (%76) veya uluslararası konferanslarda sunulan makalelere ve fikri mülkiyet kayıtlarına (%24) denk gelmektedir.

CONICET'te sosyal bilimler, makalelerin niteliğinin özgülükleri yerine indekslenmelerine göre değerlendirilmesi örüntüsüne uymaktadır. Bu alan, anaakım çevrelerden daha az yayın sunmasına rağmen bölgesel indekslemeye verilen öncelik açıktır. SciELO, Latindex ve DOAJ ve Dialnet gibi ulusötesi sistemler, pek çok SİB yayının indekslendiği havuzlardır. Arjantin'deki yayınlar tümünün %7'sinden daha azını temsil etmekte, bu bunların çoğunu SİB yayınları oluşturmaktadır. Bu disiplinlerdeki hakim eğilim, çoğunlukla Latindex'te indekslenen Latin Amerika dergilerinde İspanyolca veya Portekizce yayın yapmaktır.

CV'lerine baştan sona bakıldığı zaman SİB araştırmacılarının çoğunun uluslararası yayından daha çok yerel yayına sahip olduğu görülüyor; fakat "kariyerlerinin en iyi" yayınına dair yapılan bu araştırma, bilimsel ve prestijli çalışmanın ne olduğu üzerinde CONICET'te giderek artan fikirbirliğine dair içgörü sunuyor. Ne var ki bu çalışma, bu inançların bu araştırmacıların kariyerlerini tümüyle yönlendirdiğini ileri sürmüyor. CONICET ülke çapında çok büyüdü, ve dolayısıyla, farklı derecelerde de olsa, uluslararasılaşan kriterler Arjantin'in her yerindeki akademik topluluklarda göze çarpmaktadır. Fakat Arjantin akademisindeki prestij dağılımı, bir arada varolan çeşitli meşruiyet ilkeleri ve tanınma çevreleriyle birlikte, karmaşık bir süreçtir. ■

¹ Bu iki şekil için veriler burada bulunabilir: Beigel, F. (2010) "Social Sciences in Chile (1957-1973). A laboratory for an autonomous process of academia-building" Alatas and Sinha-Kerkhoff (ed.), *Academic Dependency in the Social Sciences: Structural Reality and Intellectual Challenges* içinde. New Delhi: Manohar, pp.183-212; ve Beigel, F. (2016) "Peripheral Scientists, between Ariel and Caliban. Institutional Capital and Circuits of Recognition in Argentina. The 'career-best publications' of the researchers at CONICET", *Dados* 59(4): 215-255.

Fernanda Beigel'e ulaşmak için <mfbeigel@mendoza-conicet.gob.ar>

> Arjantin'de Sosyal ve Kültürel Çeşitlilik

Alejandro Grimson, Ulusal San Martin Üniversitesi, Arjantin

Bolivyalı göçmenler 2016 yılındaki Buenos Aires Onur Yürürüşü'nde çeşitliliği kutluyor ve aynı zamanda göçmenlere karşı ırkçılığı protesto ediyor. Fotoğraf: Federico Caruso.

Tüm uluslar, sosyo-kültürel konularda, benlik algılarının genellikle ileri sürdüğünden çok daha heterojendir, fakat Arjantin muhtemelen bu konuda uç bir vakadır. Arjantinlilerin çoğu Brezilya'da Arjantin'de olduğundan daha fazla yerli insan yaşadığına inanır; fakat aslında, 2010 yılında yapılan Ulusal Nüfus Sayımı'na göre, Brezilya'da kendisini yerli olarak tanımlayan 850,000 kişi yaşarken Arjantin'de kendini yerli olarak tanımlayan 950,000 vatandaş yaşamaktadır. Bu sayılar Brezilya nüfusunun %0.4'ünü, Arjantin nüfusunun ise %2.4'ünü temsil etmektedir.

Arjantin'de devlet, kendi imgesini, tüm ülke (ki dünyanın en büyük sekizinci ülkesidir) Buenos Aires'in merkezinin bir kopyasıymışçasına, Güney Amerika'da bir Avrupa toplumu olarak inşa etmiştir. Fakat son on yıllarda, bu resim bir krize girmiştir. Yerli hareketlerinin talepleri, yeni kozmopolitlikler, devletin zayıflıkları ve daha az homojenleştiren perspektifleri yavaş yavaş kabul ediyor olması, sosyal bilimlerde ülkenin kendisine dair Avrupalı, beyaz ve coğrafi merkezci imgesini sorgulayan ve gierek genişleyen çalışmalarla aynı zamana rastlamıştır. Fakat araştırmacılar aynı zamanda bu çeşitliliği neoliberal çokkültürlülükle ilişkilendirilen küresel modellerin için sıkıştırmaktan da kaçınmışlardır.

> Geleneksel açıklama: Avrupacılık ve eritme potası

Arjantin'i bir "eritme potası" olarak betimleyen anlatı, devletin ulusalcı projesinden ileri gelmektedir. Bu açıklamaya göre, Arjantinliler (İspanyol, İtalyan, Polonyalı, vs) "gemilerden inmişlerdir". Bu tasavvur nüfusu yaygın olarak beyaz Avrupalı bir karaktere kısıtlamakta ve bunu doğallaştırmaktadır. Buna, ülkenin merkezci ve "porteño" (Buenos

Aires sakini) bakış açısına öncelik veren mekansal örgütlenmesiyle bağlantılı hegemonik görüşün bir parçası olarak, yerli ve Afrika kökenli insanların görünür yokluğu eşlik etmektedir.

Brezilya'da olduğu gibi, Arjantin'in sözde eritme potası da yerlileri ve Afro-Arjantinlileri içermemekte, yalnızca Avrupa uluslarından gelen "ırkları" kapsamaktadır. On dokuzuncu yüzyılın sonundan beri, Arjantin devleti göç ve ekonomik ilerlemeyi destekleyerek ve kamusal eğitimi geliştirerek "medeni" bir ulus yaratmayı hedeflemiştir. Bu proje Avrupalı göçün yerli nüfusun kültürel alışkanlıklarının yerini alacağına dair varsayımsal becerisine dayanıyordu. Hakim perspektiften, yerli nüfusun kültürel alışkanlıkları, kalkınmaya büyük bir engel olarak görülüyordu.

Hükümetin, sosyal içermeye dair etkili bir becerisi ve homojen bir kültüre sahip, etik olarak tanımlanmış bir ulus inşa etmeye dair baskısı, her çeşitlilik ve özelliğin olumsuz olarak görüleceği veya, doğrudan, görünmezliğe itileceği anlamına geliyordu. Homojenleştirme projesi başarılı olduğu sürece, etnisite yasaklı bir siyasi temaydı, ve kurumlar tarafından şiddetle caydırılıyordu.

Dolayısıyla Arjantin "eşitliğe" dair iki çok farklı anlam sunan bir anlaşma üzerinde gelişti: tüm etnik farklılıktan kaçınma veya etnik farklılıkların görünmezliği, ve vatandaşlığa dair verilen sözlere erişebilmek için bir şart olarak kültürel tekbiçimlilik.

Bu anlaşma üzerinden, seçkinlere veya kentsel orta sınıflara katılabilen her Arjantinli "beyazlaşmıştı": herkes eninde sonunda ayrımcılıktan kaçabiliyordu. Fakat, esas bölünme geniş işçi gruplarını ve popüler kesimleri dışlıyor, onları yoksullar, "negrolar", barbarlar ve "iç göçmenler" olarak görüyordu – özellikle de büyük siyasi olaylara katıldıkları zamanlarda. Bu barbarlığın zıttı medeniyetti, medeniyet de Arjantinli, beyaz, Avrupalı ve eğitilmiş olarak görülüyordu.

Şu anki nüfusun %56'sının bir yerli atası vardır, fakat bu, bu kişilerin kendilerini yerli olarak tanımladıkları anlamına gelmez. Arjantin, yerlilerin varlığı ve yerel, dini ve dilsel heterojenliğin yanı sıra, ırkların karışımını da uzun süre inkar etmiştir. Arjantin'in siyasi tarihinin çoğu bu standartlaştırma ve dışlamaya dair tarihsel matristen ileri gelmiştir.

Arjantin'in medenileştirme modeli aşırı biçimde ikiliydi ve Arjantin'in kendisine dair ikili toplumsal imgesi o kadar güçlüydü ki, halen ülkenin, siyaset de dahil, "gönülden alışkanlıklarını" kaplamaya devam ediyor. Beyaz ya da siyah; medeniyet ya da barbarizm; başkent ya da taşra; peronistalar (Peronist Parti'nin destekçileri) ya da antiperonistalar.

> Irkçılık ve sınıfçılık

Arjantin bir "ırksız ırkçılık" vakasıdır. Eski bir mite göre: "Arjantin'de ırkçılık yoktur... çünkü hiç 'negro' yoktur." Afrika kökenli çok az insan olmasına rağmen, "negro" ve

"negro de alma" (siyahi ruh) ifadeleri genellikle hor gören bir biçimde, gecekondu sakinleri, sendikali işçiler, sokak eylemcileri, Boca Juniors futbol takımı taraftarları veya peronista'lar için kullanılır.

Buna rağmen, hiçbir siyasi parti açıkça ırkçı veya yabancı düşmanı kampanyayla oy kazanmamıştır. Arjantinlilerin hepsi ırkçı değil, tüm ırkçı tutumlar da birbirine benzemez; komşu ülkelerden göç edenlere karşı ırkçılık iç bölgelerden ("el interior") göçeden daha koyu ten rengine sahip göçmenlere, Afirka kökenlilere (özellikle de Senegal'den yeni gelmiş olanlara) veya Asyalı göçmenler ya da diğer gruplara uygulanan ırkçılıktan farklıdır. Dahası, ırkçılık genellikle sınıfçılıkla kesişir; "negro" kavramı genellikle "fakir"le eş anlamlı olarak kullanılır.

Toplumsal çalışmalar ırkçılık ve sınıfçılığın yüksek yaşam standartlarına sahip beyaz insanların hakim olduğu alanlarda yoğunlaşma eğiliminde olduğunu gösterse de, bu tutumlar sıklıkla popüler sınıfların diliyle de birleşmiştir. Daha kötüsü, "negro" kelimesi aynı zamanda günlük hayatta arkadaşlar, çocuk ve ebeveynler, ve çiftlere arasında yakınlık ve sevgi ifade etmek için de kullanılır. "Che, negro" yakın bir arkadaşla seslenirken kullanılan enformel bir sevgi ifadesidir.

> Bölgesel, dilsel ve dini heterojenlikler

Arjantin toplumu inançlar, pratikler, ritüeller ve kimlikler konusunda çok heterojendir. Fakat, kurallarla belirlenmiş ve hegemonik tekdüzenlik kültürü, yalnızca ülkenin farklı bölgelerindeki ve taşradaki durumların gerçeğini görmezden gelmez, aynı zamanda homojenliği sorgulayan her türlü sosyo-kültürel –sanatsal ve bilimsel- üretimi küçümser.

Arjantin'in kendisine dair imgesi kuvvetli bir biçimde hem İspanyolca konuşuyor olma hem de Katolik olma fikri üzerine kuruludur. Aslında gerçek çok daha karmaşıktır. Bazı bölgelerde Kichwa ve Guarani gibi yerli diller konuşulur, Çince ve Korece göçmenler tarafından getirilmiş ve 1980lerde görünürlük kazanmıştır, -özellikle İspanya ve İtalya'dan gelen büyük ölçekli göçler nedeniyle- farklı etkiler, değişik yazım biçimleri, deyimler ve aksanlarla, ülke çapında İspanyolcanın konuşulma biçiminde derin izler bırakmıştır. Dini çeşitlilik de benzer biçimde karmaşıktır; pek çok yerli Hristiyanlığa geçmişken, bazı yerli inançlar kimlikleri şekillendirmeye devam etmektedir. Aynı zamanda pek çok Arjantinli Yahudiliğe, farklı Protestan inançlarına, Afro-Brezilya dinlerine, İslam'a, Budizm'e, ve Spiritualizm'e inanmaktadır.

> Sosyo-kültürel çeşitlilik ve Arjantin'in geleceği

Arjantinliler ülkelerinin çeşitliliğine daha çok dikkat sarfetmedikleri sürece, ülkenin içinden geçebileceği kritik aşamalar –ki bunlar Arjantin'de periyodik gibi görünüyorsa- ayrımcı söylemler ve pratikler üretebilir, bunlar da farklılıkları ahlak, prestij ve haklar hiyerarşisine dönüştürebilir.

Yıllar içinde tek doğru telafuzun Buenos Aires'te olduğu varsayılırken diğer tüm aksanlar aşağılık göstergesi olarak görüldü.

Bugün, bir göçmen ülkesi olarak, Arjantinliler, “yeni göçmenleri” iş ve çalışma için kucaklarken, gündelik sosyal etkileşimlerde bu grupları dışlıyorlar. Bu “yeni göçmenler” aslında hiç de “yeni” değil: ayrımcılığın odağı hep Bolivya ve Paraguay gibi komşu ülkelerden gelen insanlar olmuştur. Bu insanların varlığı 1869'daki nüfus sayımından beri sabittir: hiç bir zaman nüfusun %2'sinden az, ve asla %3.1'ünden fazla olmamıştır. Bu göçmenlerin Arjantinli çocukları sıklıkla Bolivyalı olarak muamele görür. Bolivyalı, sıklıkla kuzeydoğudan gelen insanlar, ve genel anlamda yoksul insanlar için kullanılan bir kelimedir.

Bu olgu, işsizliğin önce %15'e sonra da %23'e ulaştığı 1990'lardan beri sürekli genişledi. “İşleri çalmaya” gelen

göçmenlerle ilgili fikirler her toplumda mevcuttur, ama Arjantin atipiktir: 2002 ekonomik krizi yabancı düşmanlığını aniden azaltmıştır, hatta 2004 yılında göçmenlerin haklarını güçlendirmek için çıkarılan bir kanun oybirliği ile kabul edilmiştir. Araştırmalar sert ırkçılık ve sınıfçılığın sürdüğünü, bir tür toplumsal ırkçılık yarattığını, fakat yabancı düşmanı siyasi ifadelerinin olmadığını göstermektedir.

Ne var ki, işsizliğin arttığı her kriz zamanında, ayrımcı söylemlerin etkisi ve kamusal alanda görünürlüğü artar. Çeşitlilik, yalnızca Arjantin'in kendisine dair Avrupalı imgesini sarstığı, fakat yerini daha demokratik, kapsayıcı ve kültürlerarası bir görüşe bırakmadığı takdirde, ırksal ve sınıfsal adaletsizlikler sürecektir. ■

Alejandro Grimson'a ulaşmak için <alegrimson@gmail.com>

> Çağdaş Arjantin'de Toplumsal Eşitsizlik

Agustín Salvia ve **Berenice Rubio**, Buenos Aires Üniversitesi, Arjantin

Buenos Aires'te zengin ve yoksul mahalleler.
Fotoğraf: Juan Ignacio Piovani.

Latin Amerika ülkelerinin çoğunun belirleyici özelliği azgelişmişlik ve keskin eşitsizliklerdir. Fakat yirminci yüzyılın ortasında Arjantin toplumu, yüksek ölçüde kentleşme, tam istihdam, evrensel sağlık hizmetleri ve eğitim, ileri ara düzey sanayileşme ve kapsamlı bir orta sınıf ile alternatif bir resim sunuyordu. Makul derecede eşitsizlik ve yüksek derecede toplumsal hareketlilikle, görece entegre olmuş bir toplumdur.

Fakat özlem duyulan geleceğe dair ilerlemeyi bir kenara bırakmak zorunda kalan toplum, dramatik bir şekilde değişti. Aslında, özellikle de yirminci yüzyılın sonunda, neoliberal yapısal reformlar bağlamında Arjantin toplumunu azgelişmişlik tuzağından kurtulamadı. Ekonomik liberalleşme, ticari açık ve finansal esneklik, istikrarsızlık, artan işsizlik, yoksulluk ve toplumsal marjinalleşmeye, kamusal sağlık, eğitim ve sosyal güvenliğin kötüleşmesine neden oldu.

Bu süreçler, derin eşitsizliklerin, iç çatışmalar ve toplumsal çalkalanmaların olduğu bir toplumu, Arjantin tarihindeki en derin ekonomik, toplumsal ve siyasi kriz olan 2001-2 krizine neden olan döngüyü üretti.

Bunun aksine, uluslararası bağlamın da uygun olduğu 21. Yüzyılın ilk on yılında ekonomik, mesleki, sosyal, siyasi ve kurumsal düzelmeye mümkün olmuştu. Fakat bu uzun sürmedi: ekonomi duruldu ve toplumu yapısal parçalanması yine görünür hale geldi. 2015 itibarıyla Arjantin toplumu marjinalize olmuş, yoksul ve dışlanmışlardan oluşan birkaç farklı katman içeriyordu. Nüfusun %30'u yoksul olarak nitelendirilebiliyordu. %6'sı aşırı yoksulluk içine yaşıyor ve evhalkı için yeterli gıdayı karşılayamıyordu. Yoksulluk aşırı kentsel marjinalleşmeyle birlikte artıyordu: Hanelerin %35'inin kanalizasyon sistemi, %20'sinin akan suyu yoktu, %15'i tehlikeli binalarda yaşıyordu.

Bu verimsiz toplumsal koşullara bir yanıt olarak, farklı okumalar inkar, şovenizm ve kurbanlaştırma arasında gidip geliyordu. Çok sıklıkla Arjantinliler, homojen, türdeş, entegre olmuş ve meritokratik bir toplumda yaşadıklarını hayal ederler. Bu basmakalıp mit devlet tarafından ulus inşası sürecinde desteklenmiş, ve daha sonra görece varlıklı kentsel orta sınıfın gelişmesiyle güçlenmişti. Fakat pek çok Arjantinli de dünyanın en kötü toplumsal, siyasi ve ekonomik sorunlarına sahip, dünyanın en yoksul ve en itibarsız ülkelerinden birinde yaşadıklarını inanıyor.

Görkemli bir geçmiş ve çökmüş bir şimdiki zamana dair, birbirleriyle çelişen tüm bu imgeler sağduyuya olduğu kadar medya ve siyasi söyleme de nüfuz etmiştir. Bu bağlamda, Çağdaş Arjantin Ulusal Araştırma Programı'nın (PISAC) temel araştırma projelerinden biri olan Arjantin'in Ulusal Toplumsal Yapı Araştırması (ENES), birbirine sıkıca bağlı iki süreci inceliyor: toplumsal eşitsizliklerin yapısı; ve nüfusun, kırılğan grupların ve spesifik toplumsal kesimlerin yaşam koşulları. Arjantin'de topluma dair sağlam sosyal istatistikler veya kapsamlı yapısal çalışmalar olmadığı için, bu araştırma, hem temel veri üretme, hem de farklı bölgeler, sektörler ve toplumsal gruplarda tabakalaşma, toplumsal hareketlilik, yaşama ortamı, yaşam koşulları ve yeniden üreten sosyal stratejiler gibi temel konuları inceleme konusunda çok katkıda bulundu. ENES'in stereotipik ve mitik temsilleri sorgulayan, topluma dair ampirik zeminli bir imge inşa etmeye yardımcı olması da eşit derecede önemlidir.

Aslında, veriler Arjantin'in şu anki toplumsal yapısının heterojen, eşitsiz ve parçalanmış olduğunu gösteriyor. En tepede toplumun %3'ünden azını temsil eden, geleceksel ailelerden oluşan siyasi ve ekonomik seçkinler ve yeni burjuvazi bulunmaktadır. Zirvenin altında şirket yöneticileri, profesyoneller, girişmciler, tarımsal üreticiler, orta ölçekli tüccarlar, ve bunun yanında nitelikli teknikerler ve ekonominin en dinamik sektörlerinin çalışanlarından oluşan üst orta sınıf bulunmaktadır. Bu kesimler, seçkinlerle birlikte, toplumun üçte birini oluşturmaktadır. Bu toplumsal kesimler, güney Avrupa'nın orta sınıflarına benzer eğitim seviyeleri, yaşam kaliteleri, ve tüketim alışkanlıklarıyla, Batı kültürüne güçlü bir şekilde entegre olmuşlardır. Bu bireylerin çoğu Buenos Aires şehri ve çevresindeki banliyölerde, Pampas'ın merkezindeki ana şehirlerde ve bölgesel başkentlerdeki korunaklı sitelerde yaşamaktadır.

Bunların ardından, nüfusun %33'ünü durağan orta ve alt-orta sınıf oluşturmaktadır. Bu kesim küçük işletmelerin çalışanları, orta ve düşük nitelikli çalışanlar, emekliler ve bazı bağımsız profesyonellerden oluşmaktadır. Gelirlerinin yoksulluk sınırının üstünde olmasına ve bir nebze (en önemlisi iş üzerinden ulusal sosyal güvenlik sistemiyle bağlantıyı da içeren) iş güvenliğine sahip olsalar da, bu grup hemen hemen hiç veya çok az toplumsal hareketlilik göstermektedir. Bireyler ekonomik iniş çıkışlara ve teknolojik değişikliklere karşı korumasızdır. Kamusal hizmetler geriledikçe, bu alt orta sınıftaki bireyler sıklıkla, yaşam kalitelerini yükseltebilecek özel ulaşım, özel sağlık hizmetlerine ve özel eğitime erişim ararlar. Fakat bu arayışlar genellikle başarısız olmaktadır.

Son olarak, piramidin en altında Arjantinlilerin farklı katmanları birleştiren %33'ü bulunmaktadır: eskiden orta sınıf olup sonradan fakirleşenler, yeni yoksullar ve dışlanmışlar. Genel olarak bu tabaka niteliksiz serbest çalışanları, küçük ölçekli işletmelerde çalışan kayıtdışı ücretli işçiler, kırsal işçileri ve çevre bölgelerden küçük tarımsal üreticileri içermektedir. Genellikle gelirleri istikrarsız veya geçici işlerden, ve sosyal yardım programlarından gelir. Bu kişiler, düşük nitelikli kamusal hizmetlerin ve yıpranmış kamusal eğitim ve sağlık hizmetleri altyapılarının temel kullanıcılarıdır. Çoğunlukla, özellikle Arjantin'in Kuzeydoğu ve Kuzeybatısındaki kasvetli banliyölerde, veya büyük sosyal konutlarda otururlar.

Bu son grupta pek çok hanehalkı ağır mahrumiyet, altyapı eksiklikleri ve çevresel risklerle karşı karşıyadır. Aynı zamanda, ülkenin işsizlerinin (%9) çoğu ve kayıtdışı işçiler (%30) bu kesime aittir. Bu kesim liseyi bitirmemiş gençlerin %45'ini, çocuk işçilerin %15'ini ve ağır gıda güvensizliği yaşamakta olan çocukların %8'ini içermektedir. Buna ek olarak, bu hanelerdeki kadınlar, en şiddetli ekonomik, sosyal ve kültürel dışlamayla karşı karşıyadır. Genellikle eviçi sorumluluklar nedeniyle veya kayıtdışı işgücü piyasasında çalışmak için yalnızca birkaç yıl sonra okulu bırakırlar.

Farklı kurumlardan gelen araştırmacılar tarafından oluşturulmuş veriye analiz ediyor, ve muhtemelen çağdaş Arjantin'e dair bugüne kadar en kapsamlı açıklamayı bir araya getiriyor. Bu analizler tamamlandıkça, Arjantinlilerin farklı yoksulluk deneyimlerini ve bununla bağlantılı toplumsal engelleri vurgulayarak, toplumumuzdaki heterojenliği ve eşitsizliği ortaya çıkarıyor. Bulgular aynı zamanda, toplumsal başarıları meritokratik bir toplumdaki bireysel çabaların sonucu gibi sunan, ve yoksulluğu bireysel başarısızlıklara atfeden, Arjantin ve bölgedeki yaygın neoliberal söylemleri sorguluyor. Verilerimiz, kırılğan yaşam koşullarını ve Arjantin toplumunun dengesiz fırsat yapılarını inceleyerek, iç içe geçmiş eşitsizlik biçimlerinin nasıl belirli bölgelerde ve belirli toplumsal gruplarda yoğunlaştığını, ve içinden çıkmayı zorlaştıran sıkı bir toplumsal yapı biçimini aldığını gösteriyor.

Ülkenin tüm bölgelerinde 8,000 hane ve 2,000'den fazla insanın yaşadığı 339 kasabadaki 27,000 kişiden oluşan bir örneklem kullanarak, ENES bulguları bizlere eşitsizliğin

farklı biçimlerinin –sınıf, cinsiyet, yaş, bölge, çevre, eğitim seviyesi, vs.- nasıl kesiştiğini gösteriyor. Veri, topluma dair karmaşık bir resim sunuyor, bölgesel düzeyde olduğu kadar bölgelerarası karşılaştırmalarda da genellemeler sağlıyor, ve yalnızca en büyük kentsel merkezlere odaklanan önceki çalışmaların görmekten geldiği iç sosyal uçurumlara, heterojenliklere dair bir içgörü sunuyor.

Bu tür bir çalışma bizlerin Arjantin'deki yoksulluğu, ötekileştirmeyi ve toplumsal eşitsizlikleri daha iyi anlamamıza yardımcı oluyor. Bulgularımızı yalnızca akademiye değil, kamuoyuna da sunarak nasıl ilerleyeceğimize dair demokratik bir tartışma açmayı umuyoruz. Topladığımız bilimsel bilginin kamusal tartışmaları zenginleştirmesini ve ilgisini çekeceğini, indirgemeci ve basitleştirici toplumsal söylemlere meydan okumasını ve Arjantin'in birikmiş toplumsal sorunlarına parmak basabilecek yapıcı kamu politikalarının inşa edilmesine katkıda bulunmasını umuyoruz. ■

Agustín Salvia'ya ulaşmak için <alegrimson@gmail.com>
Berenice Rubio'ya ulaşmak için <beer.rubio@gmail.com>

> Arjantin'de Sosyal Sermayeyi İncelemek

Gabriel Kessler, La Plata Üniversitesi, Arjantin, ve ISA Gelecek Araştırmaları (RC07), Toplumsal Tabakalaşma (RC28) ve Sosyal Psikoloji (RC42) Araştırma Komiteleri Üyesi

Bir grup genç dansçı 2016 yılında, askeri darbenin 40. Dönüm yılı olan Hakikat ve Adalet için Anma Günü'ne gösteri yapıyor. Binlerce Arjantinli kamusal eylemlere, özellikle insan hakları için olanlara, katılıyor. Fotoğraf: Juanjo Domínguez.

Arjantin'in mikro-sosyal ilişkileri neye benziyor? Ülke içinde nasıl değişiklik gösteriyorlar, ve Arjantin dünyanın diğer bölgeleriyle karşılaştırıldığında nasıl görünüyor? Bu mikro-sosyal ilişkiler Arjantin'in geçmişinden ve daha yakın zamandaki neoliberal dönemden nasıl etkilenmiştir? PISAC'ın (Arjantin Çağdaş Toplum Ulusal Araştırma Programı) Toplumsal İlişkiler Üzerinde Ulusal Araştırması (ENRS) sosyal sermaye, sosyabilite, kendini tanımlama ve toplumsal engeller, gerilimler, katılım ve kolektif eyleme odaklanarak bu soruları yanıtlamaya çalışacak. Coğrafi kapsamını ve konuları göz önünde bulundurunca, bu araştırmanın kendi türünde bir ilk olduğunu görüyoruz. Dolayısıyla Arjantin'e dair yeni bilgiler sunacak; aynı zamanda diğer Latin Amerika ülkelerindeki araştırmalar için de bir çerçeve sunabilir.

Arjantin'deki eski araştırmalar ağlara ve sosyal sermayeye geleneksel bir perpesktiften yaklaşmışlardı. Bu araştırmalar en dezavantajlı sektörlerdeki, mesela 2001 krizinden sonraki, sosyal destek ağlarını analiz etmişlerdir. ENRS'yi tasarlarken, uluslararası araştırmalardan faydalandık. Bunu yaparken karşılaştırmalar yapabileceğimizi

umuyorduk, aynı zamanda göstergeleri de yerel özellikleri yansıtacak şekilde uyarladık. Başarılı (hem niteliksel hem niceliksel) pilot testlerimizi takiben, saha çalışmamızı Kasım 2017'de yapmayı planlıyoruz. Burada Arjantin'deki mikro-sosyal ilişkilere dair kapsamlı incelememizin altında yatan temel fikirleri ve hipotezleri sunacağız.

İnsanların kişisel ağları farklı toplumsal gruplar arasında nasıl farklılıklar gösterir? Belirli örüntüler ve düzenlilikler bulabilir miyiz – ve eğer bulabiliyorsak, bu örüntüler nelerdir? Bu soruları yanıtlamak için, bize görüşmecilerin sosyal ağlarını yeniden inşa etmemizi sağlayan bir “isim jeneratörü” kullanıyoruz. Temel bir konu, hem geçmişin daha bağlı Arjantin toplumunun, hem de yakın geçmişteki neoliberal dönemin izlerini ([Salvia ve Rubio](#)'nun bu sayıdaki makalelerinde anlattığı gibi) belirlemektir. Özellikle de yaşlı insanların sosyal ağlarının, sosyalizasyon süreci daha parçalanmış bir toplumda gerçekleşen genç nesillerden daha heterojen olup olmadığını merak ediyoruz. Bir yandan, Latin Amerika'da ve gelişmiş ülkelerde, uluslararası bulgular, sosyal yapıda aşağı indikçe kişisel ağların daha çok akraba ve mekansal olarak daha yakın ilişkiler içerdiğini gösterme

eğilimindedir. Bizim hipotezimiz, siyasi aidiyet, kültürel ve tüketim ilişkileri gibi diğer farklılaşma kriterlerinin, sınıf bölünmeleriyle örtüşeceğidir. Toplumsal cinsiyet ilişkilerindeki değişiklikler de önemlidir; yaşamın tüm alanlarına katılımları arttığı göz önünde bulundurulduğunda, genç kadınların ağlarında daha çok çeşitlilik bulmayı umuyoruz. Aynı zamanda genç insanların sanal dünyadaki yoğun katılımlarının İnternetin ötesineki ağlarını etkileyip etkilemediğini de görmeye çalışacağız. Araştırma aynı zamanda ülkenin en modern ve en geleneksel bölgeleri arasındaki farklılıkları da inceleyecek.

Sosyal sermaye diyince ne anlıyoruz? Sosyal sermayeyi nasıl ölçebiliriz? Bu, araştırmanın ikinci bölümünün konusu. Sosyal sermaye fikrini ciddiye alıyor, ilişkiler ve kaynaklar bağlamında tanımlıyoruz. Aslında, tüm ilişkiler aynı “değere” sahip değildir, “değerleri” harekete geçirebildikleri kaynakların nitelik ve niceliğiyle yaratılır. Neoliberal dönemin doruğunda, çok taraflı organizasyonlar bunu “unutmuş” benziyordu; pek çok siyaset yapıcı, kritik durumları aşabilmek için yoksulların (“sosyal sermaye” adını verdikleri) yakın sosyal ilişkilerine döneceklerini varsaymış, akrabalarının kaynak yokluğunun sermaye fikrini sorguladığını göz önünde bulundurmamışlardır.

Latin Amerika’da bu konu etrafında iki zıt fikir birlikte varolmaktadır. Bir yandan (1970’lerde Şilili antropolog Larissa Lomnitz’in öncü çalışmasıyla bağlantılı) ahlaki iktisada dair klasik perspektif, ihtiyaçlarını pazar veya devlet üzerinden karşılamayan toplumsal sektörlerin hayatta kalabilme için ağlar inşa ettiklerini ileri sürüyordu. Dolayısıyla, yüksek ölçüde marjinalite karşısında daha kuvvetli geçim ağları beklenirdi. Diğer yandan, Robert Castel’in bağlantı kesme kavramı üzerinden giderek, emek piyasasından dışlanmanın sosyal bozulmayla ilintili olduğu fikri neoliberalizm döneminde geniş biçimde kabul buldu. Emek dışlaması aynı zamanda mikro-sosyal ilişkileri güçlendirmek yerine onların altını kazımaktadır. Bizim hipotezimiz, her iki açıklamanın en dezavantajlı toplumsal sektörler için geçerli olduğudur. Dolayısıyla neden bazı durumlarda kesilmiş bağlantılar, diğerlerinde ise güçlenmiş sosyal ağlar bulduğumuzu açıklamak zor olacaktır.

Bunun aynı sıra ağlar ve kaynaklar arasındaki bağlantıları da inceleyeceğiz: neler, kimler arasında ve ne şekillerde dolaşmaktadır. Değiş tokuş, malları, emek sözleşmelerini, bakımı, tavsiyeyi ve desteğin değişik biçimlerini içermektedir. Farklı toplumsal gruplar tarafından değiş tokuş edilen kaynaklar arasındaki farklılıkları anlamayı umuyoruz. Aynı zamanda, paranın nasıl dolaştığını incelemek istiyoruz: borçlar, hediyeler, üçüncü tarafların yaptığı ödemeler, vs. Neyin verildiğini, neyin alındığını anlamayı, bunun sayesinde de dolaşımı ve karşılıklılığı haritalandırmayı umuyoruz. “Altın sözleşme”yi, yani güç, para ve/ya toplumsal sözleşmeler nedeniyle ayrıcalıklı pozisyonda olan ve kritik anlarda bir tür iyilik yapmış olan bir akrabayı ararken burada yine sosyal sermaye fikrini ciddiyetle ele alıyoruz.

Peki ya farklı sosyabilite türleri? Bu, yüz yüze veya sanal olan, sermaye veya değiş tokuşun söz konusu olmadığı, arkadaşlık, aile veya daha anlatımsal sözleşmelere odaklanan dördüncü bölümün sorusudur. Aynı zamanda farklı toplumsal grupların akrabalarıyla ilişkilerinin türü ve temasın frekansı ile da ilgileniyoruz.

Sanal dünyayla bağlantılı olarak, sosyabilitenin azalmasının aksine, özellikle gençler arasında, sanal ilişkilerin ve yüz yüze ilişkilerin birbirini güçlendirdiğini bulmayı bekliyoruz. Fakat Arjantin yoğun kentsel toplumsal hayatın yaşandığı bir ülke olduğu için, aynı zamanda sosyabilitenin pratik edildiği yerler ve karşılaşma mekanlarıyla da ilgileniyoruz. Buna ek olarak, diğer ülkelerden insanlarla bağlantılar da inceliyoruz. Bu konuda hipotezimiz, bunun, uluslararası bağlantıları nedeniyle, göçmen nüfus ve üst sınıf arasında daha kuvvetli olacaktır. Arkadaşlık Arjantin toplumunda çok önemli bir değerdir; biz de farklı sosyalleşme mekanlarına bakarak, arkadaşlığın nasıl, ve hangi mekanlarda başladığını belirlemekle ilgileniyoruz.

Kendini tanımlama and toplumsal engeller bölümü kendini tanımlama biçimlerini ve ağ inşalarıyla ilişkilerini inceler. Bu anlamda, ilişkisel ağlar kurmak konusunda hangi tür önyargıların ve stereotiplerin engel yarattığını belirlemeyi umuyoruz. Çatışmalar mikro-sosyal ilişkilerin bir parçası olduğu için, araştırma aynı zamanda şiddetin ve saldırganlığın her türünü de içererek, sorunlu ilişkileri ve çatışma türlerini inceliyor.

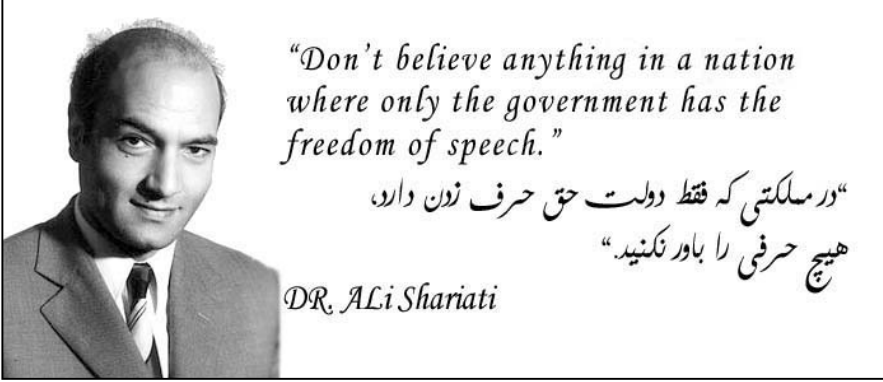
Son olarak, farklı insanların ait oldukları örgütleri, bunlara harcadıkları zamanı ve katılımı ölçme amacıyla, dahil oldukları aktiviteleri inceleyeceğiz. Önceki çalışmalar genel olarak örgüt katılımının görece düşük olduğunu ileri sürmekteydi. Dolayısıyla biz sosyal medyanın bu durumu değiştirip değiştirmediğiyle ve geleneksel araştırmaların görmezden gelmiş olabileceği çok özgül ve devamsızlık arzeden katılım biçimleriyle ilgileniyoruz.

Bunlar ENRS’nin kapsamaya çalışacağı boyutların ve konuların yalnızca bir kısmı. PISAC’ın öbür projeleriyle birlikte, ilk kez Arjantin’in toplumuna dair derin bir tasvir geliştirmeyi umuyoruz. Bu yalnızca toplumumuzu daha iyi anlamamıza değil, aynı zamanda sosyoloji içindeki güncel uluslararası tartışmalarla da daha aktif bir şekilde ilişkilenebilmeyi sağlayacak. Bir başka önemli nokta olarak, araştırmanın, kamusal tartışmalara yenilenmiş bir katılım ve sosyal bilimlerin bilgisiyle donanmış kamu politikalarının geliştirilmesi için bir zemin oluşturmasını umuyoruz. ■

Gabriel Kessler’e ulaşmak için <gabriel_kessler@yahoo.com.ar>

> Ali Şeriatî, İslam'ın Unutulmuş Sosyoloğu

Suheel Rasool Mir, Srinagar Keşmir Üniversitesi, Hindistan

Ali Shariati.

Ali Şeriatî (1933-1977) birçok kişi tarafından 1979 İran Devrimi'nin Voltaire'i olarak görülmektedir. Dindar bir aileye doğmuş, doktora derecesini 1963 yılında Sorbonne'da Faculté des Lettres et Sciences Humaines'de almış, ve 1977 yılında İngiltere'de ölmüştür. Şeriatî, Paris'te batılı sosyo-politik düşünceyi ve felsefeyi büyük heyecanla okumuş, ve Karl Marx, Jean-Paul Sartre, Georges Gurvitch, Frantz Fanon ve Louis Massignon'dan büyük ölçüde etkilenmiştir. Dışardan bir *enfant terrible* (susturulması gereken “belalı bir İslami Marksist”) olarak görüldüğü Devrim öncesi İran'da çok kişi tarafından hayranlıkla takip edilmekteydi. Onun özgünlüğü, dini diğer entelektüel mirasların içine örme biçiminde yatıyordu.

Dr Ali Şeriatî, Batı hakimiyetindeki modern dünyada Müslümanların karşı karşıya kaldıkları sorunlara cevaplar arayan pek çok Müslüman entelektüelden biriydi. Ona göre bireysel öznelliği ve özerkliği tanıyan yeni bir kültürel yönelim, Müslüman toplumlara durgunluklarının ve azgelişmişliklerinin yapısal nedenlerini aşmala-

rına yardımcı olabilecekti. Sömürgeci karşıtı söyleminde Şeriatî, toplumları özgürleştirmede dinin rolünün altını çizdi. “Yeni insan” arayışında Frantz Fanon'un düşüncelerini yankılayarak, “yeni bir düşünce”, “yeni bir insanlık”, ve Üçüncü Dünya'yı başka bir Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri veya Sovyetleri Birliği'ne çevirmeyi amaçlamayan, daha insani bir modernite için çağrı yaptı.

Yirminci yüzyılın en etkili Müslüman düşünürlerinden biri olan Ali Şeriatî, 1960'lar ve 1970'lerde İran'da radikal toplumsal ve siyasi değişimin dine bulaşmış söyleminin ifade edilmesinde önemli bir rol oynadı. Bu nedenle pek çok araştırmacı Şeriatî'yi siyasi İslam'ın savunucusu olarak görmektedir. Şeriatî ve ulema arasındaki ayrımın temel kaynaklarından biri, Şeriatî'nin, Max Weber ve Emile Durkheim'le aynı çizgide, dinin rolünü ve işlevini sosyolojik bir bağlamda görmesiydi. Şeriatî'nin çalışmalarının büyük bölümü Marksizm'le ilgiliydi. Tarihsel belirlenimcilik ve sınıf çatışması gibi Marksist kavramları, İslam'ı “yeniden yorumlamak” için kullandı. Bu “teolojik Marksizm” veya “teolojikleştirilmiş Marksizm” Şeriatî'nin en

yaratıcı entelektüel katkısıdır. Onun için, Marksizm'in başarısız olduğu yerlerde başarılı olmak için İslam'ın yeniden donatılmış bir versiyonuna ihtiyaç vardı.

Şeriatî'ye göre, bir *hareket* olarak din modern bir düşünce/ideoloji akımıdır, bir *kurum* olarak din ise dogmalar topluluğudur. *Dine karşı Din*'de Şeriatî din adamlarını, dini despotluk amacıyla İslam yorumları üzerinde tekeli bir kontrol kurmakla suçladı; bunun insanlık tarihinde görülebilecek en kötü ve en baskıcı despotluk biçimi olacağını, “tüm despotluk ve diktatörlüklerin anası” olacağını yazdı. Şeriatî aradaki farkları üzerlerinde durarak vurguadı: “Dinin iki özelliği vardır; biri diğerine zıttır. Örneğin, kimse dinden benim kadar nefret etmez, ve kimse dine dair benim kadar umut beslemez.” Şeriatî kendisini geleneksel din adamlarından ayıran, ve toplumsal devrim, teknolojik ilerleme ve kültürel ifadeden oluşan seküler üçlüyle bağlantılandıran radikal bir halk dini üretmekte başarılı oldu.

Şeriatî, ayındınlanmış düşünürlerin, entelektüellerin, inançlarının gerçeğinin farkına vardıkları zaman toplumsal

değişimin başarılı olacağına inanıyordu. Entelektüellerin toplumun eleştirel vidanı olduklarına ve toplumun rönesans ve reformasyonunu başlatmakla sorumlu olduklarını ileri sürdü. Bunun için, genç Şeriatî “adanmış/güdümlü” demokrasi kavramını tercih ediyordu. *Community and Leadership*’te [Topluluk ve Önderlik] “adanmış/güdümlü demokrasi” fikrini savunuyordu; bu, entelektüellerin kamusal bilinci yükseltmekle ve kamuoyuna devrim sonrasındaki geçiş döneminde rehberlik etmekle yükümlü oldukları anlamına geliyordu. Bir toplumsal akvisit olan Şeriatî her zaman toplumsal adalet mesajı yaydı, ve eşitlik üzerine kurulmuş toplumlar yaratmaya çalıştı. Şeriatî için varolan demokrasiler mi-

nimalistti. Şeriatî’nin maksimalizmi bir radikal demokrasi çağrısıdır.

Şeriatî’nin güçlü eşitlikçi eğilimleri ve sınıf eşitsizliğini sürekli eleştirmesi, onu sosyalist bir düşünür yaptı. Fakat, onun için sosyalizm yalnızca bir üretim biçimi değil, bir yaşam biçimiydi. Kişiliğe, partiye ve devlete tapan devlet sosyalizmini eleştirdi, ve bunun yerine bir “hümanist sosyalizm” önerdi. Şeriatî’ye göre devletin meşruiyeti kamusal akıl ve insanların kolektif özgür iradesinden geliyordu. Özgürlük ve toplumsal adalet modern spiritalizmle tamamlanmalıydı. Özgürlük, eşitlik ve spiritüellik üçlemi, “alternatif modernite” fikrine yeni bir katkıydı.

Şeriatî’nin mirası ve güncel takipçileri, İslam/modernite, İslam/Batı, Doğu/Batıya dair yanlış ikiliklerin yapı-sökümüne katkıda bulundular. Bu iki uç arasındaki üçüncü bir yol ileri süren Şeriatî’nin düşüncesi, Abdolkarim Soroush’ın İslami liberalizmini ve Abdullahi Ahmed An-Na’im’i de içeren diğer çağdaş reformistlerle ortak bir zemin buldu. Ali Şeriatî’nin sosyolojiye katkılarının dayanağı, Batılı olmayan toplumlarda Batı medeniyetinin süregelen hakimiyetidir. Yazılarının pek çok çoğu, günümüz dünyasında, ilk yazıldıkları gün anlamlı ve faydalıdır. ■

Suheel Rasool Mir’e ulaşmak için
<mirsuhailscholar@gmail.com>

> Küresel Diyalog'un Çince Yayın Ekibi

Jing-Mao Ho.

Jing-Mao Ho *Küresel Diyalog*'a 2010 yılında, Ulusal Tayvan Üniversitesi'nde Kıdemli Profesör Dung-Sheng Chen'in asistanı olarak çalışırken katıldı. İlk birkaç yıl çeviri ve düzelti çalışmalarını Dr. Chen (zaman zaman Tayvan'daki Academia Sinica'da Sosyoloji alanında araştırmacı olarak çalışan Mau-Kuei Chang eşliğinde) yönetti. Jing-Mao Ho birinci cildin birinci sayısından itibaren İngilizce *Küresel Diyalog*'u hem geleneksel hem de basitleştirilmiş Çince'ye çevirmekten büyük keyif almış ve çok şey öğrenmiştir. Kendisi halen ABD'deki Cornell Üniversitesi Sosyoloji bölümünde doktora çalışmalarını sürdürmektedir. Yüksek lisans derecelerini ise Bilgisayar bilimleri ve Sosyoloji alanlarında Ulusal Tayvan Üniversitesi'nden almıştır. Kamusal entelektüellerin sembolik mücadeleleri üzerine yazdığı yüksek lisans tezi, Tayvan Sosyoloji Derneği tarafından En İyi Yüksek Lisans Tezi ödülüne layık görülmüştür. Doktora tezinde istatistik ve ulus devlet inşası arasındaki ilişkiyi tarihsel ve karşılaştırmalı bir yaklaşımla incelemektedir. Aynı zamanda siyaset sosyolojisi, bilim ve teknoloji çalışmaları, ulusötesi sosyoloji, niteliksel metodoloji ve kuram konularında daha geniş çaplı araştırmalar yürütmektedir. ■

Jing-Mao Ho'ya ulaşmak için <hojingmao@gmail.com>